

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ
STUDIUM**

2012 – 2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavel Král

Sociálně vyloučené lokality ve městě (Šluknovsko),
specifika vzdělávání minorit a možnosti působení státních
orgánů i nestátních organizací na vzdělávání minoritních a
sociálně vyloučených skupin

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Aleš Zoubek

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED
STUDIES

2012 - 2014

DIPLOMA THESIS

Pavel Král

Socially excluded localities in the city (Šluknovsko), specifications of educational process of minority groups and the possible effects of the state institutions and non-governmental organizations in the overall educational process of minority and socially excluded groups

Prague 2014

The Master Thesis Work Supervisor:
PhDr. Aleš Zoubek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne .....

Pavel Král .....

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu práce panu PhDr. Aleši Zoubovi za pomoc a rady, které mi pomohly při zpracování zadaného tématu. Dále bych chtěl poděkovat starostce obce Šluknov paní Mgr. Evě Džumanově a vedoucí Odboru vnitřní správy MěÚ Šluknov paní Bc. Evě Baborákové za jejich vstřícný přístup a vyjádření jejich pohledů na současný stav zkoumaného tématu.

Anotace

Diplomová práce se zabývá pohledem na sociálně vyloučené lokality ve Šluknovském výběžku. Mapuje historii regionu a migraci obyvatel až do současné doby, analyzuje skupinové složení obyvatelstva v lokalitě a organizace působící v oblasti výchovy a vzdělávání sociálně vyloučených a socio-kulturně znevýhodněných osob. Teoretické poznatky získané z dostupných zdrojů jsou východiskem pro stanovení vzorku zkoumané skupiny a vymezení sociálně vyloučených lokalit v regionu v praktické části diplomové práce.

Klíčové pojmy

Dotazníkové šetření, historie lokalit, kazuistiky, migrace obyvatel, organizace v lokalitě, působení na skupiny, rozhovory, sociálně vyloučené lokality, systém vzdělávání, výchova, vzdělávání.

Annotation

This thesis deals with issues of socially excluded localities in Šluknov region. It describes history of the region and migration of the population to the present day. It analyses a composition of the population in the area and organizations that are active in the field of educational and training process of socially excluded and socio-culturally disadvantaged groups of people. The theoretical knowledge based on the available resources creates the basis for determining the sample studied group and defining the socially excluded localities in the region in the practical part of the thesis.

Key words

Case of studies, education, educational system, history of the sites, interviews, migration of the population, organizations in the area, socially excluded localities, the questionnaire survey, to work with groups, training (education).

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Geografické vymezení lokality.....	10
1.1 Šluknovsko	10
2 Historie Šluknovska.....	11
3 Migrace obyvatelstva ve Šluknovském výběžku.....	16
4 Kultura ve společnosti	18
5 Sociálně vyloučené nebo znevýhodněné skupiny ve společnosti.....	20
5.1 Pojmy důležité pro stanovení skupin	22
6 Exkurz do historie romské populace	24
6.1 Romové za 2. světové války	24
6.2 Romové v období od roku 1945 do 1989 u nás.....	24
7 Vymezení sociálně vyloučených lokalit.....	27
7.1 Vymezení sociálně vyloučených lokalit v jednotlivých městech Šluknovského výběžku	30
8 Analýza potřeb pro Šluknovsko	34
9 vzdělávání a péče v sociálně vyloučených lokalitách a zmapování organizací působících v oblasti.....	36
9.1 Vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami	40
9.2 Vymezení aktuálního stavu péče a vzdělávání v sociálně vyloučených lokalitách v regionu pověřené obce Rumburk.....	42
9.3 Působení státních organizací na výchovu a vzdělání v obci Šluknov	46
9.4 Působení nestátních organizací na výchovu a vzdělání v obcích Rumburk a Šluknov.....	50
EMPIRICKÁ ČÁST.....	57
10 Metodologie průzkumu.....	58
10.1 Metody průzkumu	58
10.2 Dotazníkové šetření v majoritní skupině ve Šluknově	59
10.3 Shrnutí dotazníkového šetření na vzorku majoritní společnosti	60
10.4 Analýza kazuistického šetření.....	61
ZÁVĚR.....	69
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	73
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK.....	76
SEZNAM PŘÍLOH	77

ÚVOD

Problematika sociálně vyloučených lokalit je v současné době značně diskutované téma napříč celou společností nejen u nás, ale i v okolním světě. Diplomová práce v teoretické části přiblíží historii vzniku sociálně vyloučených lokalit v České republice a blíže se zaměří na sociálně vyloučené lokality ve Šluknovském výběžku. Na základě studií a statistických údajů vymezí lokality ve Šluknovském výběžku, kde se nacházejí vyloučené lokality, zmapuje počty osob a zanalyzuje skupiny obyvatel, které ve vyloučených lokalitách žijí. Šluknovský výběžek je s problematikou sociálně vyloučených lokalit celostátně spojován od začátku roku 2011, kdy se do Šluknovského výběžku masově začaly stěhovat rodiny nepřízpůsobivých občanů z různých sociálně vyloučených lokalit, a nespokojenost majoritní skupiny starousedlíků postupně začala eskalovat v demonstrace. Diplomová práce se bude zabývat zvláště obdobím krátce po vzniku krizové situace ve Šluknovském výběžku, tedy od srpna 2011, až do současné doby.

V praktické části se diplomová práce zaměří na aktuální zmapování stavu sociálně vyloučených lokalit za využití strukturovaných rozhovorů provedených s pracovníky státních i nestátních organizací, které se podílejí na zlepšení současného stavu v sociálně vyloučených lokalitách. Další částí diplomové práce bude zpracování kazuistických šetření osob žijících ve vyloučených lokalitách v obci Šluknov za účelem analýzy současného stavu a vlivu organizací působících ve Šluknovském výběžku za účelem nápravy stavu.

Cílem diplomové práce je analýza současného stavu sociálně vyloučených lokalit ve Šluknovském výběžku, zmapování činností státních i nestátních organizací, které působí v sociálně vyloučených lokalitách a zmapování účelnosti vynakládaných prostředků a sil do vymezené oblasti. Cílem praktické části diplomové práce je analýza dotazníkového šetření provedeného s vzorkem majoritní společnosti s trvalým pobytem v bezprostřední blízkosti sociálně vyloučených lokalit ve Šluknově a analýza kazuistických šetření provedených s přímými obyvateli sociálně vyloučených lokalit v obci Šluknov.

Téma diplomové práce s názvem „Sociálně vyloučené lokality ve městě (Šluknovsko), specifika vzdělávání minorit a možnosti působení státních i nestátních organizací na vzdělávání minoritních a sociálně vyloučených skupin“ jsem si zvolil z důvodu, jelikož jsem se v uvedené lokalitě narodil, přes 40 let v oblasti žiji a místní minoritní i majoritní komunitu dobře znám. S občany ve Šluknovském výběžku se

osobně setkávám v rámci svého výkonu práce (policista České republiky, Odbor Cizinecké policie), a s mnohými příslušníky minoritních skupin se znám od dětských let, kdy jsme společně prožívali společné volné chvíle v rámci volnočasových aktivit. V současné době se s občany Šluknovského výběžku navíc setkávám nejen v rámci svých povinností spojených s povoláním policisty, řešením migrační problematiky cizinců a jejich pobytu na území České republiky, ale i ostatních úkolů spojených s činností Policie České republiky, jako jsou například řešení přestupkových a trestních řízení.

Vzhledem k tomu, že ve Šluknovském výběžku žiji a pracuji, pozoruji, že vztahy majoritní skupiny obyvatel s minoritními skupinami od „sametové revoluce“ procházely vývojem ve společnosti. V srpnu 2011 excelovaly ve vyhrocenou situaci spojenou s opakujícími se demonstracemi ve Šluknovském výběžku. Vzhledem k tomu, že v oblasti žiji a mám ke Šluknovskému výběžku osobní vztah, záleží mi na kvalitě života celé společnosti ve Šluknovském výběžku. Ve skupinách považujících se v současné společnosti za minoritní mám řadu přátel a známých a proto jsem se rozhodl pro uvedené téma. Mou snahou je na základě analýzy dat získaných z dostupných zdrojů přiblížit historii Šluknovského výběžku, složení obyvatelstva a vymezení základních příčin a důvodů vzniku vyhrocené situace, která vedla k masovým demonstracím. Vzhledem k tomu, že v oblasti dlouhodobě pracuji a žiji, předpokládám, že výsledky dotazníkového šetření a provedených rozhovorů budou odpovídat skutečnému stavu v dané oblasti a respondenti budou odpovídat pravdivě dle svého vědomí a svědomí. V samotném závěru diplomové práce zhodnotím současný stav mezi minoritní a majoritní skupinou a navrhuji možné východiska ze současného stavu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ LOKALITY

1.1 Šluknovsko

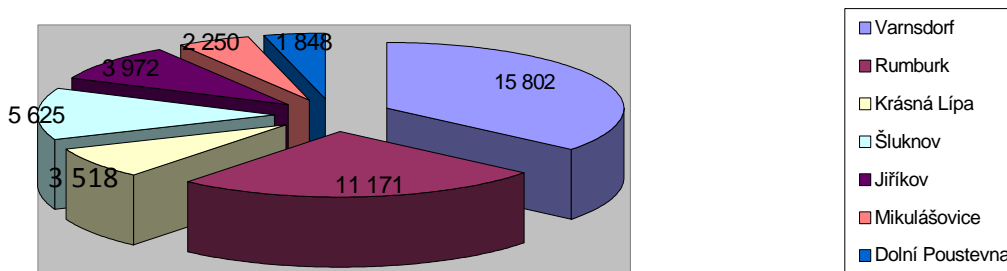
Oficiální stránky města Rumburk uvádějí, že ve Šluknovském výběžku žije 55 000 obyvatel a míra nezaměstnanosti k 30. 6. 2010 činí 16,3% (online, cit. 2013-06-12).

Český statistický úřad uvádí, že Šluknovská pahorkatina se rozkládá na území Šluknovského výběžku na sever od Lužických hor a Děčínské vrchoviny. Vzhledem ke své poloze je Šluknovský výběžek obklopen ze tří světových stran sousední Spolkovou republikou Německo. Ve Šluknovském výběžku se nacházejí dva správní obvody měst Varnsdorf a Rumburk (online, cit. 2013-06-12). Rozloha Šluknovského výběžku činí 355 km². Vzhledem ke svému geografickému umístění existují ve Šluknovském výběžku velké rozdíly v hustotě zalidnění. Obraz současného Šluknovského výběžku je veřejnosti převážně znám z mediálních zpráv Petra Holuba jako oblast „*kompletně strukturálně zastaralá*“, kde jsou etnické konflikty vyvolávány samotnou existencí chudinských ghett (online, cit. 2013-07-05).

Ve Šluknovském výběžku se nachází 18 obcí, které tvoří regiony Varnsdorfsko, Rumbursko a Šluknovsko. Města Varnsdorf, Rumburk a Šluknov patří ve Šluknovském výběžku k největším městům a počet jejich obyvatel se pohybuje kolem 60% z celkového počtu obyvatel Šluknovského výběžku.

Český statistický úřad uvádí ve své bilanci počtu obyvatel ve městech ke dni 1. 1. 2012 početní stavy uváděných měst.

Graf 1: Bilance počtu obyvatel ve městech ke dni 1. 1. 2012

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2013-07-15

2 HISTORIE ŠLUKNOVSKA

Melichar ve své vlastivědě Šluknovského výběžku historii Šluknovska datuje do období starověku, ze kterého se na území Šluknovska z období únětické kultury dochovaly nálezy hrnců z hradu Tolštejn, z mladší doby bronzové keramika lužické kultury z okolí obce Doubice. Mezi další významnější nálezy lze řadit pamětní mince císaře Hadriána nalezené v Jiřetíně pod Jedlovou (2008, s. 64).

V období středověku je Šluknovský výběžek osídlen okolo 6. století našeho letopočtu slovanským obyvatelstvem, kmenem Milčanů. V období 11. až 12. století našeho letopočtu bylo území Šluknovského výběžku osídlováno prvními německými kolonisty, kteří postupně rozšiřovali původní malá slovanská sídla. Největší a hlavní vlna osídlování proběhla až ve 13. století našeho letopočtu za vlády Přemysla Otakara I. Od 13. století začíná být Šluknovský výběžek rozvinutou oblastí Českého království. Většina území Šluknovského výběžku v této době bylo v držení rodu pánů Berků z Dubé (Tamtéž, s. 65).

V období novověku Melichar připomíná rok 1681, který se podepsal na snížení počtu místního obyvatelstva a to propuknutím morové epidemie. Nelehké období Šluknovského výběžku lze datovat i do období 17. až 18. století, kdy se územím prohnaly Švédské výboje a Rakousko-Pruská sedmiletá válka (2008, s. 79).

Období první světové války připomíná ve Šluknovském výběžku událost Rumburské vzpoury z 21. května 1918, kdy vojáci 7. střeleckého pluku odmítli nastoupit na frontu a vypukla krvavá vzpoura, která byla zakončena popravou 10 účastníků vzpoury. V období první republiky ve Šluknovském výběžku tvořili Češi nepatrnou menšinu. Kolem roku 1935 se začaly ve Šluknovském výběžku tvořit Sudetoněmecké strany, které začaly podnikat vůči antifašistickým a demokratickým silám akce (Tamtéž, s. 85-86).

Nejdůležitější období historie Šluknovského výběžku se datuje do období po druhé světové války, kdy po návštěvě Adolfa Hitlera dne 6. 10. 1938 ve Šluknovském výběžku většina Čechů a Židů uprchla z výběžku. Po osvobození Šluknovského výběžku ve dnech 8. - 9. května 1945 jednotkami 2. Polské armády a armády 1. Ukrajinského frontu, začínají první odsuny Němců z oblasti. Na základě stávající situace se začaly zhoršovat vztahy mezi Němci a Čechy. Do října 1946 byli ze Šluknovského výběžku postupně odsunuti všichni Němci a do oblasti se přistěhovali noví osídlenci, kteří získali majetek po odsunutých Němcích (Melichar 2008, s. 88-91).

Od znovuosídlení Šluknovského výběžku do roku 1989 docházelo na území k postupnému úpadku. Politická situace v padesátých letech 20. století se sousedním Německem vedla ke zpřísnění ochrany státních hranice mezi státy, které přetrvávalo až do dubna 1965.

Po roce 1989 se ve Šluknovském výběžku mění politické uskupení, v roce 1990 je založeno Sdružení pro rozvoj Šluknovska a vzniká Euroregion Nisa (Melichar 2008, s. 94).

Novodobé mediálně známé dějiny Šluknovska se začínají psát v srpnu 2011, kdy se sociální situace občanů na Šluknovsku stupňuje a dochází k demonstracím proti nepřizpůsobivým občanům. Ministerstvo vnitra České republiky popisuje události ve Šluknovském výběžku ve spojení s nejvýznamnějšími aktivitami občanů Šluknovska vedených Lukášem Kohoutem a posléze i sdruženími „Násilí není řešení“ a „Dělnickou stranou sociální spravedlnosti“ (MV, 2011)

Události ve Šluknovském výběžku chronologicky popisuje Ministerstvo vnitra České republiky ve své zprávě Události ve Šluknovském výběžku následovně:

15. 8. 2011 Nový Bor – V reakci na incident napadení hostů a obsluhy baru Pivní pomoc, v Novém Boru dne 7. srpna 2011, bylo svoláno protestní shromáždění bez vazby na pravicové extremisty (dále jen „PEX“).

19. 8. 2011 Varnsdorf – Lukášem Kohoutem ohlášena protestní akce, která byla následně zrušená v reakci na zhoršující se bezpečnostní situaci na Šluknovsku.

26. 8. 2011 Varnsdorf – Místními jednotlivci z prostředí „PEX“ v počtu přibližně 200 osob svoláno shromáždění. Na shromáždění se jedinci nijak výrazně neprojevovali.

26. 8. 2011 Rumburk – Svoláno shromáždění občanské iniciativy Občanský odpor Rumburk. Shromáždění se účastnilo až 1200–1500 osob, několik desítek PEX. Snahou některých stoupenců bylo vyprovokování incidentu před obydlím rodiny Romů. Policií České republiky byl proveden proti dvouseťlávému davu zákrok se zvýšenou opatrností s ohledem na přítomnost žen a dětí.

2. 9. 2011 Varnsdorf – Svobodnou mládeží (SM) byla svolána akce, které se zúčastnilo 500–600 osob. Průvod vyvolaný výzvou Lukáše Kohouta, kterého se účastnilo zhruba 300 osob, prošel v bezprostřední blízkosti bývalého hotelu Sport, jednoho z inkriminovaných domů obývaných romskou komunitou. Během průvodu ani během shromáždění nedošlo k větším incidentům, účast byla tvořena v drtivé většině místní populací.

3. 9. 2011 Varnsdorf – Jedna z nejpočetnějších akcí, které se zúčastnilo 1000–1500 osob. Této akce se zúčastnilo přibližně 100–150 stoupenců PEX. Výzva k účasti na této akci pocházela z webů Svobodné mládeže (SM) i Autonomních nacionalistů (AN). Stoupenci těchto uskupení se aktivně podílely na směřování davu k zátarasům Policie ČR a k rizikovým lokalitám.

9. 9. 2011 Varnsdorf – Bylo uskutečněno shromáždění „Pochod městem za nižší kriminalitu“. Shromáždění bylo svoláno Lukášem Kohoutem a Terezou Novákovou. Shromáždění nebylo dle městského úřadu povoleno ani řádným způsobem oznámeno. Shromáždění se zúčastnilo cca 200–300 občanů a nedošlo k žádným projevům.

10. 9. 2011 Nový Bor – Svoláno shromáždění občanské iniciativy Násilí není řešení (NNR) kterého se zúčastnilo zhruba 120 osob, z nichž většina byla převážně místních. Ve shromáždění bylo dále přítomno přibližně 30–40 stoupenců levicového extremismu (dále jen „LEX“).

10. 9. 2011 Nový Bor – Dělnická strana sociální spravedlnosti (dále jen „DSSS“) svolává shromáždění a pochod. Pochodu se zúčastnilo přibližně 500 osob, zejména přívrženců krajní pravice, včetně radikálních elementů v počtu 80–100 osob. Na této akci byla zaznamenána velká přítomnost zástupců PEX z Moravskoslezského, Olomouckého, Jihomoravského a Jihočeského kraje, Vysočiny, Karlovarského, Plzeňského, Středočeského a Ústeckého kraje. Značná účast byla zaznamenána z pražské odnože „PEX“ v počtu cca 40–50 osob.

10. 9. 2011 Varnsdorf – DSSS svolává shromáždění a následuje spontánní nepovolený pochod. Následně na náměstí E. Beneše proběhl mítink DSSS kterého se zúčastnilo přibližně 800–1200 osob z místního obyvatelstva. Nepovoleného pochodu, který následoval po oficiálním ukončení, se podle odhadů zúčastnilo 1000–1500 osob. Pochod poté směřoval k inkriminovaným ubytovnám, kdy k prvnímu vážnějšímu incidentu došlo v ulici Dělnická a následně před Hotelem Sport obývaný romskou komunitou. PČR byla za účelem zklidnění situace na místě zasahovat. K dalším incidentům došlo i před ubytovnou v ulici T. G. Masaryka, kde je další sociálně vyloučenou lokalitou.

10. 9. 2011 Rumburk – Akce svolaná občanskou iniciativou NNR. Jedna z klidnějších akcí, které se zúčastnilo kolem 70-80 osob.

10. 9. 2011 Rumburk – Ve večerních hodinách DSSS svolává shromáždění s účastí zhruba 300 osob, zejména místních. Stoupenci uskupení PEX zůstaly po shromáždění DSSS ve Varnsdorfu.

12. 9. 2011 Varnsdorf – Proběhla demonstrace „proti policejnímu násilí“. Neohlášená akce, které se zúčastnilo přibližně cca 150 občanů. Průvodu se zúčastnilo jen 60 lidí. Demonstrace trvala jen několik minut a poté byla pokojně rozpuštěna.

17. 9. 2011 Varnsdorf – Lucie Zenkerová a Lukáš Kohout svolali náboženské shromáždění, kterého se zúčastnilo přibližně 400–600 osob, zejména místních obyvatel s přibližně 100 osobami ze spektra PEX. Součástí shromáždění byl průvod, který byl směřován k ubytovně v bývalém hotelu Sport a k ubytovně v ulici T. G. Masaryka.

24. 9. 2011 Varnsdorf – Shromáždění a následného pochodu pořádaným za účelem odstoupení místní samosprávy, se zúčastnilo zhruba 250–300 občanů s účastí přibližně 15–20 PEX. Pochod opět směřoval do ulice T. G. Masaryka a ulice Žitavská.

2. 10. 2011 Rumburk – Lukášem Kohoutem svolané shromáždění, které je místním obyvatelstvem vnímáno s minimální reflexí. Shromáždění se zúčastní cca 20–30 osob.

2. 10. 2011 Varnsdorf – Další pokus Lukáše Kohouta na svolaném shromáždění, kde je opět přítomno pouze cca 200 osob.

15. 10. 2011 Šluknov – Demonstrace proto nepřizpůsobivým, pořádaná Lukášem Kohoutem, které se zúčastnilo cca 70 místních obyvatel, ve většině zastoupených místními Romy. Místní Romové Lukáše Kohouta vypískali a plánovaný pochod na místní sídliště byl na základě reakce místních Romů zrušen (MV, 2011).

Na základě fiaska z posledních naplánovaných demonstrací svolávaných Lukášem Kohoutem a dále již velké nevole místního obyvatelstva scházet se na shromážděních, utichá mediální zájem o Šluknovsko. Poslední demonstraci pořádanou Lukášem Kohoutem ve svém vyjádření starostka města Šluknov Mgr. Eva Džumanová v médiích okomentovala se slovy: *"Nezaznamenala jsem dosud žádnou potřebu místních lidí scházet se na náměstích a protestovat. Kdyby to vzešlo od nich, stojím plně za nimi,"* řekla v týdnu Džumanová. *Dnes po demonstraci sdělila, že je ráda, že akce proběhla v klidu a pořadatelé zrušili i plánovaný pochod. "Měla jsem na radnici zástupce Romů, které jsem vyzývala, aby se demonstrace neúčastnili. Přesto někteří přišli,"* (ČT24, online, cit. 2013-06-15).

Téměř rok po posledních demonstracích uskutečněných ve městech Varnsdorf, Rumburk a Šluknov, je na šluknovském náměstí lokálními politiky dne 19. 7. 2013 svolána demonstrace s názvem „proti kriminalitě“. Jako protiopatření proti demonstraci svolané lokálními politiky, občanské sdružení Konexe oznámila svolání demonstrace „proti kriminalitě, korupci, klientismu, neschopnosti a rasismu mezi politiky Ústeckého kraje“ (TZ Konexe, online, cit. 2013-06-15). Starostové Šluknovského výběžku svolali

místní obyvatelstvo k demonstraci z důvodu přehlížení sociálních problémů Šluknovska ze strany vlády České republiky v čele s premiérem Petrem Nečasem. Demonstrací chtěli starostové Šluknovska poukázat na přetrvávající vysokou kriminalitu v regionu a problémy spojené s nepřizpůsobivými. Demonstrací chtěli starostové dále připomenout, že téměř rok od zaslání otevřeného dopisu „Šluknovské desatero“ (příloha B) se lokální politici nedočkali od vlády České republiky odpovědi s konkrétními kroky jak řešit stávající situaci na Šluknovsku. Naopak mluvčí občanského sdružení Konexe Brož uvádí, že na shromáždění *„proti kriminalitě, korupci, klientismu, neschopnosti a rasismu mezi politiky Ústeckého kraje“* zveme všechny, kteří si myslí, že za současný stav věcí nemohou Romové, ale spíše politici,“ (iDnes, online, cit. 2013-06-15).

3 MIGRACE OBYVATELSTVA VE ŠLUKNOVSKÉM VÝBĚŽKU

Na základě statistických údajů Českého statistického úřadu měla migrace obyvatelstva v uvedených městech mezi lety 2010 až 2012 spíše setrvalou nebo spíše klesající úroveň. Nutno podotknout, že ze statistických údajů nelze dále specifikovat skupinu obyvatelstva, o kterou se v případě migrace jedná, neboť je Český statistický úřad dále nespecifikuje. Nelze tedy na základě statistických údajů Českého statistického úřadu zjistit, zda se do oblasti Šluknovského výběžku přestěhovali sociálně vyloučené osoby, nebo šlo o zcela přirozený jev migrace.

Ministerstvo vnitra České republiky společně s Policií České republiky ve své Analýze událostí ve Šluknovském výběžku k migraci do sociálně vyloučených lokalit uvádí: „*Oproti roku 2010 v 1. pololetí 2011 markantně přibývá nových ghett v celé ČR. Ta vznikají migrací zadlužených lidí. Od roku 2006 jich vzniklo na území ČR asi 330. Do Šluknovského výběžku se za poslední půlrok přestěhovalo přes 200 sociálně vyloučených osob, které většinou pochází z Litvínova, Varnsdorfu, Teplic, Semil, Nového Boru a České Lípy*“ (2011, s. 3).

Analýza migračních jevů na Šluknovsku, která předkládá výzkum zmapování dynamiky migrace na Šluknovsku, zadaný Agenturou pro sociální začleňování v romských lokalitách poukazuje, „*že migrace není zdaleka tak vysoká, jak tvrdí některé mediální zdroje, převažuje migrace v rámci regionů, dochází však k celkovému zhoršení sociální situace a kapacita sociálních služeb je nedostatečná*“ (2012, s. 1).

K uvedenému tvrzení výzkumný tým došel na základě zdokumentování migračních trendů získaných od místních organizací a terénním výzkumem přímo v dotyčných lokalitách. Při terénním výzkumu v dotčených lokalitách bylo použito metody pozorování po dobu několika dnů ve městech, na inkriminovaných ubytovnách a v sociálních zařízeních. Výzkumný tým vyhodnocoval zároveň i dění přímo na demonstracích v regionu zkoumání. K ověření metody pozorování výzkumný tým do projektu zahrnul několik formálních – řízených, poloformálních a neformálních rozhovorů s nejrůznějšími aktéry. Na základě zvolených metod, času a vymezení prostoru je výsledek výzkumu pro tuto práci stěžejní a nejvíce věrohodný ke stanovení počtu migrace ve Šluknovském výběžku.

Analýza migračních jevů na Šluknovsku uvádí, že migrace ve městech Šluknovského výběžku se pohybuje následovně:

Obec Varnsdorf je postižena vnitrolokální migrací a následně vnitroregionální migrací v počtu kolem 40 Romů za rok. Ve Varnsdorfu není migrace Romů novým

fenomémem, první vlny stěhování Romů do Varnsdorfu probíhaly již v 90. letech 20. století. Nejčastější důvody migrace Romů do Varnsdorfu byly z důvodu odchodu z původního bydliště po privatizaci, hygienických nebo technických důvodů, odchodu za kvalitnějším bydlením, nebo útěk před dluhy a dostupnost bydlení pro Romy.

Obec Rumburk je postižena převážně migrací vnitrolokální, v menší míře poté vnitroregionální. První migrační vlna proběhla podobně jako celém Šluknovském výběžku v období 90. let 20. století v souvislosti se společensko-ekonomickým děním v Rumburku. Nejčastější důvody migrace je zjištěna u rodin v tíživé sociální situaci, které původně pocházely z obcí Jiříkov, Varnsdorf a Šluknov. Dalším důvodem migrace byl zaznamenán návrat do místa původního pobytu po krátkodobějším stěhování do obcí Děčín, Teplice nebo Nového Boru.

Obec Jiříkov se potýkala převážně s migrací vnitroregionální směrem do Jiříkova v počtu kolem 40–80 osob ročně. Důvodem migrace bylo ve většině případů nucené vystěhování z jiných lokalit ve větších městech. Částečná migrace do Jiříkova byla směřována i z obcí Šluknov a Rumburk.

Obec Krásná Lípa je zatížena migrací do Krásné Lípy zejména vnitroregionální v počtu kolem 20–30 Romů za rok. Migrace do Krásné Lípy směřovala převážně z obcí Rybníště, Rumburk, Dolní Podluží, Jiříkov, Staré Křečany a Varnsdorf z důvodu snadnějšího pořízení bydlení v Krásné Lípě. Možným důvodem migrace se také může jevit přítomnost příspěvkové organizace Kostka a romského sdružení Čačipen, které v oblasti poskytuje sociální služby pro tuto cílovou skupinu.

Obec Šluknov byla migrací v uvedeném zkoumaném období postižena z uvedených měst nejvyšším počtem osob přistěhovaných do obce Šluknov. Počet přistěhovaných Romů do Šluknova se pohyboval v počtu kolem 150–200 osob. Největší migrační vlna do obce Šluknov se konala v období od března 2010 do května 2011, kdy se na šluknovské sídliště přistěhoval větší počet romských rodin z regionu (Analýza migračních jevů na Šluknovsku 2012, s. 62 – 106).

4 KULTURA VE SPOLEČNOSTI

Kultura ve společnosti je široce pestrá představa možností, kterými můžeme tento pojem definovat. Havlík specifikuje pojem: „*kultura je výtvor člověka, je vnitřním obsahem lidské společnosti na rozdíl od rostlinného nebo živočišného společenství. Je tím, co člověka jako biologickou bytost kultivuje, vzdělává, co tato v nejširším smyslu přebírá v procesu socializace, v němž se mění z biologické bytosti na člena lidské společnosti. V tomto smyslu je současně proces socializace procesem předávání kultury mezi generacemi, začleňováním jedinců do určité kultury, enkulturací*“ (2008, s. 34). V určitém smyslu můžeme toto pojetí vysvětlovat jako osvojování si norem a hodnot určité kultury. Dalším důležitým pojmem pro pochopení chování člověka ve společnosti je socializace. Pod pojmem socializace si lze představit určitý proces zespolečnění osobnosti, jinými slovy biologicky podmíněné pudové a reaktivní síly mohou být usměrňovány a sublimovány společenskými normami, zvyklostmi či konvencemi (Havlík 2008, s. 41). Podle Montoussé „*socializace závisí do velké míry na příslušnosti k socioprofesionální skupině. Různorodost socializace v různých socioprofesionálních skupinách vyplývá především z nerovnosti příjmů a odlišnosti spotřebních vzorců. Rozhodujícím faktorem socializace však zůstává kulturní vzorec (jazyk, hodnoty, normy a společenské role) předávaný a zprostředkovaný rodinou. Roli v socializaci může hrát příslušnost k církvi či etnické skupině*“ (2005, s. 115).

Pod vlivem vnitřních i vnějších faktorů působících na jedince v průběhu života dochází k důležitým proměnám ve vývoji jedince. V sociální struktuře jedinec zaujímá určité postavení, které se může v průběhu života měnit. Sociologický pohled rozlišuje jedince na základě odlišností, které jsou spojeny například s odlišností názorů, hodnotové orientace, chování nebo postojů. Havlík tento proces nazývá společenskou diferenciací, kterou dále dělí:

- horizontální, která pomáhá zařadit jedince do skupin podle rozdílů v dimenzi vyšší nebo nižší. Rozlišuje jedince na základě stejné skupiny např. učitele s rozlišením aprobace, apod.,
- vertikální, která umísťuje jedince na pomyslný společenský žebříček. Rozlišuje jedince v závislosti na majetku, vzdělání, postavení ve společnosti apod.

„*Uvedené diference samy o sobě nemusejí, ale mohou mít v sobě nejen prvek odlišnosti, ale i nerovnosti*“ (2008, s. 55).

Havlík na základě nerovnosti specifikuje hlavní společenské diference a strukturální řezy a rozlišuje:

- demokratická struktura, která zahrnuje rozdíly převážně v postavení mužů a žen, v rozložení jejich úkolů ve společnosti, nebo v rozdílnosti věku apod.,
- etnická a národnostní struktura, poukazuje na kulturní odlišnosti, nebo na projevy skupinového vědomí, nebo vlastní vztah mezi národy a etnickými skupinami,
- profesní struktura, která poukazuje na rozdíly v dělbě práce, pracovním postavení, pracovní kvalifikaci apod.,
- socioekonomická struktura, se vztahuje na vztahy podle míry ekonomické aktivity, fázemi ekonomického cyklu, kdy se jedinec může pohybovat v různých stupních společenského žebříčku v důsledku ztráty zaměstnání, chudoby, nedostatku apod.,
- sociokulturní diference, která začleňuje souvislosti spojené se vzděláním, kulturním duchem, členitostí a vztahy kultur, způsobu života, trávení osobního času a života apod.,
- struktura moci, je spojena s vlastním postavením jedince, s možností rozhodovat, přístupem k moci, informacím a možností jejich využití, politikou. Specificky svázána s politiky, manažéry podniků, vedoucími apod.,
- prostorová struktura, je spíše provázána se vztahy s přírodními a umělými prostředními (2008, s. 56).

5 SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ NEBO ZNEVÝHODNĚNÉ SKUPINY VE SPOLEČNOSTI

V každé společnosti se nacházejí různorodé skupiny lidí, které jsou uskupovány na základě odlišností od převažující kultury. Každá kultura se rozvíjí nejen sama od sebe nýbrž i interakcí s okolím nebo působením jiných vnějších jevů. Kultura může být rozvíjena například kulturním základem přenášeným z generace na generaci, působením náboženství, nárůstem industrializace, modernizací anebo přístupem k materiálním zdrojům.

Mezi ohrožené skupiny sociálním vyloučením se mimo jiné řadí i etnické menšiny. Dle výzkumu společnosti GAC s.r.o. (dále jen GAC) mezi nejpočetnější etnické skupiny v České republice lze řadit romskou populaci. Za Roma ve výzkumném projektu je považován takový jedinec, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a/nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů (GAC 2006, s. 10).

Sociálně vyloučenou romskou lokalitou byl analýzou GAC označen „prostor, obývaný skupinou, jejíž členové se sami považují za Romy a/nebo jsou za Romy označovány svým okolím, a jsou sociálně vyloučeni (Tamtéž, s. 10).

Zpráva GAC se na základě stanovených definic zabývala pouze sociálně vyloučenými lokalitami, ve které se nacházeli z větší části Romové. Ve zprávě GAC z roku 2009 nastal posun od pouhého pohledu na sociálně vyloučenou romskou lokalitu na pohled na lokality, kde se nacházejí jak Romové, tak nově označovaná skupina „nepřizpůsobiví“. Dále lze specifikovat skupiny do tří skupin podle délky jejich pobytu ve městě. První skupinu tvoří Romové, kteří se ve městě narodili, druhá skupina Romů, kteří se narodili v jiném městě, než ve kterém bydlí a třetí skupina Romů, kteří se přistěhovali v poslední době a se kterými je nelehké jednání na úřadech, nebo skupinky Romů, které ve větší míře páchají trestnou činností a napadají ostatní obyvatele města.

Jandourek sociální skupinou rozumí:

„Skupinou rozumíme množství jedinců od dvou (pár, dyáda) až k velkým celkům. Vztahy ve skupině jsou přitom pravidelné a trvají delší dobu. Důležitou známkou skupiny je pocit „my“, tedy jakési skupinové vědomí, které příslušníky odlišuje od nečlenů“ (2003, s. 81-82).

Palán nazývá sociální skupinu vyžadující zvláštní přístup a nazývá je rizikové skupiny, problémové skupiny, handicapované skupiny, zvláštní sociální skupiny nebo exkludované skupiny. Tyto skupiny definuje jako skupiny lidí, „kteří si díky svému speciálnímu postavení ve společnosti zaslouhují zvláštní cílenou péči. Patří mezi ně negramotní, pologramotní, menšiny a etnická uskupení, migrující dělníci, uprchlíci, azylanty, bezdomovci, postižení, občané, kteří se vrátili z výkonu trestu, občané ve výkonu trestu atd. V ČR mezi tyto skupiny patří především mladiství, nezaměstnaní absolventi škol, dlouhodobě nezaměstnaní, tělesně či mentálně postižení a bezdomovci, Romové“ (2003, s. 176-180).

Palán považuje za minority: „menší části společenských útvarů, lišící se od majority (většiny) odlišným původem (rasou), národností, náboženstvím, řečí, apod.. I když jsou součástí společnosti, je s nimi většinou jednáno nerovně, často bývá předmětem kolektivní diskriminace, někdy i nechtěné, protože minorita, je z hlediska majoritního pohledu okrajová, což je názor ustálený až do heterostereotypu (představy, mínění a soudy o jiné skupině a jejich vlastnostech). V Českých podmínkách můžeme do této skupiny řadit především Rómy, národnostní menšiny, azylanty apod.“ (2003, s. 178-178).

Za skupiny ohrožené sociální exkluzí Palán uvádí: „Exkludované skupiny – handicapovaní občané, jejichž tělesný či duševní handicap (eventuálně jejich kombinace, v některých případech i handicap společenský je vyřazuje z možnosti zapojit se do občanského života, a tím i možnost vstoupit na trh práce“ (2003, s. 180). V této skupině se nacházejí především „bezdomovci, drogově závislí, dlouhodobě nezaměstnaní, osoby v dlouhodobém výkonu trestu, ale v ohrožení mohou být i jednotlivci ze znevýhodněných skupin nebo minorit (Tamtéž, s. 181).

Etnické skupiny jsou podle Havlíka:

„Historicky vzniklé skupiny lidí společného původu, jazyka, materiální a duchovní kultury. Často jsou jejich charakteristickým rysem společné antropologické znaky, příslušníci určitých etnických skupin patří také k výrazným antropologickým typům nebo rasám“ (2008, s. 68).

Analýza sociálně vyloučených romských lokalit specifikuje sociální vyloučení jako: „proces, v jehož rámci je jedinci, skupině jedinců či komunitě výrazně znesnadňován či zcela zamezován přístup ke zdrojům, pozicím a příležitostem, které umožňují zapojení do sociálních, ekonomických a politických aktivit majoritní společnosti“ (2006, s. 9).

Gabalova zpráva rozšiřuje pojem sociální vyloučení jako „vyloučení jednotlivců i sociálních skupin z ekonomického a sociálního života (trhu práce, společenských organizací, sousedství v majoritní populaci) a tím i možnosti podílet se na právech (především sociálních), životních prostředcích a zdrojích blahobytu sdílených zbytkem populace. *„Soudržnost společnosti nevzniká prostou občanskou, prostorovou či teritoriální příslušností, ale participací na sociálně ekonomické dynamice a správě věcí. Symptomem vyloučení je ne-participace“* (2010, s. 11). Oproti tomu jsou Agenturou pro sociální začleňování „sociálně vyloučení“ definováni „*ti občané, kteří mají ztížený přístup k informacím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučeni ze společenských sítí a nemají dostatek vertikálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu*“ (Agentura pro sociální začleňování, online, cit. 2013-07-15).

5.1 Pojmy důležité pro stanovení skupin:

Chudoba

„Obvykle se rozlišuje mezi chudobou absolutní a relativní. Absolutní chudobou se rozumí stav, kdy u člověka nedochází k uspokojování potřeb, které jsou nutné k zabezpečení jeho sociálního či fyzického přežití. Oproti tomu relativní chudoba je vymezena ve vztahu k obecně platným životním standardům ve společnosti (např. Evropská unie vymezuje hranici chudoby jako 50% průměrného příjmu). Ve vztahu ke konceptu sociálního vyloučení bývá uváděno, že chudoba není nutnou podmínkou sociálního vyloučení, ačkoli tomu tak často je. Jinak řečeno, chudý člověk nemusí být sociálně vyloučený a sociálně vyloučený nemusí být nutně chudý“ (Brož 2007, s. 10).

Sociální deviace je sociální patologické jednání, které je u určité skupiny normální, zatím co u jiné skupiny je odchylné – deviantní chování. V negativním směru se takové jednání odchylně od norem a hodnot uznávaných společností nebo závažné odchylky od chování, které překračuje určité formálně stanovené nebo neformálně sdílené hranice, za nimiž již jsou tyto odchylky ohrožující, pobuřující, neúnosné a společností již neakceptovatelné. Mezi takové jevy můžeme řadit kriminalitu, alkoholismus, toxikomani, prostituci apod. (Havlík 2008, s. 103). Kohoutek tyto jevy rozdělil: „*společensky nežádoucí jevy (např. nezaměstnanost, chudobu, vysokou rozvodovost aj.) a především na společensky nebezpečné jevy (násilí, vandalismus,*

terrorismus, kriminalita, drogové závislosti, alkoholismus, pornografii atd.)“ (2008, s. 127-128).

Socializace je z psychologického hlediska „souhrn procesů vzájemné interakce mezi společností a jedincem“ (Farková 2008, s. 133).

Znevýhodněné skupiny „jsou ty skupiny obyvatelstva, které vyžadují speciální péči z důvodů mentálního, sensorického, somatického nebo psychosociálního postižení nebo narušení komunikačních schopností nebo celkové socializace, způsobené částečnou izolací od společnosti nebo znevýhodnění nízkou způsobilostí k zaměstnatelnosti eventuálně jiným vyčleněním z trhu práce nebo společnosti“ (Palán 2003, s. 179).

Multikulturalita „je reálný stav soudobého života, v němž existovalo, existuje a bude existovat množství kulturně, etnicky, jazykově, nábožensky odlišných skupin lidí“ (Průcha 2006, s. 252).

Multikulturní výchova „je edukační činnost zaměřená na to, aby učinila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat“ (Průcha 2006, s. 15).

6 EXKURZ DO HISTORIE ROMSKÉ POPULACE

6.1 Romové za 2. světové války

Nejkrutějším obdobím pro romskou populaci v dějinách lidstva bylo beze sporu období po nástupu Adolfa Hitlera k moci v Německu. Po svém nástupu začal Adolf Hitler promyšleně provádět rasovou politiku. V září 1935 byli Romové na základě vyhlášení Norimberských zákonů, společně s Židy, označeni za národy s cizí neárijskou krví. Romům i Židům byly zakázány sňatky s árijskou rasou. Již v roce 1935 navrhl Dr. Ritter nedobrovolnou sterilizaci Romů, za účelem zabránění dalšího rozmnožování Romů a „cikánských míšenců“ a použití této rasi pouze k pracovnímu nasazení až do vymření celé rasy. Rokem 1938 byla rasová otázka spojená s romskou populací více zpřísněná a na rozkaz Himmlera měla být otázka cikánů vyřešena již v samé podstatě existence této rasy, aby zlo bylo podchyceno u kořene. Od roku 1936 do konce 2. světové války byli v Německu cikáni umísťováni do sběrných táborů v Marzahnu a v Magdeburgu. U nás bylo na základě výnosu ministra vnitra z 30. listopadu 1939 přikázáno zanechat kočovného života a do roku 1940 se trvale usadit. Kdo z cikánů uvedeného výnosu neuposlechl, byl odeslán do kárného tábora. V Německu byli od roku 1939 Romové zaregistrováni a museli se zdržovat na místech, kde byli umístěni. Rozkazem Himmlera z 16. prosince 1942 a prováděcím nařízením hlavního úřadu říšské bezpečnosti z 29. ledna 1943 o deportacích romského obyvatelstva do cikánských táborů měla být otázka Romů v Evropě navždy vyřešena. V cikánských táborech byly špatné zdravotní podmínky a vysoká úmrtnost. Plán Adolfa Hitlera vyhladit romskou populaci byly v Německu natolik účinné, že přibližně z 36 000 Romů žijících v Německu v roce 1939, přežilo běsnění nacistů pouze asi 5 000 Romů. V zemích Evropy obsazených nacisty bylo celkem zabito více než 500 000 Romů. Z počtu 7 000 Romů, žijících před nacistickou okupací na území Čech a Moravy, se po 2. světové válce na území vrátilo pouze kolem 500 osob (Nečas In: Šotolová 2008, s. 11–18).

6.2 Romové v období od roku 1945 do 1989 u nás

S koncem 2. světové války se do Čech a na Moravu navraceli Romové zpět z koncentračních táborů. Vzhledem k tomu, že se zpět do svých domovů navrátilo jen několik desítek romských rodin a navraceli se ke způsobu svého života, tj. ke kočovnému životu, nelze zjistit přesné počty romské populace. Na základě sčítání

lidu v letech 1921 a 1930 jsou uváděny pouze nepatrné počty osob romské populace. V dalším období sčítání lidu až do roku 1990 se údaje o romské populaci neuváděly. Jednou ze snah bylo zmapování počtu Romů a způsobu jejich života v jednotlivých krajích, okresech a obcích na základě příkazu ministerstva vnitra z roku 1951. Na základě výsledků zprávy byla v roce 1952 vydána ministrem vnitra směrnice „Úprava poměrů osob cikánského původu“, ve které byl přijat osmibodový program převýchovy cikánů. Program byl zaměřen na zapojení osob cikánského původu do řádného pracovního poměru a ubytování v místě bydliště, dalším bodem byla kontrola správnosti vyplácení mezd osobám, nebo zvýšený dohled na docházku do školy a umístění cikánských dětí do předškolních zařízení. Zajímavostí bylo, že již v uvedené směrnici byla stanovena výchova ostatního obyvatelstva za účelem odstranění zbytků rasové diskriminace, odstranění všech projevů diskriminace v úředním styku a ve veřejném životě při současné likvidaci negramotnosti. Mezi hlavní body programu převýchovy byly zapojeny i plány se zapojením uvědomělých občanů Cikánů do převýchovného programu, nebo řádná evidence cikánského obyvatelstva a usazení kočovných cikánů. Vzhledem k tomu, že se uvedené nařízení v praxi naplňovalo nedůsledně, sekretariát ÚV KSČ přijal v roce 1954 usnesení, na základě kterého se měla nadále zvyšovat kulturní úroveň Cikánů zlepšováním životní úrovně a likvidací negramotnosti. Uvedené usnesení se ujalo jen v některých postupech v resortu školství. Se sociální asimilací Romů je spojen zákon č. 74/1958 Sb., o trvalém usídlení kočovných a polokočovných osob schválený Národním shromážděním v roce 1958. Uvedený zákon se mimo jiné závažným způsobem dotkl kočovných olašských Romů, neboť jim nařizoval zákaz kočování a splnutí skupiny s majoritní společností. Romům se násilně přidělovaly zaměstnání a zajišťovalo ubytování. Celkem se zákon dotkl přibližně 46 500 osob (Haišman In: Šotolová 2008, s. 20).

Vzhledem k tomu, že na Slovensku bylo v 60 letech 20. století nedostatek pracovní příležitosti, začala pro české země velmi silná migrační vlna slovenských Romů, kteří pocházeli za svými příbuznými z chudinských romských osad. V roce 1962 byl Usnesením vlády ČSSR č. 502 zřízen Vládní výbor pro řešení otázek občanů cikánského původu. Toto usnesení bylo vydáno v souvislosti s masivním rušením chudinských romských osad převážně na Slovensku a s cílem rozptýlit migrující romské občany do majoritní společnosti. Činnost výboru však neplnila zcela svůj úkol, nedokázala spolehlivě řešit problematiku migrace romského obyvatelstva, a proto byl Vládní výbor pro řešení otázek občanů cikánského původu Usnesením vlády č. 384 v roce 1968 zrušen. V roce 1972 byla nastolena zcela jiná koncepce, která měla

za úkol „společenskou integraci“ romského obyvatelstva do společnosti. Na základě stanovené koncepce byly některé pravomoci přesunuty na Krajské národní výbory. Dne 30. srpna 1972 ve Slovenské socialistické republice byl ustaven Zváz Cikánů-Romů v České socialistické republice. Významnou směrnicí ve vzdělávání byla směrnice „O výchově a vzdělání výchovně zanedbaných a prospěchově opožděných cikánských dětí“ z roku 1969. Směrnice doporučovala zřizování speciální třídy pro zvlášť prospěchově opožděné děti. Současně směrnice stanovovala, že romské děti mají být do speciálních tříd jen na dobu nezbytně nutnou (Šotolová 2008, s. 20 - 21).

V roce 1973 byl Ministerstvem školství ČSR vypracován pro potřebu komise vlády ČSR „Návrh dlouhodobé koncepce předškolní a školní výchovy cikánských dětí“, ve kterém bylo mimo jiné doporučováno učitelům, kteří se podíleli na výchově a vzdělání romských dětí, absolvovat kurz romštiny, aby mohli s dětmi lépe komunikovat. Na základě návrhu se do popředí dostávala předškolní diagnostika rozumových vlastností za účelem správného rozřazení dětí do školy základní, speciální třídy základní školy nebo do zvláštní školy. V roce 1976 se sociální péče o sociálně slabé romské obyvatelstvo stalo součástí zákona o sociálním zabezpečení. Vzhledem k tomu, že problematika romského problému byla vložena na bedra národních výborů bez aktivní účasti Romů a dostatečného poznání romské populace, byl tímto poznamenán i způsob řešení romské problematiky. V 80. letech 20. století i přes skutečnost, že převládala myšlenka integrace do společnosti, zůstávali Romové stále mimo dění majoritní společnosti. Od 17. listopadu 1989 na základech neformální politické skupiny vzniká nové politické uskupení „Romská občanská iniciativa“. Společně s uvedenou politickou stranou vznikají nové uskupení a romská hnutí, jako jsou např. Unie romské mládeže, Kulturní svaz občanů romské národnosti nebo Romská asociace mládeže a dětí (Tamtéž, s. 23-24).

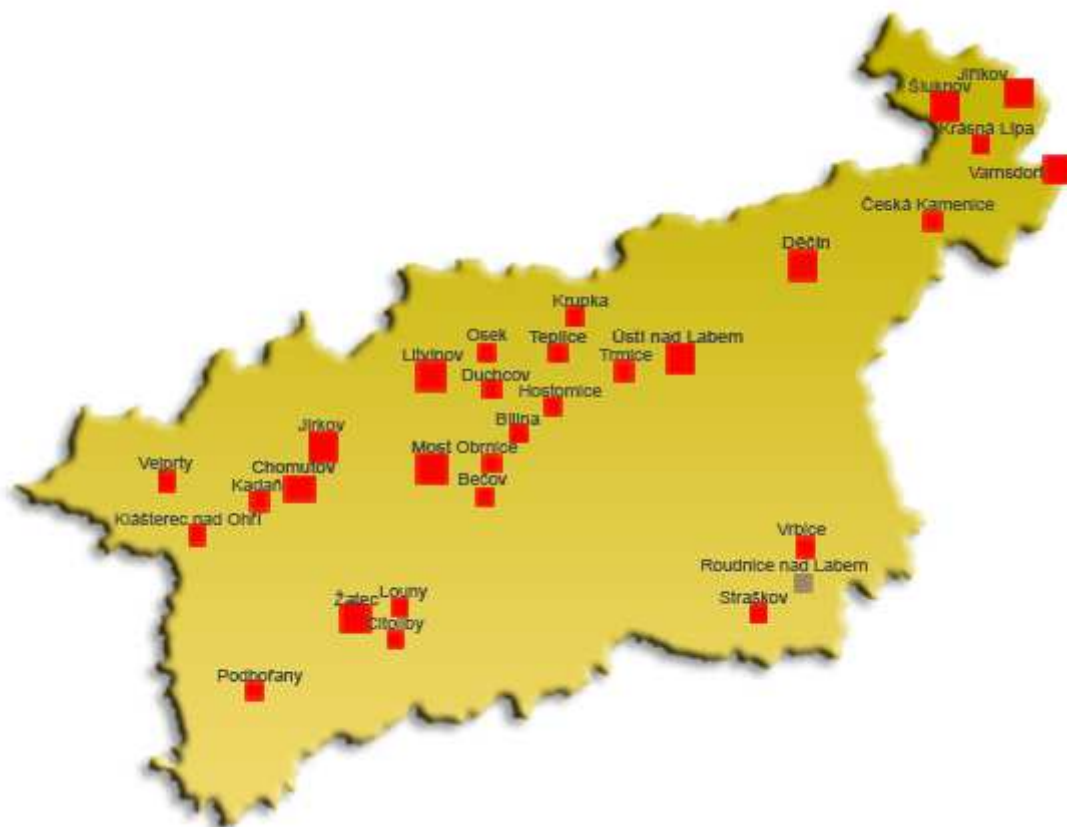
Rozdělením Československa dne 1. ledna 1993 nastal problém s občanstvím Romů. Díky liknavosti některých romských aktérů, do současnosti zápolí s problémy své národnosti, neboť i přes skutečnost, že na území České republiky žili mnoho let před rozdělením federací, do dnešního dne požívají slovenské národnosti a s tím jsou spojené i jiné problémy řešení situací před Českými institucemi (Tamtéž, s. 25).

7 VYMEZENÍ SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH LOKALIT

Sociálně vyloučenou lokalitou byl Šluknovský výběžek vymezen již ve v Analýze sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, zadané společnosti GAC spol. s r.o. na základě projektu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a Rady vlády ČR, za účelem zmapování stavu sociálně vyloučených lokalit v České republice z důvodu správného nastavení systému čerpání finančních prostředků v programovém období 2007–2013. Dalším cílem zhotovení průzkumu v České republice bylo zjištění stavu možností a míry absorpční kapacity subjektů působících a poskytujících služby pro sociálně vyloučené skupiny.

Uvedená analýza mapovala období let 2005 až 2006 a vymezila celkem 333 obcí a měst, kde se nacházejí potencionálně sociálně vyloučené romské lokality, ze kterých zúžila seznam na 173 obcí, ve kterých bylo provedeno vlastní terénní šetření.

Obrázek 1: Vymezení sociálně vyloučených lokalit v Ústeckém kraji

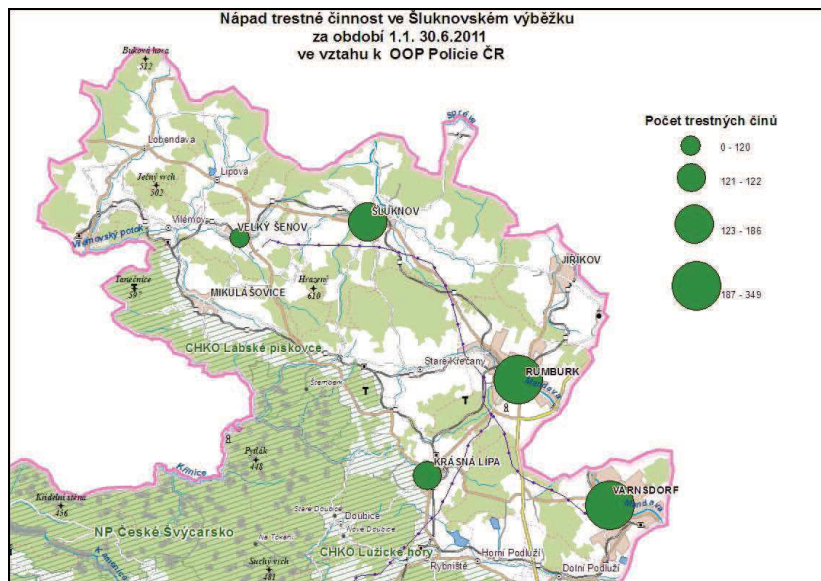
Zdroj: Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice, online, cit. 2012-06-20

Novodobější vymezení sociálně vyloučených lokalit bylo vymezeno ve zprávě Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení z roku 2010, nebo také nazývané Gabalovou zprávou, která byla vypracována z důvodu formulace a implementace politiky začleňování obyvatel vyloučených lokalit do české společnosti a její sociální a ekonomické struktury. Na základě zpracované Gabalovy zprávy bylo prezentováno, že s ohledem na provedenou Analýzu GAC z roku 2006, kdy se odhadovalo na základě první studie, že celkový počet osob ve vyloučených romských lokalitách se pohybuje kolem 60–80 tisíc, se ve zprávě z roku 2010 odhaduje počet Romů v České republice na 150–200 tisíc. Z celkového počtu odhadovaných Romů žije ve vyloučených enklávách více než polovina všech českých občanů romského původu (2010, s. 4).

Severní Čechy Gabalova zpráva vymezuje jako dlouhodobě strukturálně postižený a zatížený region v České republice, kde jsou nejvíce koncentrovány vyloučené romské enklávy. Gabalova zpráva poukazuje na vznik nových sociálně vyloučených lokalit také z důvodu nevědomého nevyužívání všech možností sociálního systému, zejména institutu zvláštního příjemce sociálních dávek tam, kde jejich konečný potřebný příjemce nemá dostatek dovedností k získání těchto sociálních dávek. Zpráva se snaží stanovit klíčové nástroje strategie změny, které by zabraňovaly vzniku nových sociálně vyloučených lokalit, a pomohl k integraci sociálně vyloučených osob do společnosti.

Ministerstvo vnitra České republiky, potažmo Policie České republiky, provedla vlastní šetření v důsledku událostí ve Šluknovském výběžku, a zpracovalo zprávu Události ve Šluknovském výběžku, kterou prezentovalo v roce 2011. Ministerstvo vnitra poukazovalo, že celkový počet trestných činů v Územním odboru Děčín vzrostl o 15,3%. V přestupkovém řízení potom byl největší nárůst v oblasti majetkových přestupků a to na územním odboru Teplice a Děčín. Na vývoj nárůstu kriminality v územním odboru Děčín má dle Policie České republiky vliv zvýšeného nárůstu migrace sociálně slabých obyvatel z regionů měst Teplice, Mostecka a dalších lokalit Ústeckého kraje. Následující obrázek znázorňuje nápad trestné činnosti ve Šluknovském výběžku za období od 1. ledna 2011 do 30. června 2011.

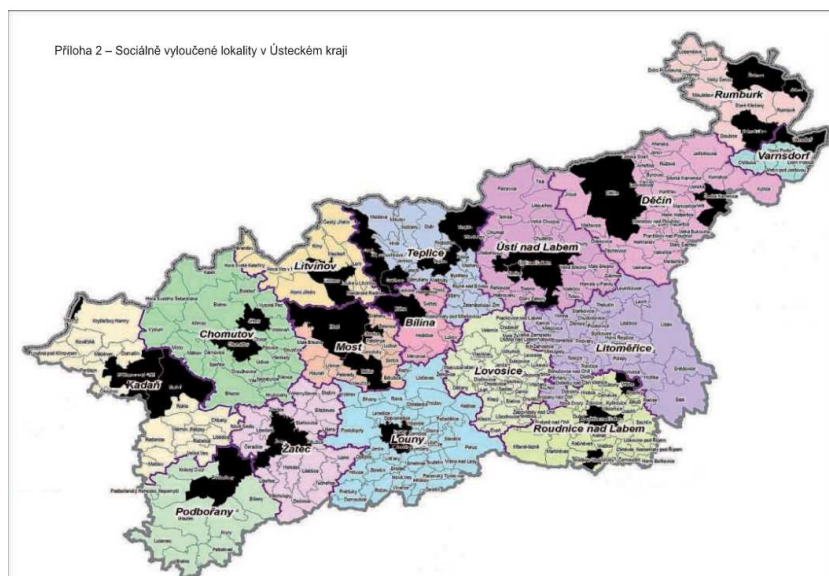
Obrázek 2: Nápad trestné činnosti ve Šluknovském výběžku za období od 1. 1. 2011 do 30. 6. 2011.

Zdroj: Události ve Šluknovském výběžku, online, cit. 2012-06-20

Na základě vlastní analýzy Policie České republiky ve zprávě Události ve Šluknovském výběžku vymezuje sociálně vyloučené lokality v Ústeckém kraji, tak jak představuje obrázek č. 3.

Obrázek 3: Sociálně vyloučené lokality v Ústeckém kraji

Zdroj: Události ve Šluknovském výběžku, online, cit. 2012-06-20

7.1 Vymezení sociálně vyloučených lokalit v jednotlivých městech Šluknovského výběžku

Dlouhodobým monitoringem situace romských lokalit v České republice byly společností GAC spol. s.r.o., ve Šluknovském výběžku vymezeny čtyři větší města, potýkající se s výskytem oblastí ve městě, které lze označit za sociálně vyloučené lokality, které zasluhují okamžitou pozornost. Zpráva GAC z roku 2009 vymezila obce Šluknov, Rumburk, Jiříkov, Krásnou Lípou a Varnsdorf, ve kterých na základě terénního výzkumu stanovila oblasti, které strukturou a složením obyvatelstva odpovídají standardům sociálně vyloučené lokality.

V obci Varnsdorf na základě zprávy GAC žilo podle odhadů přibližně 500 osob označitelných za Romy. Jedna z oblastí obce Varnsdorf, která se potýká s problematikou sociálně vyloučených lokalit, je Městská ubytovna pro neplatiče a „sociálně potřebné občany“, nacházející se v ulici T. G. Masaryka, ve které je celkem 13 dvoupokojových bytů a 30 jednopokojových bytů. Druhou lokalitou je druhá část Městské ubytovny pro neplatiče a „sociálně potřebné občany“, která se nachází v ulici Lounská a slouží také jako podporované bydlení v programu „Dům na půl cesty“ sloužící převážně pro děti opouštějící dětské domovy. Třetí lokalitou je soukromá ubytovna v bývalém Hotelu Sport v ulici Dělnická, ve které se nachází přibližně 20 bytových jednotek.

Obrázek 4: Sociálně vyloučené lokality v obci Varnsdorf

Zdroj: Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice, online, cit. 2012-06-20

V obci Rumburk žilo podle odhadů přibližně kolem 500–600 osob označitelných za Romy. Přesný odhad se rozchází, neboť se obec potýká s početnou migrací v rámci

regionu. V Rumburku byly vymezeny celkem tři lokality. V první lokalitě se jedná o panelový dům, ve kterém byly převážně byty s Romy a cizinci ze států Mongolsko a Vietnam. Panelový dům se nachází mezi ulicemi Palackého a SNP. Druhá lokalita se nachází v ulici Pražská, kdy se jedná o rodinný dům obývaný romskou rodinou. Třetí lokalitou je rodinný dům v ulici Šmelivského.

Obrázek 5: Sociálně vyloučené lokality v obci Rumburk

Zdroj: Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit, online, cit. 2012-06-22

V obci Krásná Lípa se nachází několik bytů, ve kterých se nacházejí sociálně slabí Romové, neplatiči nebo osoby zatížené značnými dluhy. Byty, ve kterých žijí Romové, se v Krásné Lípě nachází v bezprostřední blízkosti ostatních obyvatel, jsou rozmístěny převážně v ulicích Varnsdorfská, Pražská, Elišky Krásnohorské, Kyjovská a Frindova. Mezi nejproblematictější lokalitu se řadí byty v ulici Varnsdorfská, neboť na uvedené lokalitě se dle vyjádření místních obyvatel nacházejí rodiny nepřizpůsobivých Romů a osob působících problémy místnímu obyvatelstvu.

V obci Šluknov jsou vymezeny tři lokality, ve kterých byly zmapovány osoby ze sociálně vyloučeného prostředí. První z lokalit se nachází v ulici Budyšínská, kdy se jedná o třípodlažní činžovní dům, ve kterém se nachází 6 bytů, druhá z lokalit se nachází v ulici Mlýnská. V ulici Mlýnské se jedná o městskou budovu, ve které byly zprvu vybudovány holobyty pro neplatiče. Po značné devastaci nově zrekonstruované části pro neplatiče na konci 90 let 20. století, zůstaly v budově přibližně čtyři holobyty o velikosti jednopokojového bytu nebo bytu o velikosti 1+1. Třetí lokalita se nachází v ulici Dr. E. Beneše, kdy se jedná o rodinný dům, který je značně poškozen. Jedná se o rodinný dům, ve kterém žije početná romská rodina.

V souvislosti s negativním vývojem situace spojené se stěhováním sociálně slabých a nepřizpůsobivých do šluknovského sídliště, nelze jinak než již ke třem stanoveným lokalitám připojit šluknovské sídliště. Starostka Mgr. Eva Džumanová ke vzniku nové lokality ve Šluknově ve svém rozhovoru uvedla: „Nově a snad nejvíce aktivní sociálně vyloučená lokalita vznikla změnou vlastníka Šluknovského sídliště přibližně před třemi roky, kdy se díky jeho aktivitě značně změnilo složení obyvatel na sídlišti. Tím je myšleno, že nový majitel začal sestěhovávat na zdejší sídliště osoby sociálně slabé. Uvedené počínání nového majitele samozřejmě místní majorita, do které samozřejmě patří slušní občané, platící nájem atd., špatně nesli sousedství lidí, kteří nehodlají dodržovat základní pravidla slušného chování a soužití. Na základě toho je zde vidět masivní odliv slušných nájemníků ze sídliště do jiných lokalit Šluknova nebo i jinam“ (rozhovor, příloha L).

Obrázek 6: Sociálně vyloučené lokality v obci Šluknov

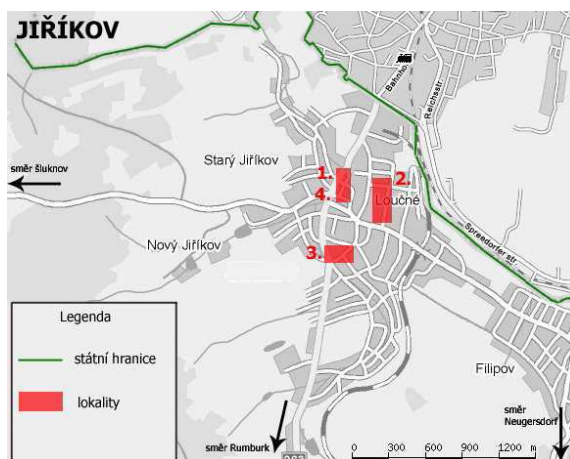

Zdroj: Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice, online, cit. 2012-06-20

Posledním městem ve Šluknovském výběžku, které bylo stanoveno na základě dlouhodobého monitoringu z roku 2009, je město Jiříkov. Město Jiříkov bylo do seznamu sociálně vyloučených lokalit přidáno až v březnu 2010 na základě aktivního lokálního partnerství a nutnosti řešení situace spojené s problémy sociálně vyloučených osob. Město Jiříkov se potýká přibližně s 10 % počtem osob považujících za Romy z celkového počtu obyvatel. V obci byly prioritně stanoveny čtyři oblasti považující za sociálně vyloučené lokality. Lokality se nacházejí v bezprostřední blízkosti centra města a nacházejí se v ulicích Tylova, Březinova a Moskevská. Na rozdíl od jiných lokalit sociálně vyloučených jsou budovy v obci Jiříkov přesněji rozeznatelné. Jedná se především o zpusťšené, zdevastované a vybydlené budovy.

Obrázek 7: Sociálně vyloučené lokality v obci Jiříkov

Zdroj: Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit, online, cit. 2012-06-22

8 ANALÝZA POTŘEB PRO ŠLUKNOVSKO

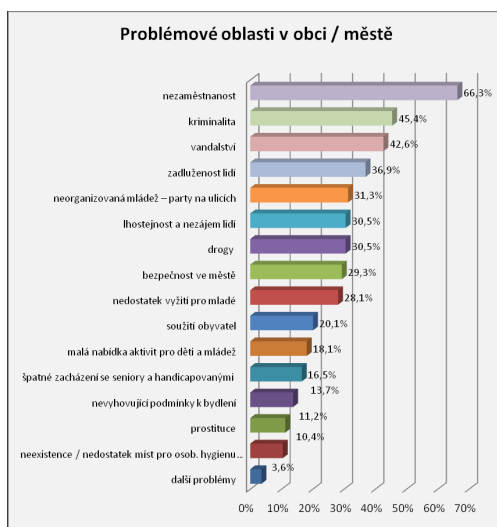
V závislosti s neudržitelnou situací protestů a stávek ve Šluknovském výběžku v roce 2011, proběhlo v posledních měsících roku 2011 na Šluknovsku zpracování Analýzy potřeb pro zajištění sociálních služeb na Šluknovsku. Analýza byla vypracována SocioFactor s.r.o. v rámci projektu Komunitního plánování na Šluknovsku vedeného pod CZ.1.04/2.2.01/19.00248. Analýza byla vytvořena za účelem rozvoje sociálních služeb, procesu plánování a optimalizaci sociálních a komunitních služeb v regionu.

Analýza byla zaměřena k řešení sociální situace v regionu ve vztahu k cílovým skupinám:

- „osoby ohrožené závislostí a soc. patologickými jevy,
- senioři,
- osoby v krizi a osoby ohrožené sociálním vyloučením,
- osoby se zdravotním postižením,
- děti, mládež a rodiny,
- *Etnické menšiny, imigrantí“* (online, cit. 2012-07-20).

Vlastní výzkum analýzy potřeb pro zajištění sociálních služeb byl proveden dotazníkovou metodou s 500 respondenty a 20 subjekty sociálních služeb působících na Šluknovsku. Otázky byly specificky cíleny na potřeby a poskytované služby cílovým skupinám. Analýza se pokusila z odpovědí od korespondentů vystihnout oblasti, které občané ve své obci pokládají za nejvíce problémové.

Obrázek 8: Problémové oblasti ve městě

Zdroj: Analýzy potřeb pro zajištění sociálních služeb, online, cit. 2012-07-22

Z pohledu korespondentů výzkumu ve Šluknovském výběžku bylo zjištěno, že nejproblémovější oblasti zatěžující Šluknovský výběžek jsou oblasti vysoké nezaměstnanosti, kriminality spojené s vandalstvím, zadlužeností, strachu z part mladých lidí v ulicích měst, bezpečností a lhostejností lidí.

9 VZDĚLÁVÁNÍ A PÉČE V SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH LOKALITÁCH A ZMAPOVÁNÍ ORGANIZACÍ PŮSOBÍCÍCH V OBLASTI

Vzdělávání a péče poskytované v sociálně vyloučených lokalitách je specifická záležitost, neboť do vzdělávání a péče o sociálně vyloučené osoby, nebo znevýhodněné osoby se zapojují nejen státní organizace, tak i nestátní organizace a občanská sdružení. Problém vzdělání osob žijících v sociálním vyloučení by mělo být prioritou všech organizací, neboť vzdělání je jedním z možných východisek ze sociálního vyloučení.

Vzdělávání Kohout definuje „jako proces osvojování vědomostí, dovedností a návyků převážně v racionální rovině“, nebo také, „jako proces všestranné humanizace a kultivace člověka zahrnující procesy jako socializace, enkulturace a personalizace (2007, s. 22).

Romský pohled na vzdělávání (školu):

Podle Řičana „je romský pohled na školu „jako na bílou více méně represivní instituci. Mají k ní a priori nedůvěru a ta se přirozeně přenáší na dítě. Tuto nedůvěru je třeba prolomit, nebo aspoň oslabit. Bez podpory rodičů nemá učitel romských dětí valnou naději na úspěch“ (2004, s. 113).

Výchovu Kohout definuje nejen „jako záměrné, cílevědomé a všestranné působení za účelem utváření tělesných či duševních vlastností jedince, zpravidla v souladu se zaměřením a tradicemi dané společnosti, ale i „nezáměrné působení jiných vlivů jako jsou zvláště média, ale i celé prostředí, v němž se člověk pohybuje“ (Tamtéž, s. 21).

Svým vymezením výchovy Kohout zvláště poukazuje na to, že záměrné a cílevědomé působení je převážně z oblasti působení škol, rodiny, vzdělávacích zařízení, nebo sebevýchovy, kdežto nezáměrné působení specifikuje jako neorganizovanou výchovu.

Současná vzdělávací soustava je zařazena do veřejného seznamu, což je tzv. školský rejstřík, dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním a středním vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Školský zákon vymezuje:

a) **Předškolní vzdělávání**

které je institucionálně zajišťováno mateřskými školami, nebo přípravnými třídami základních škol. Předškolní vzdělávání je zpravidla určeno pro děti ve věku od tří do šesti let. Předškolní vzdělávání je v České republice nepovinné. Docházka dětí do mateřských škol je zpoplatněna, výjimkou je poslední rok před zahájením povinné školní docházky, kdy v mateřských školách, které byly zřízeny státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí je bezplatné. Dětem se speciálními vzdělávacími potřebami, což jsou děti se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním je poskytována speciální pedagogická péče. Speciální pedagogickou péči poskytují a zajišťují školská poradenská zařízení (Výroční zpráva MŠMT 2012, s. 22-28).

b) **Základní vzdělávání**

znamená vzdělávání v základních školách a ve školách pro žáky se zdravotním postižením. Docházka do základní školy je povinná. Základní vzdělávání je rozděleno na 1. a 2. stupeň základní školy. 1. stupeň základní školy absolvuje naprostá většina žáků. Po absolvování 1. stupně základní školy si žáci mohou zvolit pokračování na 2. stupni základní školy, nebo přechod na víceletá gymnázia nebo vzdělávání na konzervatoři. Vzdělávání žáků se zdravotním postižením se zpravidla provádí na základě individuální integrace do běžných tříd základní školy, nebo ve školách, které jsou zřízeny pro zdravotně postižené děti. Vzdělávání dětí se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním by mělo probíhat v běžných základních školách. Vzdělávání v oblasti základního školství lze provádět i v soukromých a církevních školách. V rámci základního vzdělávání mohou kraje, obce nebo svazky zřizovat se souhlasem krajského úřadu přípravné třídy základní školy, které smějí navštěvovat děti v posledním roce předškolní výchovy, rok před zahájením povinné školní docházky. Přípravné třídy se zpravidla zřizují pro děti, které jsou sociálně znevýhodněné.

Pro část populace, která si v řádném základním vzdělávání neukončila základní vzdělávání, mohou základní a střední školy nabízet kurzy pro získání základního vzdělání a základů vzdělání (Tamtéž, s. 29-32).

c) **Střední vzdělávání**

Absolvování středního vzdělávání člověku otevírá cestu k uplatnění na trhu práce a osobnímu rozvoji. V České republice dále rozlišujeme obory středního vzdělávání:

- střední vzdělávání ukončené výučním listem,
- střední vzdělávání ukončené maturitní zkouškou.

Souběžně se středním vzděláváním probíhá vzdělávání dětí na víceletých gymnáziích. Na víceletá gymnázia jsou přijímány děti z:

- pátých ročníků ZŠ na osmileté obory gymnázia,
- sedmých ročníků ZŠ na šestileté obory gymnázia.

d) **Střední vzdělávání odborné**

Střední vzdělávání odborného zaměření má v České republice dlouholetou tradici. Značnou výhodou středního vzdělávání odborného zaměření je v tom, že obor dokáže připravit studenty pro přímý vstup na trh práce a v případě, že studenti obor ukončí maturitní zkouškou, umožňuje další studium na vyšších odborných nebo vysokých školách.

e) **Nástavbové studium**

Nástavbového studia mohou využít absolventi tříletých oborů středního vzdělávání ukončených výučním listem. Po úspěšném ukončení nástavbového studia absolventům dává šanci rozšířit si své vzdělání dále na vyšší odborné, nebo vysoké škole.

f) **Vyšší odborné vzdělávání**

Vyšší odborné vzdělávání spadá do terciálního nevysokoškolského vzdělávání. Od roku 1995 je vyšší odborné vzdělávání zakotveno v novele školského zákona jako nový typ vzdělávání. Cílem vyššího odborného vzdělávání je dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, rozvíjet, prohlubovat znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytuje všeobecné a odborné vzdělávání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, s. 10279-10290).

g) **Vysoké školství**

Česká republika je od roku 1999 zapojena svým vysokým školstvím, podepsáním Boloňské deklarace, do tzv. Boloňského procesu. Cílem Boloňského procesu bylo do roku 2010 vytvořit mezinárodně konkurenceschopný Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání, který by přispěl ke zlepšení volného pohybu studentů a akademických pracovníků v Evropě. Společným cílem bylo dále, aby získané vzdělání a kvalifikace bylo uznáváno v celém Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání. Splnění stanoveného cíle bylo vyhlášeno na konferenci ministrů konané v březnu 2010 v Budapešti a ve Vídni. Mezi důležité konference řešící vysokoškolské vzdělávání patří konference z roku 2010 v Leuven/Louvain-la-Neuve, na které byl

vyhodnocen dosavadní vývoj vysokoškolského vzdělávání a rozpracování vize pro příští desetiletí.

Základním dokumentem, který řeší systém vysokého školství je zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Druhým základním dokumentem, který se pojí s vysokým školstvím je „dlouhodobý záměr vzdělávací, vědecké, výzkumné a vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti vysokých škol“, který byl zpracován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy pro období let 2011–2015. V uvedeném dokumentu jsou definovány hlavní cíle a principy vysokého školství v České republice. V současné době poskytují vysokoškolské vzdělání veřejné, soukromé a státní vysoké školy. V České republice se ke státním vysokým školám řadí pouze Univerzita obrany v Brně zřizována Ministerstvem obrany ČR a Policejní akademie v Praze zřizována Ministerstvem vnitra ČR. Podle typu lze rozlišit vysoké školy:

- univerzitní
  - o do univerzitního typu lze řadit většinu veřejných škol (mimo dvou škol), soukromé školy – Univerzita Jana Amose Komenského, Metropolitní univerzita Praha a Vysoká škola finanční a správní, a Univerzita obrany v Brně a Policejní akademie ČR.
- neuniverzitní
  - o ostatní soukromé vysoké školy, Vysoká škola polytechnická v Jihlavě a Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích. Na uvedených školách nelze uskutečňovat doktorské studijní programy.

Vysoké školství je v České republice rozlišováno ve třech stupních vzdělání:

- o bakalářském
- o magisterském
- o doktorském. (Výroční zpráva MŠMT 2012, s. 70–87)

9.1 Vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním“ (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, školním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, s. 10267).

Do skupiny osob vyžadujících speciální vzdělávací potřeby řadíme:

- děti, žáky nebo studenty se zdravotním postižením,
  - o jedná se o osoby s mentálním, tělesným, smyslovým postižením nebo osoby s vadami řeči, vícečetnými postiženími nebo s autismem. Do uvedené skupiny lze zařadit i osoby se specifickými vývojovými poruchami školních dovedností, jako např. vývojovými poruchami učení nebo chování. Žákům s hlubokým mentálním postižením se souhlasem jeho rodičů stanoví krajský úřad takový způsob vzdělávání, který odpovídá duševním a fyzickým schopnostem a možnostem žáka. Přitom přihlíží převážně k doporučení odborného lékaře ve spolupráci se školským poradenským zařízením (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, školním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, s. 10274-10276).
- děti, žáky nebo studenty se zdravotním znevýhodněním,
  - o do uvedené skupiny řadíme osoby se zdravotním oslabením po dlouhodobé nemoci, nebo osoby se zdravotními poruchami, které mohou mít za následek poruchy učení nebo chování.
- děti, žáky nebo studenty se sociálním znevýhodněním,
  - o v uvedené skupině se nacházejí převážně osoby, které pocházejí z rodinného prostředí s nízkým sociálněekonomickým základem nebo z rodin s nízkým sociálně kulturním postavením. V této skupině se nacházejí také osoby, které mohou být ohroženy sociálně patologickými jevy, nebo děti a žáci s nařízenou ústavní péčí nebo ochrannou výchovou. Specifickou skupinou osob, která se nachází v uvedené skupině je skupina dětí, žáků nebo studentů v postavení azylového cizince nebo požívající statusu uprchlíka.

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá formami:

- individuální integrace,
  - o dítě, žák nebo student je začleněn do běžné třídy se současným zajištěním podpůrných opatření,
- skupinové integrace,
  - o pro děti, žáky nebo studenty se zřizují školy, třídy, oddělení nebo skupiny s upravenými vzdělávacími programy.

9.2 Vymezení aktuálního stavu péče a vzdělávání v sociálně vyloučených lokalitách v regionu pověřené obce Rumburk

(obce Rumburk a Šluknov)

Národní školství České republiky je součástí systému výchovy a vzdělávání nejen z hlediska struktury, jak bylo vymezeno v předchozí kapitole, ale i z hlediska výchovných a vzdělávacích cílů a pedagogicko-didaktických zásad.

Ústavní zákon č. 2 z roku 1993 – Listina základních práv a svobod v hlavě III. článku 25 zaručuje občanům tvořícím národnostní a etnické menšiny „*všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích*“ (Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, s. 21). Současně s tímto je občanům tvořícím národnostní nebo etnické menšiny zaručeno právo na vzdělání v jejich jazyku, používání úředního jazyku v úředním styku nebo právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin (Tamtéž, s. 21). Dalším základním dokumentem vymezujícím vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami je v České republice zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon. Školský zákon v § 16 definuje děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami:

„dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním. Sociálním znevýhodněním je:

- *rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,*
- *nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo*
- *postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky“* (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, § 16).

Vymezení aktuálního stavu péče a vzdělávání sociálně znevýhodněných a sociálně vyloučených osob je v rámci diplomové práce situováno do dvou větších měst Rumburk a Šluknov, potýkajících se největší měrou s problematikou sociálně vyloučených lokalit. Obce byly zmítány protiromskými nepokoji a demonstracemi ve Šluknovském výběžku. Nejen, že uvedené obce byly na základě zmíněných analýz zatíženy největší migrací osob ze sociálně vyloučených lokalit z celého severočeského

kraje, ale jsou zároveň zatíženy největším nárůstem kriminality přičítající se osobám ze sociálně vyloučených lokalit.

a) Předškolní vzdělávání

V souvislosti s výchovou a vzděláním znevýhodněných a sociálně vyloučených skupin je nezbytné připravit již v předškolním věku děti na plnohodnotné občanství a pozitivní emancipaci při současném úsilí o integraci etnických skupin do společnosti a nastolení tolerance již u dětí v předškolním věku.

V teritoriu obcí Rumburk se předškolním vzděláváním zabývá několik státních i nestátních organizací. Mezi nejzákladnější organizace patří samozřejmě Mateřská škola. Mateřské školy v Rumburku a ve Šluknově, na základě vlastních rozvojových programů, realizují inkluzivní vzdělávání a vzdělávání dětí se znevýhodněním. Projekty jsou realizovány za účasti specializovaných pedagogických pracovníků a asistentů pedagoga. Hlavním cílem programu týkající se dětí se znevýhodněním je zapojování všech dětí do společných programů s pomocí asistentů, nebo individuální práce dětí za pomoci asistentů. Hlavním cílem programu pro děti se sociokulturním znevýhodněním jsou programy přizpůsobovány s ohledem na integraci dětí do kolektivu, zapojování do všech akcí, pořádání společných akcí rodičů a dětí za účelem soudružnosti všech členů společnosti. Mateřské školy v rámci programu pořádají námětové odpoledne, které vycházejí ze školního vzdělávacího plánu Mateřské školy a snaží se o sblížení s kamarády z jiných tříd, předváděním svých prací apod. V mateřských školách jsou pořádány přednášky podporující společné soužití a prevenci kriminality. Mateřské školky ve spolupráci s Městskou policií pořádají jak přednášky na bezpečnost silničního provozu, tak i občanskou bezpečnost. Ve spolupráci s Policií České republiky a Hasičského sboru České republiky pořádají přednášky a prezentace s tematickými bloky zaměřenými na prevenci kriminality a předcházení protiprávního jednání.

Základní školy ve Šluknově a v Rumburku v rámci předškolní výchovy zřídily při svých školách přípravné třídy pro socio-kulturně znevýhodněné děti a děti se znevýhodněním. Cílem přípravných tříd je umožnit dětem zvládnout jazykový handicap a získat základní sociální dovednosti.

Hlavním smyslem je připravit děti:

- se sníženou koncentrací pozornosti,
  - s vadou řeči,
  - s grafomotorickými obtížemi,
  - Se sociálním nebo jazykovým znevýhodněním,
  - se zdravotním oslabením,
- na bezproblémový vstup do první třídy základní školy.

Do programu přípravné třídy při Základní škole Josefa Vohradského ve Šluknově je v roce 2013 přihlášeno deset dětí převážně z romského etnika. Do programu přípravné třídy při Speciální základní škole a praktické škole v Rumburku je v roce 2013 přihlášeno jedenáct dětí.

b) Základní a středoškolské vzdělávání

Vzdělávací aktivity v rámci základního vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním se odvíjí především od skutečnosti, zda žáci byli zapojeni do programu přípravné třídy, nebo zda se jedná o žáky, kteří poprvé vstupují do vzdělávacího procesu. Základní vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním se v současné době potýká s problémy spojenými s kvalitou vlastní komunikace s rodiči žáka, nepodnětným prostředím, ve kterém dítě žije, omezenou schopností nebo možností rodičů pomáhat dětem s přípravou na vyučování, nedostatečnou nebo žádnou kontrola domácích úkolů apod. Na základě uvedených problémů se děti potýkají s handicapem spojeným s navazováním sociálních kontaktů, nebo se stávají terčem posměchu od ostatních dětí. Vzhledem k uvedeným skutečnostem je potřeba v souvislosti s dětmi potýkajícími se s problémy integrace do kolektivu zvláštního přístupu spočívajícího v individuální práci s žáky, nebo s potřebou vhodné motivace (Bulant 2012, s. 14-15).

V katastru obcí Rumburk a Šluknov je celkem 5 základních škol, které se na základě vlastních aktuálních situací potýkají s integrací dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí různými způsoby. Vzhledem k tomu, že v obci Rumburk jsou celkem 4 základní školy, problém integrace dětí se sociálním znevýhodněním, dosahuje oproti 1 základní škole ve Šluknově jiných rozměrů. Všeobecně lze ovšem uvést, *„...že školy jsou při zajištění vhodných podmínek vstřícné ke vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním, ale nezbytným předpokladem je průběžná odborná a ekonomická podpora, včetně možnosti zapojení asistentů pedagoga. Významným faktorem je dále kvalifikovanost pedagogů, jejich motivace, přístup k práci,*

nebo žákům, ochota dále se vzdělávat, zkušenosti, osobní flexibilita atd. (Bulant 2012, s. 15).

V rámci základního a středoškolského vzdělávání lze za účelem odstranění bariér ve vzdělávání využít především specializovaných pedagogických pracovníků:

- Asistent pedagoga

Ředitel mateřské školy, základních škol, středních škol, konzervatoře nebo vyšší odborné školy může ve třídě, ve které se vzdělává dítě nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, § 16). Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, platný od 1. ledna 2005 dále odstraňuje rozdíl mezi pojetím asistenta pedagoga z řad majoritní společnosti a romského asistenta pedagoga. Asistent pedagoga je zařazen do skupiny pedagogických pracovníků vykonávající přímou pedagogickou činnost. Asistent pedagoga pomáhá zvládnout nápor na děti se sociálním znevýhodněním, spojený s nástupem do školního prostředí. Jeho hlavním úkolem je vytvářet ve škole takové prostředí, ve kterém se děti se sociálním znevýhodněním cítí spokojeně a bezpečně a ke kterému díky asistentu pedagoga mají i důvěru rodiče dítěte. Přítomností asistenta pedagoga se škola více otevírá okolní komunitě a snaží se za přítomnosti asistenta pedagoga lépe integrovat děti se sociálním znevýhodněním do majoritní společnosti.

- Školní výchovný poradce

Školní výchovní poradci v kombinaci se sociálně aktivizačními službami a profesním poradenstvím poskytovaným sociálními terénními pracovníky jednotlivým dětem mohou přispět ke zdárnému ukončení jejich základního vzdělání a mohou poskytnout pomoc v prvních letech středoškolské docházky, popřípadě jim poskytnou pomoc za účelem udržení se na škole a překonání různých překážek, se kterými dětem nemohou pomoci jejich rodiče, neboť ve většině případů sami takovou situaci nezažili.

c) Vysokoškolské vzdělávání

Finanční podpora studentů sociálně znevýhodněných se momentálně jeví jako lepší podpora, než jen podpora romských žáků a studentů. Jednou z možností, jak přiblížit dostupnost studia v rámci vysokoškolského vzdělávání pro studenty bez rozdílu, je možnost poskytování nejrůznějších druhů stipendijních programů.

Jedním z několika stipendijních programů, které umožňuje studovat minoritní skupině Romského obyvatelstva na vysokých školách, je stipendijní program

Romského vzdělávacího fondu. V rámci Romského pamětního univerzitního stipendijního programu mohou o stipendium žádat studenti bakalářských, magisterských nebo doktorandských programů (v prezenční i kombinované formě). Věk žadatelů není omezen. V ČR tento program koordinuje ROMEA o. s.

9.3 Působení státních organizací na výchovu a vzdělání v obci Šluknov

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT)

MŠMT je ústředním orgánem státní správy pro předškolní, školská zařízení, střední školy a vysoké školy, pro státní péči o děti, mládež. V rámci svých kompetencí se MŠMT podílí na vypracovávání a realizování projektů na podporu romské komunity. V roce 2013 v rámci projektu na podporu komunity realizovalo MŠMT 48 projektů v České republice. Jedním z projektů, který byl podpořen z MŠMT a realizován ve Šluknovském výběžku je finanční podpora Předškolního klubu Ambrela, provozovaného Oblastní Charitou Šluknov.

- Městský Úřad Šluknov

Město Šluknov je základním samosprávním územním celkem zřízeným na základě zákona č. 1/1993. Město vykonává na svém území státní správu ve věcech, jejichž výkon byl zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, svěřen orgánu města. Orgánem města je Městský úřad Šluknov.

Od roku 2012 je Městským úřadem Šluknov realizován projekt „uč se a pracuj“ podpořen zdroji Evropského sociálního fondu České republiky, který je určen na podporu motivace a úsilí v rámci skupiny sociálně vyloučených osob (starších 50 let) a aktivního zapojení těchto osob na trhu práce. Cílem projektu jsou:

„Specifické cíle projektu jsou:

- 1. vytvoření prostředí pro nábor účastníků projektu - 40 osob,*
- 2. diagnostické (bilanční, pracovní a popř. ergo) a poradenské aktivity - 40 osob,*
- 3. rekvalifikace - rekvalifikováno 32 osob,*
- 4. zprostředkování podporovaného zaměstnání - 26 osob,*
- 5. vytvoření nabídky podporovaných pracovních míst - 26 pracovních míst“ (ESF, online, cit. 2013-10-22).*

Druhým zásadním projektem pro Městský úřad Šluknov je realizovaný projekt „terénní práce“, který je financovaný Úřadem vlády České republiky. Cílem projektu bylo navýšení jednoho pracovníka Městského úřadu za účelem zřízení pozice sociálního terénního pracovníka, jehož úkolem je terénní průzkum v sociálně vyloučených lokalitách, mapování rodin vyžadujících určitou spolupráci se sociálním pracovníkem Městského úřadu (rozhovor, příloha L).

Projektem, který v teritoriálním území měst Děčín, Česká Kamenice a mikroregion Šluknovsko poskytuje sociální a právní služby za účelem zvýšení dostupnosti trhu práce pro obyvatele sociálně vyloučených lokalit a odstraňování bariér bránících cílové skupině v uplatnění na trhu práce je projekt „začleňování romských rodin v Ústeckém kraji“. Projekt je financován z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu České republiky. Hlavním cílem projektu je snižování zadluženosti osob žijících v sociálně vyloučených romských lokalitách a minimalizace případných mimosoudních výkonů rozhodnutí. Dalším úkolem projektu je snížení počtu dětí z rodin cílové skupiny umístěvaných do institucionální péče o nezletilé (Poradna, online, cit. 2013-10-22).

- Policie ČR a její působení v regionu

Ministerstvo vnitra České republiky je odpovědné za fungování a rozvoj systému prevence kriminality na republikové, krajské a lokální úrovni. Ministerstva vnitra České republiky vytváří specifické projekty v oblasti prevence kriminality, odpovídá za mediální politiku v oblasti prevence kriminality a plnění závazků v rámci mezinárodní spolupráce. Policie České republiky je na základě zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR povinna chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plní úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti. Policie České republiky se dále na lokální úrovni zabývá průběžným analyzováním bezpečnostní situace a snaží se v dané lokalitě identifikovat konkrétní chronické bezpečnostní problémy a na základě identifikace problémů stanovuje způsoby jejich řešení. Mimo vyjmenované základní povinnosti Policie České republiky, plní „ad hoc“ úkoly, které vyvstávají z problémů v lokální úrovni. Mezi nejzákladnější programy „ad hoc“ na kterých se Policie České republiky podílí, lze jmenovat projekty Úsvit, nebo Asistent prevence kriminality.

Projekt „Úsvit“ je program prevence kriminality a extremismu, který je realizovaný od roku 2009 Odborem prevence kriminality Ministerstva vnitra. Jeho hlavním cílem je eliminace sociálně rizikových jevů, zvyšování bezpečí v sociálně vyloučených lokalitách a jejich okolí, prevence extremistických a rasově motivovaných útoků a podpora nerepresivních metod práce policie. Jedním z pilířů projektu je vytvoření pracovních míst Asistentů prevence kriminality, kteří by v ideálním případě měli pocházet přímo z lokality, v níž budou působit. Svou prací se výrazně podílejí především na snížení počtu přestupků a trestných činů, zajištění vymahatelnosti práva, prevenci a odhalování latentní a bagatelní protiprávní činnosti, řešení sousedských sporů, zvyšování pocitu bezpečí obyvatel v sociálně vyloučených lokalitách a jejich okolí, podpoře sociální integrace, mediaci komunikace mezi majoritou a minoritou, zvyšování zaměstnanosti v lokalitách, či na změně negativního pohledu majoritní společnosti na osoby sociálně vyloučené (MV, online, cit. 2013-10-22).

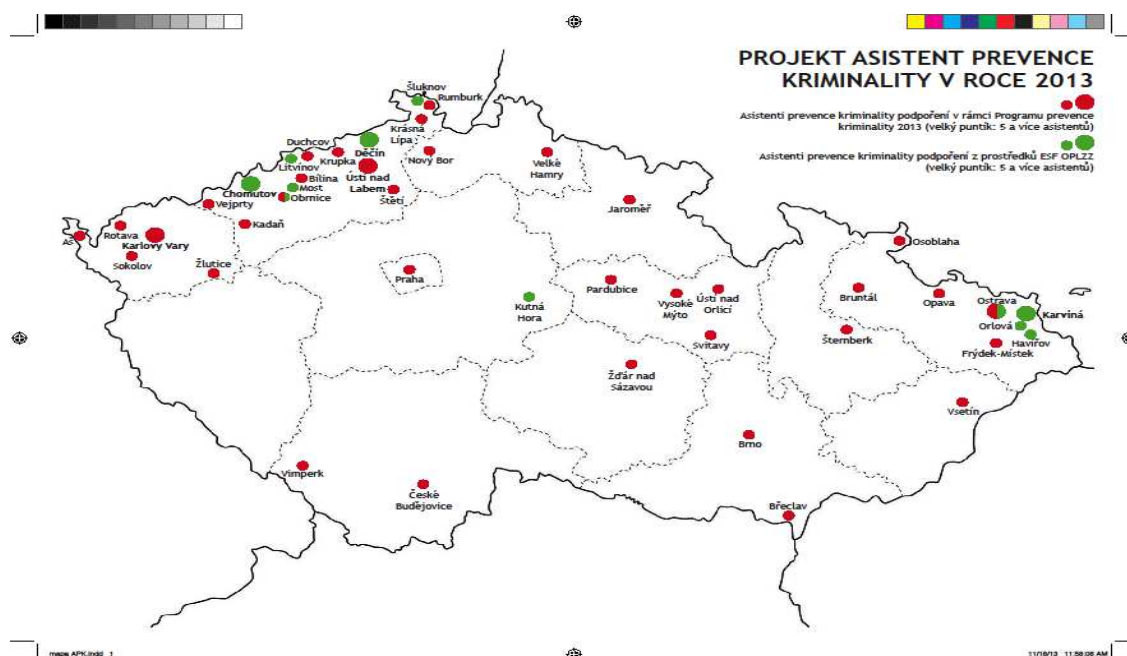
„Program Úsvit kombinuje následující preventivní opatření:

- *netradiční metody vzdělávání s cílem zatraktivnit školní výuku a motivovat děti a rodiče ke školní docházce a zvýšit prestiž vzdělání,*
- *asistent prevence kriminality – vybraný člen z obyvatel sociálně vyloučené lokality, který v ní má autoritu a přehled o vnitřním dění. Asistent je zaměstnán u městské policie, která jej řídí a kontroluje. Cílem projektu je prevence kriminality a zajištění vymahatelnosti práva v prostředí sociální exkluze,*
- *romský mentor - pracovník pomáhající vykonat soudem uložený alternativní trest obecně prospěšných prací a působit proti jeho přeměně na trest odnětí svobody,*
- *prevence zadlužování a vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti,*
- *vzdělávání strážníků městské policie a příslušníků Policie ČR v oblasti výkonu služby v sociálně vyloučených lokalitách a etnicky odlišných komunitách,*
- *technická (situační) opatření zvyšující bezpečí obyvatel sociálně vyloučené lokality (kamerové monitorovací systémy, bezpečnostní dveře, apod. ve společných částech domů),*
- *nabídka strukturovaného trávení volného času pro děti a mládež, sociologické šetření pocitu vnímání bezpečí obyvatel sociálně vyloučené lokality”* (MV ČR, online, cit. 2013-10-22).

- **Asistent prevence kriminality je** v roce 2013 realizován v 67 obcích, kde působí 148 asistentů. Projekt Asistent prevence kriminality je v roce 2013 podporován ze dvou zdrojů. Projekt Asistent prevence kriminality v obci Šluknov je podpořený z prostředků Evropského sociálního fondu - Operační program lidské zdroje a zaměstnanost r.č.: CZ 1.04/ 3.3.00/61.00003 v počtu 2 osob. V obcích Rumburk a Krásná Lípa je projekt Asistent prevence kriminality zaštitěn ze státního rozpočtu - kapitola Ministerstvo vnitra, státní účelová dotace v rámci Programu prevence kriminality 2013 (Prevence kriminality, online, cit. 2013-10-22).

Obrázek 9: Projekt asistent prevence kriminality v roce 2013.

Zdroj: Prevence kriminality, online, cit. 2013-10-22

9.4 Působení nestátních organizací na výchovu a vzdělání v obcích Rumburk a Šluknov

Nestátní organizace se zapojují do výchovy a vzdělávání v rámci svých vlastních projektů, které jsou financovány na základě projektů, nebo i z jiných zdrojů. Mezi organizace zabývající se předškolním vzděláváním v obcích Rumburk a Šluknov můžeme řadit organizace:

- Oblastní charita Rumburk,
- Oblastní charita Šluknov,
- Romské sdružení Čačipen Rumburk,
- Agentura Pondělí,
- Kostka Krásná Lípa,
- CEDR – Komunitní centrum.

- Oblastní Charita Rumburk

Oblastní Charita Rumburk poskytuje dětem a mládeži v nepříznivé sociální situaci. Program „Žijeme spolu“ je určen pro věkovou skupinu od 6 do 26 let. Cílem programu je *„minimalizovat možná rizika související s jejich způsobem života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohly řešit svoji nepříznivou sociální situaci“* Cílovou skupinou jsou zejména neorganizované děti a mládež, ze sociálně slabých a neintegrováných rodin, ze speciálních škol, nezaměstnaná mládež a děti, které nemohou nebo nechtějí, využívat oficiální nabídky služeb jiných institucí (Oblastní charita Rumburk, online, cit. 2013-09-05).

Oblastní charita Rumburk poskytuje dále mimo jiné:

- a) výchovné, vzdělávací nebo aktivizační činnosti, jako jsou např. taneční dílny, hudební dílny, truhlářská dílna, keramika, vaření, PC studovna, ZOO koutek nebo pořádání diskoték,
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, např. soutěže, besídky, za účelem navazování vztahů,
- c) sociálně terapeutické činnosti, např. aktivity za účelem udržení, rozvojem sociálních dovedností a schopností,

- d) právní pomoc, pomoc při uplatňování oprávněných zájmů a při obstarávání sociálních záležitostí,
- e) program „asistenční služba pro rodiny s dětmi“, který má za cíl *„pomoc a podporu soběstačnosti rodiny s dětmi v jejich přirozeném prostředí nacházející se v tíživé sociální situaci, kterou sama nezvládá a chce ji zlepšit“* (Oblastní charita Rumburk, online, cit. 2013-09-05),
- f) sociální šatník – zabývá se prodejem darovaného zboží z druhé ruky za symbolickou cenu potřebným lidem,
- g) spolupráce s Probační a mediační službou ČR na realizaci obecně prospěšných prací uložených soudy. Umožňuje odpracovat uložený trest v rámci prací Oblastní charity Rumburk.

- Oblastní charita Šluknov

Posláním Oblastní charity Šluknov je *„pomáhat potřebným lidem, kteří se ocitli v nouzi, nebo jsou ohroženi na svých právech a životních zásadách. Naše pomoc pramení z křesťanských zásad rovnosti člověka bez ohledu na jeho rasu, národnost, náboženství, pohlaví, sexuální orientaci, zdravotní stav, věk rodinné uspořádání, ekonomické postavení, politickou a státní příslušnost“* (Oblastní charita Šluknov, online, cit. 2013-10-08). Na základě provedeného rozhovoru se sociální pracovníci Oblastní charity Šluknov Bc. Kamilou Staňkovou lze činnost Oblastní charity Šluknov v centru Ambrela vymezit na několik na sobě nezávislých programů, které mají pomoci potřebným lidem v teritoriu obce Šluknov. Mezi nejdůležitější programy, které jsou v současné době v činnosti lze vyjmenovat projekt „Centrum pro děti a mládež Ambrela“ a „Předškolní klub Ambrela“. Mezi další činnosti Oblastní charity Šluknov patří „nízkoprahové zařízení pro děti a mládež“ nebo „sociálně aktivizační služby pro rodinu s dětmi“. Mezi další programy, které jsou poskytovány, patří „domácí úkoly“ a „sociální šatník“ nebo „potravinová pomoc“ (Rozhovor, příloha M).

Sociální služby Centra Ambrela jsou dostupné pro všechny z okruhu osob sociálně znevýhodněných, nebo pro osoby ohrožených sociálním vyloučením. Oblastní charita poskytuje sociální služby jak pro předškolní děti v programu předškolní klub pro děti od 3 let do povinné školní docházky, nebo Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Ambrela, které je určeno pro děti již od 6 let. Pro školní děti je dále poskytnut program „Domácí úkoly“, který je spojen s možností doučování školní látky dle požadavků dětí, rodičů popřípadě dalších osob, především školy. Pro ostatní skupiny

jako jsou sociálně slabé osoby pohybující se kolem hranice chudoby, nebo jinak sociálně vyloučené osoby jsou připraveny další programy, jako jsou „Ambrela pro rodinu“ nebo „Charitní šatník“.

- Romské sdružení Čačipen Rumburk

Romské sdružení Čačipen od roku 2011 provozuje sociální službu – předškolní klub v Rumburku „Pod kopečkem“, zaměřenou na výchovu dětí v předškolním věku. Jedná se o zařízení, které je podporováno programem Ministerstva práce a sociálních věcí v rámci projektu „Podpora rodiny“. Hlavním cílem dětského klubu je *„...zapojit děti ze sociokulturně odlišného prostředí, zejména děti z romských komunit, do předškolního vzdělávání a podpořit tak jejich šance na úspěšné zvládnutí školní docházky“* (Romea.cz, online, cit. 2013-10-10). Předškolní zařízení je určeno dětem z romského i neromského prostředí. Současná kapacita předškolního zařízení je do 15 dětí a v současné době jej navštěvují nejen děti romského původu, ale i děti mongolské nebo vietnamské národnosti. Cílem předškolního zařízení je naplňování moderních pedagogických směrů, se zaměřením na individuální a tvořivý přístup k výchově v souvislosti s odlišnými potřebami dětí z odlišných sociálních a etnických prostředí.

Projekt je přizpůsoben k poskytování dostatečného prostoru pro zapojení iniciativy rodičů a celých rodin. Snahou předškolního zařízení je motivace ke spolupráci, sociálně výchovné poradenství a sociální začleňování.

- Agentura Pondělí

Agentura Pondělí vznikla v roce 2001 při Ústavu sociální péče v Horní Poustevně. V současné době sídlí v obci Rumburk a jejím cílem je pomoc občanům s postižením při nalezení a udržení si pracovního místa na otevřeném trhu práce a při začleňování do života místní komunity ve Šluknovském výběžku. Mezi základní služby, které agentura poskytuje, je sociální rehabilitace a podpora samostatného bydlení. Sociální služby jsou poskytovány osobám v nepříznivé sociální situaci, sociálně znevýhodněné pro jejich zhoršený zdravotní stav. Agentura Pondělí se zaměřuje na klienty se zdravotním postižením ve věku od 11 do 80 let.

Agentura Pondělí poskytuje především programy sociální rehabilitace, jako jsou „Denní centrum“, „Podporované zaměstnávání“ nebo „Tréninkový byt“.

- Kostka Krásná Lípa

Příspěvková organizace Kostka v Krásné Lípě je příspěvková organizace, která mimo jiné své činnosti ve Šluknovském výběžku v rámci svého terénního programu mapuje sociálně vyloučenou lokalitu v obci Krásná Lípa za účelem řešení krizových situací občanů žijících v této lokalitě. Hlavním cílem terénního programu je ulehčení orientace osobám žijícím v této lokalitě především podporou v hledání možných řešení a východisek z jejich tíživé situace a posílení jejich důvěry ve vlastní kompetence, zprostředkovávání kontaktu s majoritní společností a jejími institucemi. Dalším cílem je snaha o hlubší porozumění životu sociálně vyloučených obyvatel a na základě toho navrhnout účinná řešení a za pomoci volnočasových aktivit zapojovat děti ze sociálně vyloučených lokalit do širších sociálních struktur (Komunitní centrum Kostka Krásná Lípa, online, cit. 2013-12-10).

Komunitní centrum Kostka v rámci svých projektů poskytují svým klientům dvě hlavní činnosti:

- a. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- b. pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

- Cedr – komunitní centrum

Komunitní centrum je občanským sdružením, které ve Šluknovském výběžku, poskytuje služby a realizuje projekty za účelem podpory vzdělanosti, profesního rozvoje, zaměstnanosti, dobrovolnosti. Komunitní centrum se svými projekty snaží o integraci minoritních skupin do společnosti a podniká kroky k zamezení sociálního vyloučení osob. V současné době komunitní centrum realizuje projekty, zacílené do sociálně vyloučených oblastí Šluknovského výběžku. Mezi nejdůležitější projekty a činnosti komunitního centra CEDR patří:

- Předškolní klub Amari centrum

Za účelem úspěšné podpory včasné péče o děti předškolního věku z odlišného sociokulturního a znevýhodněného prostředí (přímo 50 osob – děti a rodiče, nepřímo 40 osob) především děti z početné romské komunity ve Varnsdorfu a Šluknově jsou v rámci předškolního klubu Amari Centrum realizovány aktivity zaměřené na přípravu

dětí ve věku 2-5 let na vstup do mateřských škol či dalších předškolních zařízení a předškolní přípravu dětí ve věku 4-7 let pro úspěšný vstup do základní školy. V Klubu Amari Centrum je každé dopoledne připraven program zahrnující aktivity podporující jak rozvoj zručnosti dítěte, tak jeho optimální duševní rozvoj. V rámci programu je rozvíjena aktivizační činnost pro zapojování rodičů dětí, za účelem zvýšení jejich rodičovských a výchovných kompetencí (CEDR, online, cit. 2013-12-10).

- Projekt „Fungující rodina“

Projekt fungující rodina je zaměřen na rodiny s dětmi se sociálním handicapem, které se potýkají s problémy, jež mohou vyústit k odebrání dítěte do ústavní péče. Program je zaměřen na rodiny převážně ze sociálně vyloučených lokalit ve Šluknovském výběžku. Za pomoci odborného asistenta – mediátora je rodinám poskytována odborná pomoc spočívající v poskytnutí sociální asistence a poradenství rodinám v krizi, nebo za účelem zvyšování rodičovských povinností a socializaci rodiny do společnosti. Na podporu projektu je využíváno dalších činností a aktivit jako jsou například individuální psychoterapie nebo skupinová terapie. Cílem projektu je posilování vztahů a komunikace v rodině, rozvoj sociální vnímavosti, sebedůvěry a adaptability dítěte nebo náhledu rodičů na potřeby a prožívání dítěte (CEDR, online, cit. 2013-12-10).

- Terénní práce na Šluknovsku

Projekt terénní práce ve Šluknovském výběžku je financován za podpory Ústeckého kraje a Ministerstva práce a sociálních věcí v rámci individuálního projektu – Podpora integrace romské komunity v Ústeckém kraji. Projekt je financován za podpory ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu České republiky. Cílem projektu je zvyšování znalostí, dovedností a sebedůvěry uživatelů tak, aby byli schopni svými vlastními silami řešit své problémy, nebo jim včas předcházet. Služba je poskytována na základě individuálních potřeb, dílčích problémů jednotlivých uživatelů cílové skupiny (CEDR, online, cit. 2013-12-10).

- Azylový dům v Rumburku

Projekt Azylový dům je financován za podpory Ústeckého kraje a Ministerstva práce a sociálních věcí, městem Rumburk a Nadací Euronisa v rámci projektu – Podpora sociálních služeb v Ústeckém kraji. Projekt je realizován za podpory ESF

prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu České republiky. Azylový dům poskytuje pobytovou službu pro osoby ve Šluknovském výběžku, které se ocitly bez přístřeší anebo v sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, a zároveň mají snahu řešit svou nepříznivou sociální situaci a nejsou schopny ji vyřešit vlastními silami.

Shrnutí:

Cílem teoretické části diplomové práce bylo zmapování historie regionu Šluknovského výběžku, analýza složení obyvatelstva v regionu s vymezením sociálně vyloučených lokalit vyskytujících se ve vymezeném regionu. Teoretická část se blíže zabývala historií romské populace a možnostmi vzdělávání a péče v sociálně vyloučených lokalitách s přiblížením aktuálního stavu poskytované péče a vzdělávání ze strany státních i nestátních organizací působících ve Šluknovském výběžku.

Na základě analýzy teoretických poznatků z teoretické části diplomové práce lze shrnout, že nejdůležitější historie místního obyvatelstva ve Šluknovském výběžku se datuje do období po II. světové válce a to do října 1946, kdy došlo k nucenému vysídlení původního převážně německého obyvatelstva a obsazení oblasti novými osídlenci. Novodobější mediálně známá historie se ve Šluknovském výběžku datuje do období začínajícího srpnem 2011, kdy se ve Šluknovském výběžku začala stupňovat negativní situace spojená se soužitím se skupinou sociálně nepřizpůsobivých občanů žijících převážně v sociálně vyloučených lokalitách ve Šluknovském výběžku. Analýzou dat získaných z dostupných zdrojů byly stanoveny obce, které se potýkají s největšími problémy spojenými se vznikem sociálně vyloučených lokalit. Na základě analýzy dat se jedná o obce Šluknov, Rumburk, Jiříkov, Krásná Lípa a Varnsdorf. Teoretická část práce se zabývala zmapováním migrace obyvatelstva ve Šluknovském výběžku na základě statistických údajů poskytovaných Českým statistickým úřadem České republiky, dále ze zdrojů Ministerstva vnitra, potažmo Policie České republiky anebo z údajů Analýz migračních jevů na Šluknovsku zpracovaných Agenturou pro sociální začleňování v romských lokalitách. Analýzou uvedených zdrojů lze rozlišit migraci osob v rámci regionu Šluknovska a migraci z jiných regionů. První velké vlny migrace, zprvu označovaných jako migrace Romů, se ve Šluknovském výběžku začaly projevovat již v 90. letech 20. století, kdy se do regionu začaly stěhovat převážně Romové v tíživé situaci. Nejčastěji se jednalo o osoby, které musely opustit původní místo pobytu z důvodu navrácení nemovitostí po privatizaci, nebo osoby opouštějící trvalé bydliště z důvodu nevyhovujících hygienických nebo technických důvodů a o osoby, které se

uchylují k útěku z místa bydliště z důvodu skrývání před dluhy. Přesnější vymezení migrace v rámci celého severočeského kraje provedlo Ministerstvo vnitra České republiky na základě vlastních šetření. Příčiny vzniku sociálně vyloučených lokalit připisuje migračním trendům vznikajících v letech 2006-2011, kdy díky migraci převážně sociálně vyloučených osob z obcí Litvínov, Teplic, Semil, Nového Boru nebo České Lípy, do Šluknovského výběžku, začínají vznikat nové sociálně vyloučené lokality ve Šluknovském výběžku.

V teoretické části bylo přiblíženo několik pohledů na kulturu ve společnosti na základě odlišností. Přiblíženy byly pojmy socializace, enkulturace, diferenciacce nebo nerovnost. V teoretické části byly rozlišeny sociálně vyloučené skupiny a znevýhodněné skupiny ve společnosti a stanoveny důležité skutečnosti pro rozlišení skupin.

V teoretické části byla nastíněna historie romské populace v Českých zemích od období II. světové války do současnosti. Byly připomenuty trýznivé období postihující romskou populaci, pokusy o násilnou asimilaci Romů a programy převýchovy Cikánů – Romů nebo o trvalé usídlení kočovných a polokočovných osob. V teoretické části byly vymezeny počátky snahy o výchovu a vzdělávání sociálně slabého romského obyvatelstva. V dalším bodu teoretické části byl zmapován systém vzdělávání a péče poskytovaných státními i nestátními organizacemi v institucionálním i neinstitucionálním prostředí s přiblížením aktuální situace vzdělávání a péče poskytované v obcích Šluknov a Rumburk.

Na základě analýzy teoretických zjištění byl pro praktickou část diplomové práce vymezen prostor průzkumu a stanovení základních vzorků. Základní prostor průzkumu byl umístěn do obce Šluknov, kde se v současné době nachází čtyři sociálně vyloučené lokality. Sociálně vyloučené lokality se nacházejí v ulicích Budyšínská, Mlýnská, Dr. E. Beneše a na šluknovském sídlišti. Základní vzorky pro průzkum ve stanovených lokalitách byly vymezeny a rozlišeny na dvě skupiny.

Základními vzorky průzkumu byly stanoveny osoby žijící v obci Šluknov, kdy je dále zkoumaný vzorek rozdělen do dvou skupin. První zkoumanou skupinou je stanovena minoritní skupina osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách a druhou zkoumanou skupinou jsou osoby z majoritní, neromské populace, žijící v bezprostřední blízkosti sociálně vyloučených lokalit.

EMPIRICKÁ ČÁST:

Základním cílem praktické části diplomové práce je ověření aktuální situace týkající se společného soužití majoritní a minoritní společnosti v obci Šluknov. Šetření je zaměřeno na oblast katastrálního území obce Šluknov, kde se v současné době nachází sociálně vyloučené lokality v ulicích Budyšínská, Mlýnská, Dr. E. Beneše a na šluknovském sídlišti. První zkoumanou skupinou byla stanovena minoritní skupina obyvatel žijící ve vymezených sociálně vyloučených lokalitách. Druhá zkoumaná skupina je tvořena majoritní skupinou obyvatel s trvalým pobytem v bezprostřední blízkosti sociálně vyloučených lokalit.

Stanovení hypotéz průzkumu:

primární hypotézy:

1. Za vyhrocenou sociální situaci v obci Šluknov může převážně migrace sociálně nepřizpůsobivých pocházejících z jiných sociálně vyloučených lokalit z České republiky,
2. Majoritní společnost vnímá sociálně vyloučené lokality v obci Šluknov za příčiny nárůstu sociálně-patologických jevů v oblasti.

Sekundární hypotézy:

3. V obci Šluknov je dostatečný počet státních i nestátních organizací podílejících se na zlepšení situace v sociálně vyloučených lokalitách.
4. Majoritní skupině ve svém sousedství vadí sociálně vyloučené lokality.
5. Vyhrocená sociální situace spojená se sociálně vyloučenými lokalitami je v regionu Šluknovska vyřešena a není potřeba intervence ze stran státních i nestátních organizací za účelem zlepšení situace.

10 METODOLOGIE PRŮZKUMU

Ve vymezené lokalitě, kde je prováděn průzkum, žiji od narození a pracuji jako policista České republiky zařazen v Odboru Cizinecké policie přes 20 let. Vzhledem k tomu, že jsem se ve zkoumané lokalitě narodil, po celou dobu mého života ve vymezené lokalitě žiji a pracuji, není mi současná situace v oblasti lhostejná. Vzhledem k tomu, že v současné době se situace spojená se sociálně vyloučenými lokalitami a jejich problémy rozrostla na celé území České republiky, domnívám se, že se jedná o téma, které si vyžaduje důkladné mapování a včasné a důsledné řešení problémů spojených se sociálním vyloučením osob a skupin ze společnosti.

Současně předpokládám, že vzhledem k tomu, že pocházím ze zkoumané oblasti a v místě prováděného šetření mne místní obyvatelé dobře znají, budou se respondenti v rámci průzkumu chovat přirozeně, budou na dotazníkové šetření odpovídat pravdivě. Předpokládám, že kasuistická šetření a strukturované rozhovory budou výstižné a pravdivé.

V teoretické části byly vymezeny dvě základní skupiny společnosti. První skupinou byla skupina lidí patřící do majoritní společnosti, druhou skupinu tvoří lidé patřící do minoritní skupiny. Vzhledem k vymezenému prostoru v obci Šluknov, byla majoritní skupina dále specifikována na neetnické (neromské) osoby s trvalým pobytem v bezprostřední blízkosti sociálně vyloučených lokalit v obci Šluknov. Minoritní skupina osob byla stanovena s ohledem na zkoumané skutečnosti a vymezena na základě prohlášení, že se považují za osoby postižené exkluzí nebo sociálním vyloučením a současně žijí ve stanovených sociálně vyloučených lokalitách v obci Šluknov.

10.1 Metody průzkumu

Za účelem sběru dat budou v průzkumu použity kvalitativní i kvantitativní metody sběru dat. Kvantitativní metoda průzkumu bude provedena formou dotazníkového šetření s vymezenou majoritní skupinou. Kvalitativní metoda průzkumu je zastoupena analýzami kasuistického šetření provedeného na specificky vymezeném vzorku osob považující se za minoritní skupinu, s pobytem ve vymezených sociálně vyloučených lokalitách v obci Šluknov. Druhou kvalitativní metodou bude polostrukturovaný rozhovor se zástupci relevantních složek ze strany místní

samosprávy nebo zástupců organizací podílejících se na výchově a vzdělávání v sociálně vyloučených lokalitách v obci Šluknov.

Dotazník: Jedná se o nástroj dotazníkové metody. Slouží k hromadnému získávání údajů pomocí písemných otázek. Otázky mohou být typu uzavřené, polouzavřené a otevřené. V rámci dotazníkové metody lze využít i položky škálové (Hartl, Hartlová 2000, s. 121).

Rozhovor: „Metoda rozhovoru patří k nejstarším metodám. Spočívá v tom, že formou otázek a odpovědí osvětluje určitý jev, problém a vede k novým poznatkům. Často má funkci pomocnou. Jedná-li se o oboustrannou komunikaci, mluvíme o dialogu. Dialog předpokládá formulaci tvrzení a protitvrzení. Odvíjí se výměnou argumentů, zároveň předpokládá vzájemnou vůli a ochotu k porozumění. Standardizovaný rozhovor se uplatňuje všude tam, kde potřebujeme jednoznačnou, přesnou exaktní podobu otázek i odpovědí a jejich vzájemnou porovnatelnost. Polostandardizovaný rozhovor předpokládá závazné znění otázek, ale je možné klást doplňující otázky; umožňuje, v rámci standardu dílčí improvizace“ (Barták, 2008, str. 53). Nestandardizovaný, otevřený, volný rozhovor je rozhovor, ve kterém má tazatel pevně stanovený pouze cíl rozhovoru a druh, rozsah, pojetí řazení otázek, vedení otázek je zcela v kompetenci tazatele. Přitom je třeba respektovat cílovost rozhovoru (Tamtéž, str. 54).

Kazuistická studie (kazuistika): Z latinského Causa – důvod, odvozeně případ. „Kazuistika je pojem, který označuje původně posuzování jednotlivého případu, zpravidla místo teoretické analýzy pojmenovaných znaků. Ve vztahu k moderním vědám je pojem využíván jako synonymum pro případovou studii. Kazuistická studie se pro daný příklad ukončuje. Případová studie oproti kazuistické studii má otevřený konec“ (Klugerová, Prázová, Vacínová 2010, s. 29).

10.2 Dotazníkové šetření v majoritní skupině ve Šluknově

Průzkum aktuální situace soužití v bezprostřední blízkosti sociálně vyloučených lokalit ve Šluknově byl proveden dotazníkovým šetřením mezi 120 respondenty pocházejících z majoritní neromské společnosti. Vymezení respondentů je znázorněno v tabulkách 1-4 v příloze F. Průzkum byl proveden s osobami s trvalým pobytem v obci Šluknov a prostoru vymezeném bezprostřední blízkostí sousedství s budovami sociálně vyloučených lokalit v ulicích Budyšínská, Mlýnská, Dr. E. Beneše a s obyvateli

majoritní populace v bytech na Šluknovském sídlišti. Průzkum byl proveden v období měsíců srpen a září 2013 za využití vyplnění dotazníků viz příloha E. Poslední otevřená otázka byla zvolena jako dobrovolná a korespondentům byla dána možnost vyjádřit svůj osobní názor, zda tvrzení „všichni Romové jsou stejní“ je pravdivé. Otázka byla zvolena z důvodu „neetnizace“ určité skupiny lidí, nýbrž na zjištění skutečného stavu společného soužití v sociálně vyloučených lokalitách ve Šluknově. Analýza odpovědí je znázorněná v grafickém provedení viz příloha F. Zpracování dotazníkového šetření bylo provedeno v přítomnosti tazatele.

10.3 Shrnutí dotazníkového šetření na vzorku majoritní společnosti

Dotazníkové šetření bylo provedeno v cílové skupině osob, které lze považovat na základě vlastního prohlášení za „neromy“. Cílová skupina osob současně žije v bezprostředním sousedství vymezených sociálně vyloučených lokalit v obci Šluknov. Vyhodnocením odpovědí dotazníkového šetření, bylo zjištěno, že se do šetření zapojilo 120 respondentů, kde se věková hranice pohybovala převážně mezi 30-50 lety a doba pobytu na trvalé adrese v lokalitě se převážně pohybovala do 10 let. Z uvedeného lze konstatovat, že se jedná o osoby, které dostatečně mohou posoudit dění v oblasti sociálně vyloučené lokality již s prvním vymezením lokality jako lokality sociálně vyloučené v letech 2006 a posoudit změny sociálního soužití v lokalitě v dostatečně dlouhém časovém období. Současný pohled na bezpečnost respondentů ve vymezené oblasti z přesvědčivě velké části považují neuspokojivý a v oblasti se necítí bezpečně. Pouhých 11% ze zkoumaného vzorku se cítí ve vymezené oblasti bezpečně. Nejednoznačné je oproti tomu zjištění v otázce vztahů se skupinou sociálně slabých v oblasti. Uvedená skutečnost v zásadě souvisí s poslední dobrovolnou otevřenou otázkou „zda tvrzení, že všichni Romové jsou stejní“ je pravdivé. Na uvedenou otázku necelá pětina respondentů, kteří se na uvedenou otázku vyjádřili, uvedli, že v komunitě sociálně slabých mají své kamarády a za důsledek nepříznivého stavu ve vymezené oblasti odpovídají migrační vlny nově přistěhovaných Romů z jiných oblastí. Lze tedy usuzovat, že respondenti zcela neetnizují problém současného soužití se skupinou sociálně slabých, nýbrž poukazují na problém soužití se skupinami tzv. nepřizpůsobivých nově přistěhovaných sociálně slabých osob. Zcela přesvědčivá odpověď se naopak týká otázky vyloučení sociálně slabé populace, nebo romské

populace ze společnosti, kdy tři čtvrtiny respondentů se nedomnívá, že by uvedené skupiny byly ze společnosti vyloučeny. Současně respondenti konstatují, že je ve Šluknově dostatečné množství státních i nestátních organizací, které se zabývají současnou situací v lokalitě spojené se sociálně vyloučenými skupinami. Zcela jednoznačná odpověď se týkala otázky využití poskytovaných služeb státních i nestátních organizací. Z téměř 90% respondenti uvedli, že nevyužili žádné z poskytovaných služeb. Uvedená odpověď poukazuje, že poskytované služby a projekty směřují především ke skupinám z minoritní společnosti, tj. ke skupinám sociálně vyloučeným a znevýhodněným. Pokud již respondenti využili nabídky na poskytované služby, z převážné míry se jednalo o sociální podporu nebo dávky v nouzi a rekvalifikační kurzy. V otázce účelnosti vynaložených prostředků státních a nestátních organizací do vyřešení otázky společného soužití s minoritní skupinou jsou odpovědi nejednotné. Čtvrtina respondentů se domnívá, že vynaložené prostředky jsou účelně vynaložené a jedná se o dobrou věc, zbytek respondentů se však domnívá, že se jedná o zcela ne dobře vynaložené prostředky, anebo celou věc nijak nevyřeší. Téměř jednoznačná odpověď majoritní společnosti je v otázce spokojenosti se sousedstvím sociálně vyloučené lokality s trvalým pobytem respondentů. Podobné zhodnocení lze vyčíst i z otázky diskriminace romské populace majoritní společností. Zcela většina se domnívá, že ve společnosti nedochází k diskriminaci romské společnosti. S uvedeným tvrzením korespondují odpovědi v dobrovolné otevřené otázce, kde se respondenti vyjádřili ve smyslu, že romská skupina je ze strany české společnosti a politické moci státu upřednostňována před většinovou společností a vyvstává otázka pozitivní diskriminace.

10.4 Analýza kazuistického šetření:

Kazuistické šetření bylo prováděno se skupinou osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách v obci Šluknov. Osoby ve své svobodné vůli prohlásily, že se považují za osoby postižené exkluzí nebo sociálním vyloučením. Celkem bylo v rámci kazuistického šetření dotazováno 5 osob. Kazuistiky byly zpracovány v období měsíců srpen až září 2013, za využití rozhovorů s dotazovanými osobami, viz přepis rozhovorů přílohy G, H, I, J, K.

Osoba č. 1

Osoba prohlásila, že se považuje za Roma, který ve Šluknově bydlí od roku 1976. Jedná se o Roma, která žije přes 20 let bez družky. Do Šluknovského výběžku se přistěhoval se svými rodinnými příslušníky za prací. Po celou dobu od příjezdu do Šluknova nikde nemigroval a snažil se integrovat do společnosti. Jak uvádí, má přátele jak mezi Romy, tak i v majoritní skupině obyvatel. Za svůj původ se nestydí a z obce Šluknov se nehodlá i přes nepříznivé životní podmínky nikam jinam stěhovat. V rámci rozhovoru přiznává svou kriminální minulost, kterou obhajuje svou tíživou situací a ztrátou svých rodičů a přerušení kontaktu se svým bratrem. Jeho bytová situace je v současné době nejistá, neboť vzhledem k tomu, že nemá stálý příjem finančních prostředků, není schopen platit nájemné a služby v důstojnějším typu bydlení. Zároveň uvádí, že je v pravidelném kontaktu s pracovníky Městského úřadu, kteří se mu v nesnadné životní situaci snaží pomoci. Další formy pomoci mu nejsou známy, má jen kusé informace o možnostech získání pomoci. S otázkou diskriminace se ve svém životě již několikrát setkal, nemyslí si ovšem, že se jedná o cílenou diskriminaci majoritní společností. Sám dodal, že se vždy jednalo o vyjadřování určitých extremistických skupin a považoval to pouze za nedůležité projevy určitých osob. Majoritní skupinu ve Šluknově vnímá pozitivně, neboť jak uvedl, i mezi touto skupinou má mnoho svých přátel, kteří mu již ze svízelných situací několikrát pomohli. Negativně se v rámci rozhovoru vyjadřuje na nově přistěhované Romy, které považuje za problém ve Šluknově a mrzí ho skutečnost některých jedinců, kteří podle nepřizpůsobivých obyvatel převážně z Romské populace pohlížejí na ostatní slušný Romy stejným pohledem.

Osoba č. 2

Jedná se o osobu, která na území České republiky pobývá na základě přechodného pobytu občana Evropské unie. Jeho trvalé bydliště je v cikánské osadě na Slovensku. Střídavě pobývá na území Slovenské republiky a na území České republiky, kam dojíždí za svým bratrancem, který bydlí v obci Šluknov. Vzhledem k jeho duševnímu stavu byl orgány Slovenské republiky zbaven svéprávnosti a musí být pod dohledem jiné osoby. Ve Slovenské republice pobírá sociální dávky. Vzhledem k tomu, že jeho opatrovník na Slovensku se o něj řádným způsobem nestará, neposkytuje mu potřebnou pomoc, migruje za svým bratrancem do České republiky, který se o něj bezplatně stará a poskytuje mu potřebnou pomoc. Osoba své protiprávní jednání, pro které je často projednávána před Policií České republiky, omlouvá svou

nemocí. Policie je v řešení páchání přestupků částečně bezmocná, jelikož se jedná o osobu zbavenou svéprávnosti, která není plnou měrou odpovědná za svá jednání. Sám se zařazuje do minoritní skupiny Romů. Diskriminaci na území České republiky nepovažuje za vážnou, neboť jak sám uvedl: „*Ano diskriminace tu je, několikrát, když jsem někde něco vzal, tak mi nadávali, že jsem Cikán zlodějská. Není to ale nic proti tomu, co se mi stalo na Slovensku, když mě zbili tak, že jsem skončil v nemocnici. Tady je to jinak dobrý*“ (Příloha H). Vzhledem k tomu, že se o osobu na území České republiky stará jeho bratranec, nemá tušení o možnostech poskytování pomoci potřebným ve Šluknově. Celou záležitost přenechává k vyřizování svému bratranci. Vztahy v rámci své minoritní komunity považuje ve Šluknově za dobré. S majoritní skupinou přichází do styku převážně v případech řešení jeho neustálých majetkových deliktů. Pokud by bylo pouze na jeho vůli, pobýval by nejraději pouze na území České republiky u svého bratrance.

Osoba č. 3

Jedná se o bratrance osoby č. 2, který na území České republiky pobývá od roku 1992. V obci Šluknov pobývá 2 roky, kdy bydlí na šluknovském sídlišti. Jeho předchozí pobyt na Slovensku byl ve špatných podmínkách. Z toho důvodu společně s rodinnými příslušníky přišel do České republiky. V současné době žije ve společné domácnosti se svou manželkou a 3 dětmi. Přechodně u nich bydlí ještě jejich bratranec (osoba č. 2). Na základě neuspokojivé bytové situace a problémům ze strany sousedů v předchozím bydlišti se odstěhoval do Šluknova na sídliště. Ve Šluknově má nepravidelné finanční zisky, převážně získané různými brigádami. Vzhledem k tomu, že se stará o svého bratrance a snaží se pro jeho potřeby získávat prostředky, byl nucen se seznámit s možnostmi poskytování pomoci. Na základě jeho vyjádření vyplynulo, že zná možnosti poskytování pomoci jak ze strany státních, tak i nestátních organizací a uvedené možnosti využívá. Poskytovanou pomoc nevyužívá pouze ve prospěch svého bratrance, nýbrž i ve prospěch svých dětí, které se zapojují do činností Oblastní charity Šluknov. I přes skutečnost, že se hlásí k Romské populaci, zároveň uvádí, že se mu nelíbí, že je jiní posuzují z pohledu, jak se chovají nepřizpůsobiví Romové. Sám uvádí: „*Já nekradu, vystačíme si z dávek. Je ale taky pravda, že jsou zde na sídlišti i „cikáni“ které nemáme rádi, protože dělají bordel, bijí své ženy, kradou a perou se. Ale všichni nejsme stejní...*“ (Příloha I). Diskriminaci ovšem vidí jako problém současné společnosti, i když později uvádí, že situace ve Šluknově je podstatně klidnější, než třeba v předchozích místech pobytu v Mostě nebo

na Slovensku. Vztahy mezi majoritní a minoritní skupinou považuje za standartní. Je si vědom kulturních rozdílů a nesnaží se vyvolávat problémy. K uvedenému tématu uvedl: „*Jak jsem říkal, nejsme všichni stejní. I mezi vámi bílými jsou špatní a dobří. Já mám stále kamarády, mezi Romy se nebojím a vycházíme spolu. I někteří bílí jsou dobří. Možná už pochopili, že nevyhledávám problémy, děti chodí do školy. Vždyť tady bydlíme na sídlišti jak Romové, tak bílí. Musíme spolu nějak vycházet*“ (Příloha I).

Osoba č. 4

Osoba žije od svého narození v obci Šluknov a prohlásila se za Romku. Její bytová situace je špatná. Jedná se o budovu v demoličním výměru a špatném technickém stavu. V současné době je na mateřské dovolené se svým 5. dítětem. Životní partner ženy je v současné době ve výkonu trestů. Život s ním byl dle vyjádření těžký a další společné soužití s ním již neplánuje. Žena dokončila zvláštní školu a jiné vzdělání nemá. Žena uvedla, že podobné problémy se školní docházkou mají i její děti. Nepravidelnou školní docházku odůvodňuje nedostatkem finančních prostředků, nebo jejich nemocemi. O možnosti využití pomoci státních i nestátních organizací moc neví. Zmínila se pouze o snaze pomoci ze strany pravděpodobně Oblastní charity Šluknov, která je podmíněna pravidelnou docházkou. Dále využila služeb charitního šatníku nebo hmotné pomoci. Vztahy v Romské komunitě považuje za dobré. Problém ovšem vidí ve vztazích k majoritní komunitě. Z provedeného rozhovoru vyplynulo, že pomoc v poskytování péče, vzdělání nebo v poskytování potravinových balíčků nepovažuje za snahu o zlepšení životní situace, nýbrž o povinnost majoritní společnosti postarat se o chudé. Za pomoc by považovala poskytnutí finanční hotovosti. (Nutno podotknout, že přesně neuvedla, jak by s nimi naložila).

Osoba č. 5

Žena žije od svého narození v obci Šluknov a prohlásila se za Romku. V současné době je se svým 2. dítětem na mateřské dovolené. Ve společné domácnosti bydlí společně se svým manželem a 2 dětmi. Manžel v rámci rekvalifikace poskytované z projektu Městského úřadu ve Šluknově získal pracovní místo u místních technických služeb. Stará se o údržbu trávníků a zeleně. V domě, kde bydlí, žije celkem 16 lidí ve 4 bytech. Dům je po rekonstrukci některých bytů a vnější omítky, která byla za přispění finančních zdrojů z Městského úřadu provedena převážně ve svépomoci nájemníků bytů. Za příslušnost k romské populaci se nestydí, a jak uvádí,

má mnoho přátel jak z romské populace, tak i z majoritní skupiny. K otázce diskriminace uvedla, že s místními obyvateli vychází dobře. Pokud se jedná o ojedinělé případy naznačující diskriminaci k Romské populaci, vždy se tak jednalo ze strany extremistických hnutí. K otázce dostatku organizací poskytující pomoc potřebným uvedla, že se domnívá, že ve Šluknově je dostatek organizací, které pomáhají potřebným. Sama uvedla příklady využití dostupných služeb pro občany v tíživé situaci a uvedla, že se jedná o dobrou věc, která může lidem z té situace pomoci.

Závěry šetření:

Kazuistické šetření bylo provedeno s osobami, které prohlásily, že se hlásí k minoritní skupině osob v obci Šluknov. Současně s tímto prohlášením zkoumané osoby prokázaly, že jejich místo pobytu je ve vytipovaných sociálně vyloučených lokalitách. V rámci vzorku zkoumaných osob bylo jejich zastoupení minimálně po jedné osobě z každé vymezené sociálně vyloučené lokality ve Šluknově. Zkoumané osoby se vyjádřily k otázce vztahů k minoritní i majoritní skupině, otázce diskriminace a otázce znalosti možností získání pomoci od státních i nestátních organizací působících v oblasti. Na základě provedeného šetření u osob bylo zjištěno, že se za svou příslušnost k romské populaci nestydí. Vztahy v rámci Romské populace považují za dobré, s výjimkou 4 osob, které se za skupinku, převážně nově přistěhovaných Romů z jiných oblastí, stydí, nebo se jich bojí a nevyhledávají jejich kontakt.

Problematiku diskriminace Romské populace všechny zkoumané osoby vidí minimálně jako problém k zamyšlení, neboť všechny osoby se s určitým druhem diskriminace setkaly. Na druhou stranu se většina zkoumaných osob vyjádřila, že uvedené znaky diskriminace nepovažují za důležité a nebezpečné, neboť se jednalo ve většině případů za projevy extremistických skupin. Větší problém osoby spíše spatřovaly v „nálepkování“ nebo přisuzování charakterových znaků podle skupiny nepřizpůsobivých občanů na celou Romskou populaci.

Znalost možností využívání služeb nebo pomoci státních i nestátních organizací osobám potřebným ve Šluknově je ze strany zkoumaných osob dobrá. Až na výjimku osoby č. 2 (osoba zbavená svéprávnosti) a osoby č. 4 (nízké vzdělání, špatné rodinné zázemí, špatné bytové podmínky), všechny osoby alespoň o nějakém způsobu pomoci věděly a jejich služeb využily.

Analýza platnosti hypotéz:

Primární hypotézy

Za vyhrocenou sociální situaci v obci Šluknov může převážně migrace sociálně nepřizpůsobivých pocházejících z jiných sociálně vyloučených lokalit z České republiky.

Na základě analýzy událostí ve Šluknovském výběžku k migraci do sociálně vyloučených lokalit provedené Ministerstvem vnitra České republiky ve spolupráci s Policií České republiky bylo prokázáno, že „*Oproti roku 2010 v 1. pololetí 2011 markantně přibývá nových ghett v celé ČR. Ta vznikají migrací zadlužených lidí. Od roku 2006 jich vzniklo na území ČR asi 330. Do Šluknovského výběžku se za poslední půlrok přestěhovalo přes 200 sociálně vyloučených osob, které většinou pochází z Litvínova, Varnsdorfu, Teplic, Semil, Nového Boru a České Lípy*“ (2011, s. 3). Podobnou dynamiku migrace na Šluknovsko potvrdila Analýza migračních jevů na Šluknovsku, provedená Agenturou pro sociální začleňování v romských lokalitách. Agentura je však ve svých tvrzeních více opatrná a uvádí, že: „*migrace není zdaleka tak vysoká, jak tvrdí některé mediální zdroje, převažuje migrace v rámci regionů, dochází však k celkovému zhoršení sociální situace a kapacita sociálních služeb je nedostatečná*“ (2012, s. 1). Platnost hypotézy lze vysledovat i v kazuistických šetřeních, kdy osoby č. 1, č. 3 a č. 5 poukazují na nově přistěhovalé nepřizpůsobivé osoby z jiných částí České republiky, za které se stydí a které jsou problémem pro Šluknovsko ve spojení s pácháním kriminality a porušování základních pravidel a zákonů.

Na základě výše uvedeného lze hypotézu prohlásit za pravdivou.

Majoritní společnost vnímá sociálně vyloučené lokality v obci Šluknov za příčiny nárůstu sociálně-patologických jevů v oblasti.

Jedním ze stěžejních podkladů pro potvrzení platnosti hypotézy je „*Otevřený dopis starostů Šluknovského výběžku premiérovi ČR Petru Nečasovi*“ (Příloha C), kde se starostové obcí ve Šluknovské výběžku obrací s žádostí o pomoc řešení nastalé situace na Šluknovsku. V otevřeném dopisu se mimo jiné uvádí: „*obracíme se na Vás opět s výzvou, týkající se návštěvy našeho Šluknovského výběžku a se žádostí, abyste pomohl řešit problémy tohoto regionu se vzrůstající kriminalitou a násilím, způsobenými skupinami nepřizpůsobivých osob, jejichž jediným zdrojem*

obživy, kromě sociálních dávek, jsou krádeže, loupeže a přepadávání lidí, a to i za bílého dne..... v tuto chvíli se Šluknovský výběžek zmítá ve vlnách násilí a značné sociální a společenské nejistoty, která se pomalu vymyká veškeré kontrole... jakým způsobem chcete a budete problémy s kriminalitou a násilím ze strany nepřizpůsobivých v tomto regionu, ale i v celé republice řešit“ (Příloha C).

Na základě výše uvedeného lze hypotézu prohlásit za pravdivou.

Sekundární hypotézy

V obci Šluknov je dostatečný počet státních i nestátních organizací podílejících se na zlepšení situace v sociálně vyloučených lokalitách.

Dotazníkovým šetření v majoritní skupině obyvatel ve Šluknově bylo zjištěno, že na otázku položenou v dotazníku bylo ze strany 77% respondentů odpovězeno, že se domnívají, že v obci Šluknov je dostatečný počet státních i nestátních organizací podílejících se na zlepšení situace v sociálně vyloučených lokalitách. Dalších 14% respondentů uvedlo, že neví nebo je to nezajímá a pouhých 9% uvedlo, že se domnívá, že je jich naprostý nedostatek. Dalším podkladem na podporu platnosti této hypotézy je možné vysledovat v kazuistickém šetření osoby č. 5, kdy zkoumaná osoba uvádí: *„Já si myslím, že je ve Šluknově dost organizací, kde mohou chudí očekávat pomoc. Já si myslím, že to, že chudí pouze očekávají od někoho něco, není to správné, aby se dostaly z bezvýchodné situace. Chápu, že když je někdo dlouho bez práce, je těžké se s tím sám vypořádat. Pokud vím, tak ve Šluknově je Ambrela, kam chodí i naše dcerka, dále nám pomohl i místní Městský úřad. Pro dlouhodobě nezaměstnané je u Úřadu práce možnost rekvalifikace“ (Příloha K).*

Na základě výše uvedeného lze hypotézu prohlásit za pravdivou.

Majoritní skupině ve svém sousedství vadí sociálně vyloučené lokality.

Dotazníkovým šetření v majoritní skupině obyvatel ve Šluknově bylo zjištěno, že na otázku položenou v dotazníku bylo ze strany 56% respondentů odpovězeno, že jim sousedství sociálně vyloučené lokality nevadí. Dalších 43% respondentů je však ze skutečnosti, že žijí v sousedství sociálně vyloučené lokality nešťastných. Vzhledem k tomu, že je rozložení poměru respondentů, kterým sociálně vyloučená lokalita vadí a respondentů, kterým tato lokalita nevadí, přibližně poloviční, nelze stanovenou hypotézu potvrdit jako pravdivou. Obdobný výsledek lze vysledovat i v otázce, která

se sociálně vyloučenými lokalitami souvisí, a to „jaké máte vztahy se skupinou sociálně slabých ve Vašem okolí“.

Na základě výše uvedeného lze hypotézu prohlásit za nepravdivou.

Vyhrocená sociální situace spojená se sociálně vyloučenými lokalitami je v regionu Šluknovska vyřešena a není potřeba intervence ze stran státních i nestátních organizací za účelem zlepšení situace.

Na základě provedeného rozhovoru se starostkou Mgr. Evou Džumanovou, a vedoucí odboru vnitřní správy Bc. Evou Baborákovou (Příloha L), bylo prokázáno, že situace v současné době díky intervencí státních i nestátních organizací působících v sociálně vyloučených lokalitách již není krizová. Nicméně stále není vyřešena sama otázka sociálně vyloučených lokalit a s tím spojených otázek legislativy, sociálního bydlení, zaměstnanosti a hlavně kriminality, která se v oblasti zvýšila v některých oblastech až o 200%. Vzhledem k tomu lze zhodnotit, že krizová situace je v současné době zažehnána, nicméně sociální situace spojená se sociálně vyloučenými lokalitami není zcela vyřešena.

Na základě výše uvedeného lze hypotézu prohlásit za nepravdivou.

ZÁVĚR

Diplomová práce v teoretické části přiblížila historii vzniku sociálně vyloučených lokalit v České republice, poukázala na příčiny vzniku sociálně vyloučených lokalit ve Šluknovském výběžku. Za využití studií a statistických údajů vymezila lokality ve Šluknovském výběžku, kde zmapovala počty osob a skupiny obyvatel, které ve vyloučených lokalitách žijí. Diplomová práce zmapovala události, které vedly ke vzniku krizové situace ve Šluknovském výběžku až do současné doby.

V praktické části se diplomová práce zaměřila na aktuálním zmapování stavu sociálně vyloučených lokalit za pomoci strukturovaných rozhovorů s aktéry ze strany státních i nestátních organizací, které se podílejí na zlepšení současného stavu v sociálně vyloučených lokalitách. V další části diplomové práce byly provedeny kazuistické šetření s osobami žijícími v sociálně vyloučených lokalitách. Cílem kazuistických šetření bylo zmapování současného stavu a vlivu organizací působících ve Šluknovském výběžku za účelem nápravy stavu.

Cílem diplomové práce byla analýza současného stavu sociálně vyloučených lokalit ve Šluknovském výběžku, zmapování činností státních i nestátních organizací, které působí v sociálních lokalitách a zmapování účelnosti vynakládaných prostředků a sil do oblasti. Cílem praktické části diplomové práce byla analýza dotazníkového šetření provedeného s vzorkem majoritní společnosti s trvalým pobytem v bezprostřední blízkosti sociálně vyloučených lokalit ve Šluknově a analýza kazuistických šetření provedených s přímými obyvateli sociálně vyloučených lokalit v obci Šluknov.

Na základě provedených šetření, rozhovorů a analýzy dat byla v diplomové práci prokázána vzájemná souvislost mezi migrací osob z jiných lokalit v České republice a vyhrocenou situací spojenou se sociálním soužitím majoritní skupiny s minoritními skupinami ve Šluknovském výběžku v období srpna 2011. Z Analýz a dotazníku dále bylo prokázáno, že v souvislosti s migrační vlnou nově přistěhovaných osob z jiných sociálně vyloučených lokalit na Šluknovské sídliště, dochází ze šluknovského sídliště postupně k odlivu původních dlouhodobě usídlených obyvatel. I přes skutečnost, že vlastní existence sociálně vyloučených lokalit v obci Šluknov není zcela zásadním problémem pro majoritní skupinu obyvatel, na základě dotazníků a rozhovorů bylo zjištěno, že než přítomnost sociálně vyloučené lokality jsou pro majoritní skupinu nepřijatelné průvodní jevy, jako jsou kriminalita, distribuce drog, vandalismus, porušování základních pravidel slušného chování, hygiena a podobné.

Diplomová práce na základě analýzy dat poukázala na činnosti státních i nestátních organizací působících v sociálně vyloučených lokalitách na Šluknovsku, potažmo přímo v obci Šluknov. Přiblížením jednotlivých aktuálních programů a služeb poukázala na účelnost a možnosti jejich využití v praxi.

Diplomová práce na základě analýzy dat a rozhovorů zhodnotila, že krizový stav spojený s průvodními jevy sociálně vyloučených lokalit na Šluknovsku je díky intervenci činnosti státních i nestátních organizací zažehnán. Z vyjádření respondentů do dotazníku je však současný stav stále neuspokojivý.

Výsledky dotazníkového šetření, rozhovorů a analýzy dat jsou poplatné pro vymezenou oblast Šluknovska v daném čase.

Východiska ze současného stavu a doporučení zjištěná analýzou dat:

- legislativní ukotvení sociálního (veřejného) bydlení,

Základním a prvořadým úkolem je řádným způsobem uzákonit, co se sociálním bydlením považuje. Starostka Šluknova Mgr. Eva Džumanová na upřesnění uvedla, že jde převážně o vymezení kvality sociálního bydlení, stanovení počtu metrů na osobu v bytu, počet osob v domácnosti nebo maximální únosná výše nájmu v sociálním bydlení (Příloha L).

- oblast dávek pomoci v hmotné nouzi,

V oblasti dávek pomoci v hmotné nouzi zavést jednotnou metodiku pro stanovování výše doplatku na bydlení, správným způsobem provádět zpětnou kontrolu vynaložených finančních prostředků na bydlení.

- zacílit prostředky na aktivní politiku zaměstnanosti do obcí se sociálně vyloučenými lokalitami,

Ve Šluknovské výběžku po roce 1989 zaniklo velké množství místních podniků a závodů, které zaměstnávaly místní obyvatele. V současné době dosahuje míra nezaměstnanosti v oblasti 19% – 20%, se kterou je spojená chudoba některých lidí, kteří jsou po dlouhá léta závislí na sociálních dávkách. Východiskem z uvedené situace je důsledné a cílené investování finančních prostředků a pobídek do aktivní politiky zaměstnanosti.

- **navýšení počtů sociálních terénních pracovníků v oblasti,**

V obcích se sociálně vyloučenými lokalitami dostatečně navýšit počet sociálních terénních pracovníků za účelem prověřování účelného poskytování finančních prostředků, právní pomoci a zabezpečení styku osobám žijícím v sociálně vyloučených oblastech s místními institucemi.

- **registr přestupků a zpřísnění sankcí za majetkovou trestnou činnost (návrh 3x a dost),**

Na základě analýz Sdružení pro rozvoj Šluknovska a Policie České republiky vzrostla majetková trestná činnost na Šluknovsku místně až o 200%. Ve většině případů se jedná o páchaní majetkových přestupků. Vzhledem k tomu, Sdružení pro rozvoj Šluknovska, zastoupené starosty postižených obcí Šluknovského výběžku, požádalo ve svém Desateru Šluknovského výběžku o důrazné aktivní řešení pouliční kriminality a s ní spojenou drogovou kriminalitu s možností zavedení Centrálního rejstříku přestupků Vládu a Parlament České republiky. Podobné požadavky Sdružení pro rozvoj na Šluknovsku adresovalo otevřeným dopisem přímo k rukám premiéru České republiky Petru Nečasovi. Uvedeným opatřením plánovalo zastupitelstvo měst snížit přestupkovou kriminalitu v postižených obcích (Přílohy B, C).

- **důkladnější kontroly provozoven s nočním provozem, regulace hazardu, omezení nočních provozních hodin zastaváren a bazarů,**

Uvedené opatření je reakcí na finanční negramotnost jednotlivců, kteří se nedokáží ekonomicky vypořádat s přidělenými finančními prostředky a velmi často v krátké době přicházejí v provozovnách s nočním provozem a hazardem o své finanční prostředky. Dalším úkolem opatření je předcházení majetkové kriminalitě a okamžitému zpeněžování věcí pocházejících velmi často z trestné činnosti.

- **řádná kontrola provozoven sběrných dvorů, legislativní ukotvení možností výkupů od fyzických osob,**

Uvedené opatření by specifikovalo, jaké předměty lze vykupovat od fyzických osob a s tím zpřísnění sankcí za nedodržení stanovených podmínek (Výkup historických předmětů, užitkových předmětů, apod.).

- **podpora programů zajišťující bezpečnost v oblastech (Asistent prevence kriminality, sociální terénní pracovníci, ...),**

Na základě hodnocení činností programů Asistent prevence kriminality a navýšení počtu sociálních terénních pracovníků ve městech potýkajících

se sociálně vyloučenými lokalitami je prezentováno ze strany Ministerstva Vnitra České republiky a z lokálních územních samospráv měst, že projekty se v oblastech osvědčily a jsou přínosem pro města převážně díky místní znalosti sociálně vyloučených lokalit, zpětné vazbě s osobami žijícími v uvedené oblasti a institucemi místní samosprávy nebo Policie České republiky. Dalším přínosem uvedených projektů je skutečnost, že se asistenti prevence kriminality a terénní pracovníci v uvedených oblastech fyzicky pohybují a pomáhají se získáváním kontaktů, rad a provádějí kontrolu dodržování základních pravidel slušného chování a svou přítomností v oblasti eliminují možná rizika vzniku kriminality v oblasti.

- **nulová tolerance,**

Nulovou tolerancí je myšleno, že pro všechny platí stejná pravidla a všichni mají stejné povinnosti. Ve společnosti stále přetrvává snaha soustředit opatření pouze na určitou minoritní skupinu - „Obrácená diskriminace“. Příkladem může být projekt Romského pamětního univerzitního stipendijního programu, který je určen výhradně pouze pro Romské osoby.

Vzhledem k tomu, že samotný společenský život ve zkoumané oblasti má svou historii a vývoj, důležitým opatřením pro další období je dlouhodobé vyhodnocování investovaných sil a prostředků za účelem účelného vyřešení velmi citlivé situace na Šluknovsku. Stěžejními institucemi zabývajícími se komunitním plánováním potřeb na Šluknovsku jsou ve Šluknovském výběžku: Komunitní centrum Kostka Krásná Lípa, CEDR – komunitní centrum o. s. a Socio.factor.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BARTÁK, J., 2008. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa. ISBN 978-80-87197-12-7.
- BROŽ, M., P. KINTLOVÁ a L. TOUŠEK, 2007. *Kdo drží Černého Petra*. 1. vyd. Praha: Člověk v tísni. ISBN 978-80-86961-27-9.
- BULANT, M., 2012. *Zpráva o stavu inkluzivního vzdělávání v ČR*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. ISBN 978-80-87652-73-2.
- HARTL, P. a H. HARTLOVÁ, 2000. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X.
- HAVLÍK, R., 2008. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1385-7.
- FARKOVÁ, M., 2008. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-64-8.
- JANDOUREK, J., 2003. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-749-3.
- KLUGEROVÁ, J., I. PRÁZOVÁ a T. VACÍNOVÁ, 2010. *Jak vypracovat bakalářskou, diplomovou, rigorózní a disertační práci*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-7452-004-4.
- KOHOUT, K., 2007. *Základy obecné pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-38-9.
- KOHOUTEK, R., 2008. *Psychologie duševního vývoje*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. ISBN 978-80-7375-185-2.
- MELICHAR, J., 2008. *Vlastivěda Šluknovského výběžku pro školy a veřejnost*. 1. vyd. Šluknov: Sdružení pro rozvoj Šluknovska. ISBN 978-80-254-1704-1.
- MONTOUSSÉ, M. a G. RENOUIARD, 2005. *Přehled sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-976-3.
- PALÁN, Z., 2003. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského s.r.o.. ISBN 80-86723-03-8.
- PRŮCHA, J., 2006. *Multikulturní výchova. Příručka (ne) jen pro učitele*. 1. vyd. Praha: Triton. ISBN 80-7254-866-2.
- ŘÍČAN, P., 2004. *S Romy budeme žít – jde jen o to jak*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-410-9.
- ŠOTOLOVÁ, E., 2008. *Vzdělávání Romů*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1524-0.

Seznam použitých internetových zdrojů

- AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Co je sociální vyloučení* [online]. © 2013 [cit. 2013-07-15]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/co-je-socialni-vyloucení>
- CEDR-komunitní centrum. *Předškolní klub Amari centrum* [online]. © 2013 [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: http://os-cedr.cz/_predskolni_klub_amari_centrum
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Bilance počtu obyvatel ve městech v roce 2012* [online]. © 2013 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/xu/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/55afef0d42591b1ec12579c00034c175/\\$FILE/M%C4%9Bsta%20ULK.pdf](http://www.czso.cz/xu/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/55afef0d42591b1ec12579c00034c175/$FILE/M%C4%9Bsta%20ULK.pdf)
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Správní obvod Rumburk* [online]. © 2013 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xu/redakce.nsf/i/spravni_obvod_rumburk
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Demografická ročenka měst (2003-2012)*. [online]. © 2013 [cit. 2013-07-17]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/B4003AB36B/\\$File/401813537.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/B4003AB36B/$File/401813537.pdf)
- ČT24. *Demonstrace ve Šluknově nezaujala, místní Kohouta vypískali* [online]. © 1996-2013 [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/139693-demonstrace-ve-sluknove-nezaujala-mistni-kohouta-vypiskali/>
- EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND V ČR, *Uč se a pracuj* [online]. © 2013 [cit. 2013-10-22]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/projekty/uc-se-a-pracuj>
- GABAL, I. A P. VÍŠEK, *Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení* [online]. © 2012 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z: http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_Strategie_soc_vyloucení.pdf
- HOLUB, P. *Protiromské bouře začaly cestou na pracovní úřad* [online]. © 1999-2013 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=713344>
- IDNES. *Šluknovsko čeká demonstrace starostů. Máme toho dost, říkají* [online]. © 1999-2013 [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/sluknovsko-ceka-dalsi-demonstrace-d5o-/domaci.aspx?c=A120628_160822_usti-zpravy_oks
- KOMUNITNÍ CENTRUM KOSTKA KRÁSNÁ LÍPA, *Terénní programy*, [online]. © 2013 [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: <http://www.komunitnicentrum.com/cz/info/1831-terenni-socialni-prace/3359-varejny-zavazek-terenni-programy.html>
- MĚSTO RUMBURK. *Průmyslová zóna* [online]. © 2010 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z: <http://www.rumburk.cz/index.php?page=1&id=96>
- MV a PČR. *Prevence kriminality* [online]. © 2012 [cit. 2013-10-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx>
- MV a PČR. *Události ve Šluknovském výběžku* [online]. © 2012 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/udalosti-ve-sluknovskem-vybezku-k-pdf.aspx
- OBLASTNÍ CHARITA RUMBURK. *Žijeme spolu* [online]. © 2013 [cit. 2013-09-05]. Dostupné z: <http://charitarumburk.cz/zarizeni-pro-deti-a-mladez/>
- OBLASTNÍ CHARITA ŠLUKNOV. *O nás* [online]. © 2013 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: <http://charitasluknov.cz/oblastni-charita-sluknov/>

PORADNA. *Projekt Začleňování romských rodin v Ústeckém kraji – Děčín* [online]. © 2013 [cit. 2013-10-22]. Dostupné z: <http://www.poradna-prava.cz/terenni-prace-v-socialne-vyloucenych-lokalitach-384/zaclenovani-romskych-rodin-v-usteckem-kraji-388.html>

PREVENCE KRIMINALITY. *Asistent prevence kriminality* [online]. © 2013 [cit. 2013-10-22]. Dostupné z: http://www.prevencekriminality.cz/evt_file.php?file=189

ROMEA. *Společně do školky: Romské sdružení Čačipen již druhým rokem provozuje předškolní klub* [online]. © 2003 - 2014 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/spolecne-do-skolky-romske-sdruzeni-cacipen-jiz-druhym-rokem-provozuje-predskolni-klub>

Seznam ostatních zdrojů

Analýza migračních jevů na Šluknovsku [online]. © 2012 [18. 7. 2013]. Dostupné z: http://search.centrum.cz/index.php?q=anal%C3%BDza+migra%C4%8Dn%C3%ADch+trend%C5%AF+na+%C5%A0luknovsku+Kafkov%C3%A1&source=hp9&utm_source=centrumHP&utm_medium=searchbox&utm_content=internet&channel_id=hpc-top-box&kibitz=0&kibitz-db=

Analýza potřeb pro zajištění sociálních služeb na Šluknovsku [online]. © 2012 [cit. 2012-07-20]. Dostupné z: <http://kostka.krasnalipa.cz/cz/1819-Komunitni-planovani-na-Sluknovsku.html>

Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti [online]. © 2012 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analýza_romskych_lokalit.pdf

Česko. Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1993/001-1993.pdf>

Česko. Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190. Dostupné z: http://www.sbcr.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SB2004/561A4A32_000.HTM

Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice. 2006 [online]. © 2012 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: http://www.esfcr.cz/mapa/int_ust.html

Gabalova zpráva - Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení. 2010 [online]. © 2012 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_Strategie_soc_vyloucení.pdf

Ministerstvo vnitra. *Události ve Šluknovském výběžku 2011* [online]. © 2010 [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/udalosti-ve-sluknovskem-vybezku-k-pdf.aspx

Šluknovsko. *Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit*. 2010 [online]. © 2012 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Sluknovsko.pdf>

Výroční zpráva MŠMT o stavu vzdělávací soustavy v České republice za rok 2011, 2012. Praha: MŠMT. ISBN 987-80-87601-14-3.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Vymezení sociálně vyloučených lokalit v Ústeckém kraji.....	27
Obrázek 2: Nápad trestné činnosti ve Šluknovském výběžku.....	29
Obrázek 3: Sociálně vyloučené lokality v Ústeckém kraji.....	29
Obrázek 4: Sociálně vyloučené lokality v obci Varnsdorf	30
Obrázek 5: Sociálně vyloučené lokality v obci Rumburk.....	31
Obrázek 6: Sociálně vyloučené lokality v obci Šluknov.....	32
Obrázek 7: Sociálně vyloučené lokality v obci Jiříkov	33
Obrázek 8: Problémové oblasti ve městě	34
Obrázek 9: Projekt asistent prevence kriminality v roce 2013.....	49

Seznam grafů

Graf 1: Bilance počtu obyvatel ve městech ke dni 1. 1. 2012	10
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Seznam použitých zkratk.....	I
Příloha B - Desatero Šluknovského výběžku.....	II
Příloha C - Otevřený dopis starostů Šluknovského výběžku.....	IV
Příloha D - Návrhy Pracovní skupiny pro řešení sociálních nepokojů	VI
Příloha E - Dotazníkové šetření s občany majoritní společnosti	VII
Příloha F - Analýza dotazníkového šetření.....	IX
Příloha G - Kazuistika č. 1	XVIII
Příloha H - Kazuistika č. 2	XX
Příloha I - Kazuistika č. 3	XXII
Příloha J - Kazuistika č. 4	XXV
Příloha K - Kazuistika č. 5	XXVII
Příloha L – Rozhovor se starostkou Mgr. Evou Džumanovou.....	XXIX
Příloha M – Rozhovor se soc. pracovníci Oblastní charity Šluknov.....	XXXVII

PŘÍLOHY

Příloha A – Seznam použitých zkratk

AN	Autonomní nacionalisté
apod.	A podobně
ESF	Evropský sociální fond
ČR	Česká republika
DSSS	Dělnická strana sociální spravedlnosti
GAC	Společnost GAC s.r.o.
LEX	Levicoví extremisté
MěÚ	Městský úřad
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
NNR	Uskupení Násilí není řešení
PEX	Pravicoví extremisté
PČR	Policie České republiky
SM	Svobodná mládež
s.r.o.	Společnost s ručením omezeným
tj.	To je
tzv.	Tak zvaný
viz	Odkaz na jiný zdroj (stránku)
ZŠ	Základní škola

Příloha B – Desatero Šluknovského výběžku

My, zástupci měst a obcí Šluknovského výběžku žádáme vládu a Parlament České republiky, Policii České republiky a příslušné orgány státní správy o prosazení těchto našich, níže uvedených požadavků, ve kterých spatřujeme řešení problematiky nejen Šluknovského výběžku, ale i dalších měst a obcí celé České republiky:

- 2 Požadujeme posílení, nebo přinejmenším zachování stávajícího počtu policistů ve Šluknovském výběžku, a to především ve výkonu hlídkové služby.
- 3 Požadujeme změnu rozpočtového určení daní ve prospěch všech měst a obcí České republiky na úkor čtyř největších měst (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň), která v současné době pohltí cca 50 procent všech daňových příjmů z rozpočtového určení. Deklarujeme, že část navýšených příjmů mandatorně použijeme na zvýšení zaměstnanosti v našich obcích.
- 4 Požadujeme rychlé schválení novely loterijního zákona v té podobě, jak je navrhována Senátem ČR.
- 5 Požadujeme rychlé vydání prováděcí vyhlášky k Zákonu o odpadech, která by měla zpřísnit režim výkupu železa a barevných kovů.
- 6 Požadujeme zavedení Centrálního rejstříku přestupků.
- 7 Žádáme o důrazné řešení, v současné době již nezvladatelné drogové kriminality na Šluknovsku a současně požadujeme aktivní řešení obtěžující pouliční kriminality ve Šluknovském výběžku.
- 8 Žádáme o jasné nastavení hygienických norem, stanovujících počet m² na jednu osobu v bytové jednotce, které zajistí důstojné bydlení všech občanů a zamezí jejich nekontrolovatelnému sestěhovávání.
- 9 Klademe důraz na vymahatelnost práva v ČR, na rychlejší a důslednější postižitelnost trestných činů a přestupků. Rychlé vynesení trestu má výchovný a výstražný účinek na celou společnost.
- 10 Rozdělování sociálních dávek musí být motivační a spravedlivé pro všechny občany ČR.
- 11 Důrazně žádáme o rychlé a efektivní řešení zaměstnanosti, zejména v oblasti Veřejné prospěšných prací a Veřejné služby.

Prohlašujeme, že využijeme všech možností ke spolupráci, které nám nabízí Ministerstvo vnitra ČR v oblasti prevence kriminality.

Opakovaně vyzýváme premiéra Vlády ČR Petra Nečase k pracovní návštěvě Šluknovského výběžku a k osobnímu projednání všech výše uvedených požadavků.

Jaroslav Sykáček

starosta města Rumburk, senátor ČR

Martin Louka

starosta města Varnsdorf

Josef Zoser

starosta Jiřetína pod Jedlovou

Eva Džumanová

starostka města Šluknov

Příloha C – Otevřený dopis starostů Šluknovského výběžku premiérovi ČR Petru Nečasovi

Vážený pane premiére,

obracíme se na Vás opět s výzvou, týkající se návštěvy našeho Šluknovského výběžku a se žádostí, abyste pomohl řešit problémy tohoto regionu se vzrůstající kriminalitou a násilím, způsobenými skupinami nepřizpůsobivých osob, jejichž jediným zdrojem obživy, kromě sociálních dávek, jsou krádeže, loupeže a přepadávání lidí, a to i za bílého dne.

Vaše mlčení, pane premiére, v nás vzbuzuje obavy, že naše problémy buď nechcete, nebo neumíte řešit, anebo v horším případě, že nemáte zájem je řešit. Nemůžeme se ubránit dojmu, že Vám nezáleží ani na problémech starostů měst a obcí Šluknovského výběžku, ale že Vám nezáleží ani na občanech tohoto státu, zejména těch občanů, na které nedohlédnete z oken Strakovy akademie.

Pane premiére,

v tuto chvíli se Šluknovský výběžek zmítá ve vlnách násilí a značné sociální a společenské nejistoty, která se pomalu vymyká veškeré kontrole. Vaši návštěvu zde už neočekáváme jen my, starostové osmnácti obcí a měst Šluknovska. V tuto chvíli zde na Vás čeká 60 tisíc občanů, zoufalých ze současné situace, frustrovaných Vaším mlčením a nezájmem, našťvaných z toho, že dosud, za poslední čtyři týdny vyhrocené situace, nepadla ani z Vaší strany, ani ze strany vlády žádná jasná slova, jakým způsobem chcete a budete problémy s kriminalitou a násilím ze strany nepřizpůsobivých v tomto regionu, ale i v celé republice řešit.

Vážený pane premiére,

důrazně Vás žádáme, abyste v co nejbližší době přijel na Šluknovsko a hovořil s námi. Abyste začal řešit problémy, které jsou smutným a tragickým důsledkem sociální politiky všech listopadových vlád České republiky. Víme, že jste po svých předchůdcích zdědil příliš velký a těžký problém, a jsme ochotni udělat vše, co je v našich silách, abychom Vám ho pomohli řešit. Ale bez Vás to, pane premiére, opravdu nepůjde. Stejně, jako to nemůže jít Vám bez nás, starostů a občanů této země. Pane premiére, žádáme Vás – komunikujte s námi, mluvte s námi a spolupracujte s námi!

Za šedesát tisíc občanů a za osmnáct starostů měst a obcí Šluknovského výběžku.

Jaroslav Sykáček

starosta města Rumburk, senátor ČR

SPRŠ

Martin Louka

Džumanová

starosta města Varnsdorf

Šluknov

Josef Zoser

starosta Jiřetína pod Jedlovou

předseda

Eva

starostka města

Příloha D – Návrhy Pracovní skupiny pro řešení sociálních nepokojů

- 1.) Legislativně ukotvit sociální (veřejné) bydlení
- 2.) Vytvořit mechanismy finanční podpory sociální práce a garantovat minimální kapacitu sítě preventivních sociálních služeb v sociálně vyloučených lokalitách
- 3.) Vyhodnotit možnosti zmírnění dopadů zadlužování obyvatel. Vyhodnotit institut oddlužení, případně na základě toho navrhnout jiné nástroje na podporu oddlužování zadlužených a předlužených občanů.
- 4.) V oblasti dávek pomoci v hmotné nouzi zavést jednotnou metodiku pro stanovování výše doplatku na bydlení a v případech hodných zvláštního zřetele používat výše úhrady, která je v místě obvyklá u obdobných zařízení (ubytoven)
- 5.) Obnovit finanční bonifikaci za výkon veřejné služby
- 6.) Zacílit prostředky na aktivní politiku zaměstnanosti (APZ) do obcí se sociálně vyloučenými lokalitami
- 7.) Dokončit novelu školského zákona včetně úpravy financování podpůrných opatření.
- 8.) Koordinovaně a efektivně reagovat co nejčastěji prostřednictvím médií na objevující se mýty o Romech

Monika Šimůnková, vládní zmocněnkyně pro lidská práva
tel.: 725 818 423

Martin Šimáček, ředitel Agentury pro sociální začleňování
tel.: 777 787 974

(1. 8. 2013)

Příloha E – Dotazníkové šetření s občany majoritní společnosti ve Šluknově

1. Kolik let žijete na této adrese ve Šluknově?
  - a) Do 3 let
  - b) Do 10 let
  - c) Více jak 10 let
2. Kolik je Vám let?
  - a) Do 30 let
  - b) Do 50 let
  - c) Nad 50 let
3. Cítíte se ve Šluknově bezpečně?
  - a) Ano
  - b) Ne
4. Jaké máte vztahy se skupinou sociálně slabých ve Vašem okolí?
  - a) Dobré
  - b) Dobré s drobnými výhradami
  - c) Špatné
  - d) Mám obavu o svůj život
5. Domníváte se, že ve Šluknově dochází k sociálnímu vylučování romské populace a sociálně slabé populace z majoritní společnosti?
  - a) Ne
  - b) Ano
  - c) Nevím nebo nezajímá mě to
6. Domníváte se, že ve Šluknově je k dispozici dostatečně zainteresovaných organizací ze strany státních, nestátních neziskových organizací, které pomáhají sociálně vyloučeným skupinám (Romové, sociálně slabí) a sociálně znevýhodněným skupinám (starší populace, zdravotně postižení, nemocní, nezaměstnaní, cizinci)?
  - a) Ano, je jich dostatek
  - b) Ne, je jich naprostý nedostatek
  - c) Nevím, nezajímám se o ně
7. Využil jste některou z poskytovaných služeb, které byly v souvislosti se situací na Šluknovsku zavedeny, nebo posílena jejich činnost.
  - a) Ne
  - b) Ano
- 7b. Pokud ano, jakou z uvedených služeb jste využili:

a) Podporované bydlení, b) rekvalifikace, c) sociální podpora hmotné nouze, d) přípravná třída před ZŠ, e) azylové bydlení, f) pomoc Oblastní charity, g) ostatní

8. Domníváte se, že vynaložené úsilí státních, nestátních organizací, za podpory programů pro sociální začleňování, vyřeší situaci spojenou se soužitím s minoritními skupinami?

a) Ano

b) Ano, je to dobrá věc

c) Ne

d) Zcela určitě ne, jsou to zcela vyhozené peníze

9. Jste spokojeni s tím, že máte v bezprostřední blízkosti adresu svého trvalého pobytu tzv. sociálně vyloučené lokality?

a) Ano

b) Ne

c) Jsem nešťastný ze sousedství se sociálně vyloučenými skupinami

10. Myslíte si, že je romská populace v současné společnosti diskriminovaná majoritní společností?

a) Ano

b) Ne

c) Nevím

11. *Dobrovolná otevřená otázka:*

Domníváte se, že tvrzení „všichni Romové jsou stejní“ je pravdivé?

Příloha F – Analýza dotazníkového šetření

Dotazníkového průzkumu se zúčastnilo celkem 120 respondentů, kdy následující tabulky znázorňují specifické vymezení dotazovaných osob z majoritní společnosti s upřesněním vzdálenosti místa pobytu od vyloučené lokality.

Tabulka 1: Lokalita ul. Mlýnská

Lokalita ul. Mlýnská	Č. p.	počet osob	věková	počet osob ve	Vzdálenost od vyloučené
	533	3	do 30	1	50 m
30 - 50			2		
nad 50			0		
829	17	do 30	13	50 m	
		30 - 50	4		
		nad 50	0		
1064	4	do 30	0	100 m	
		30 - 50	3		
		nad 50	1		
1069	5	do 30	1	100 m	
		30 - 50	3		
		nad 50	1		
804	1	do 30	0	100 m	
		30 - 50	0		
		nad 50	1		
636	6	do 30	0	100 m	
		30 - 50	4		
		nad 50	2		
celkem		36			

Zdroj: autor práce, 2013 (vlastní šetření)

Tabulka 2: Lokalita ul. Dr. E. Beneše

Lokalita ul. Dr. E. Beneše	Č. p.	počet osob	věková	počet osob ve	Vzdálenost od vyloučené
	75	11	do 30	4	10 m
30 - 50			6		
nad 50			1		
34	5	do 30	1	40 m	
		30 - 50	2		
		nad 50	2		
70	8	do 30	3	100 m	
		30 - 50	3		
		nad 50	2		
610	3	do 30	0	100 m	
		30 - 50	3		
		nad 50	0		
612	5	do 30	1	100 m	
		30 - 50	3		
		nad 50	1		
celkem		32			

Zdroj: autor práce, 2013 (vlastní šetření)

Tabulka 3: Lokalita ul. Budyšínská

Lokalita ul. Budyšínská	Č. p. domu	počet osob	věková	počet osob ve	Vzdálenost od vyloučené
	657	4	do 30	1	sousedí s budovou
30 - 50			3		
nad 50			0		
261	3	do 30	2	sousedí s budovou	
		30 - 50	1		
		nad 50	0		
214	3	do 30	1	50 m	
		30 - 50	2		
		nad 50	0		
655	4	do 30	0	50 m	
		30 - 50	4		
		nad 50	0		
celkem	14				

Zdroj: autor práce, 2013 (vlastní šetření)

Tabulka 4: Lokalita šluknovské sídliště

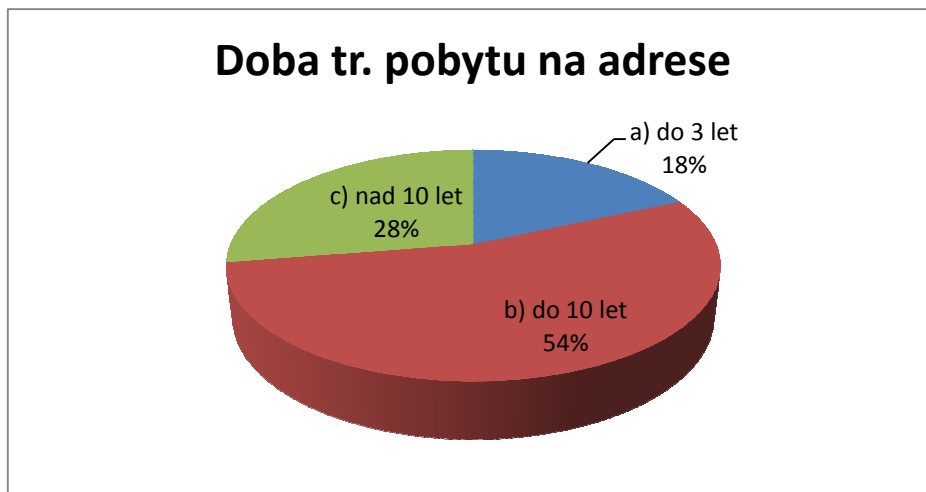
Lokalita šluknovské sídliště	Č. p. domu	počet osob	věková	počet osob ve	Vzdálenost od vyloučené
	1008 1009 1011	9	do 30	4	40 m
30 - 50			4		
nad 50			1		
1016 1017 1018	9	do 30	1	40 m	
		30 - 50	5		
		nad 50	3		
990 993 994	11	do 30	4	80 m	
		30 - 50	3		
		nad 50	4		
1003 1005 1006	9	do 30	1	100 m	
		30 - 50	4		
		nad 50	4		
celkem	38				

Zdroj: autor práce, 2013 (vlastní šetření)

Grafické zobrazení odpovědí na dotazník uvedený v příloze E:

1. Na otázku kolik let žijete na této adrese ve Šluknově, odpověděli respondenti dle grafu:

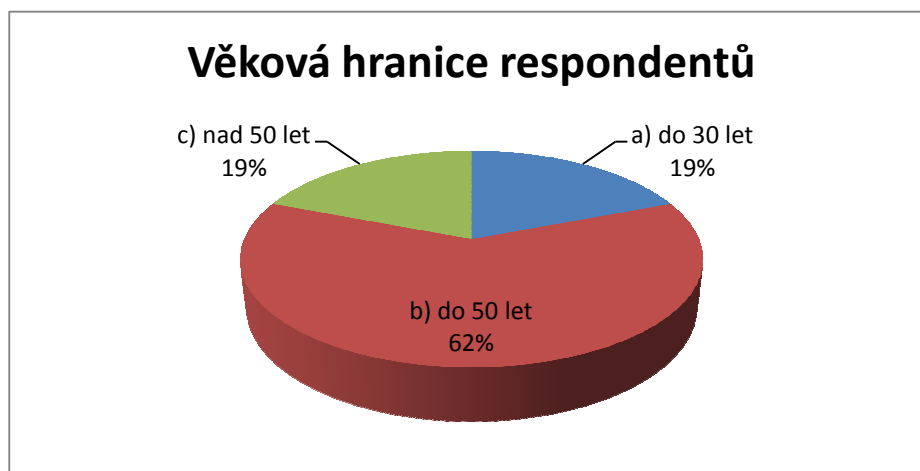
Graf 1: Doba pobytu na adrese

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

2. Na otázku kolik je Vám let, odpověděli respondenti dle grafu:

Graf 2: Věková hranice respondentů

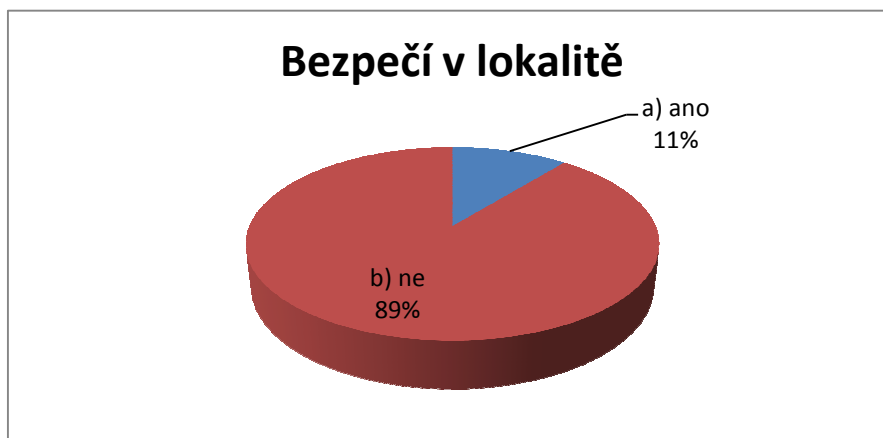

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

3. Na otázku cítíte se ve Šluknově bezpečně, odpověděli respondenti dle grafu:

Graf 3: Bezpečí v lokalitě

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

4. Na otázku „jaké máte vztahy se skupinou sociálně slabých ve Vašem okolí“, odpověděli respondenti dle grafu:

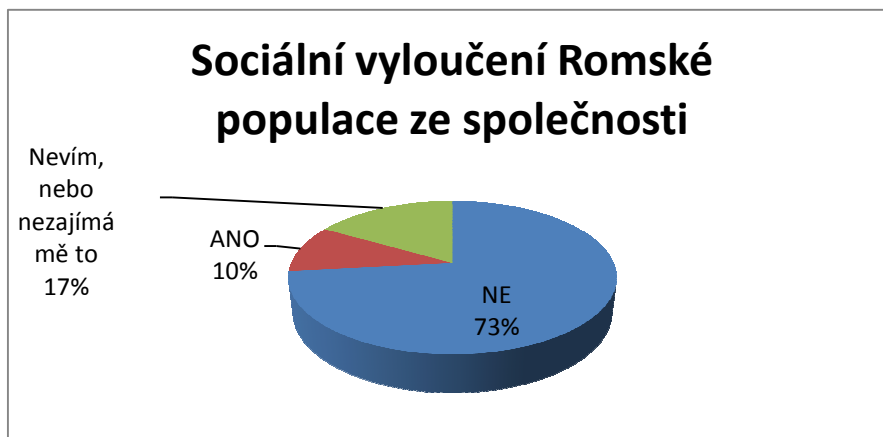
Graf 4: Vztahy se skupinou sociálně slabých

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

5. Na otázku zda ve Šluknově dochází k sociálnímu vylučování romské populace a sociálně slabé populace z majoritní společnosti, odpověděli respondenti dle grafu:

Graf 5: Sociální vyloučení Romské populace ze společnosti

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

6. Na otázku zda „ve Šluknově je k dispozici dostatečně zainteresovaných organizací, které pomáhají sociálně vyloučeným skupinám a sociálně znevýhodněným skupinám“ odpověděli respondenti dle grafu:

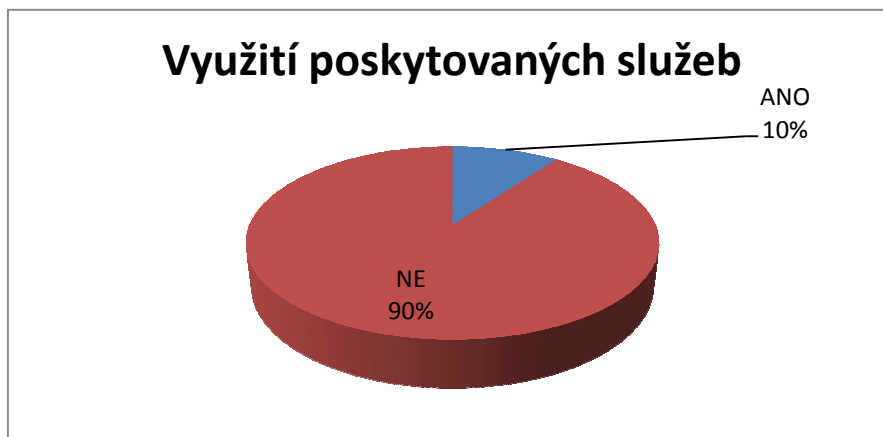
Graf 6: Dostatečnost zainteresovaných organizací

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

7. Na otázku zda „využil jste některou z poskytovaných služeb, které byly v souvislosti se situací na Šluknovsku zavedeny, nebo posílena jejich činnost“ odpověděli respondenti dle grafu:

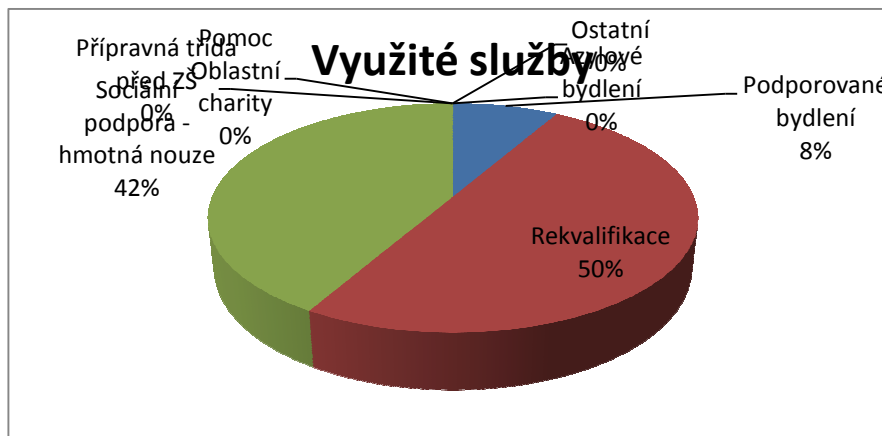
Graf 7: Využití poskytovaných služeb

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

- 7b. Na otázku jakou ze služeb využili, odpověděli respondenti dle grafu:

Graf 7b: Využité služby

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

8. Na otázku, zda že vynaložené úsilí státních, nestátních organizací, za podpory programů pro sociální začleňování vyřeší situaci spojenou se soužitím s minoritními skupinami, odpověděli respondenti dle grafu:

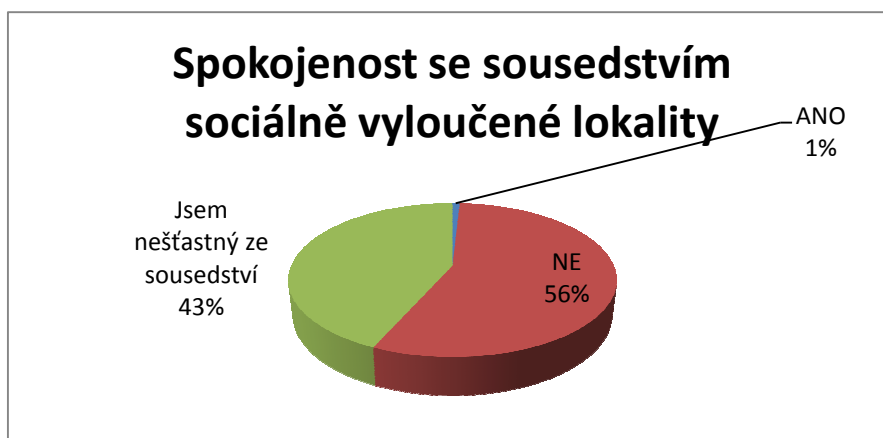
Graf 8: Vyřešení soužití s minoritními skupinami

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

9. Na otázku zda „Jsou spokojeni s tím, že máte v bezprostřední blízkosti adresu svého trvalého pobytu tzv. sociálně vyloučené lokality“ odpověděli respondenti dle grafu:

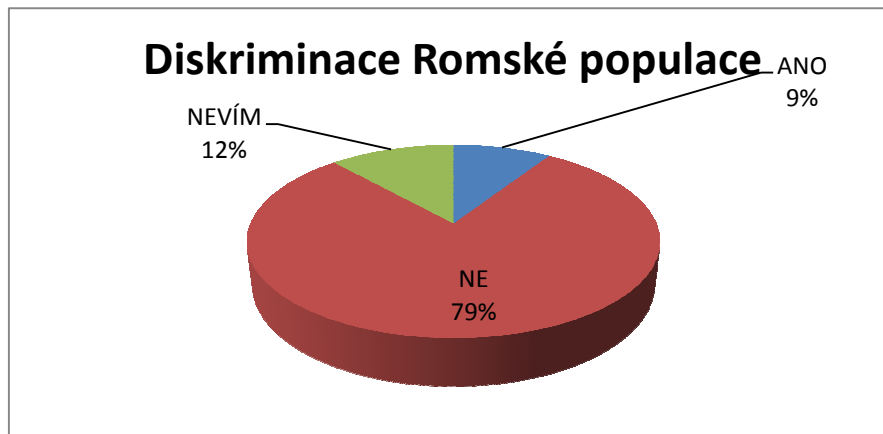
Graf 9: Spokojenost se sousedstvím sociálně vyloučené lokality

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

10. Na otázku „myslíte si, že je romská populace v současné společnosti diskriminovaná majoritní společností, odpověděli respondenti dle grafu:

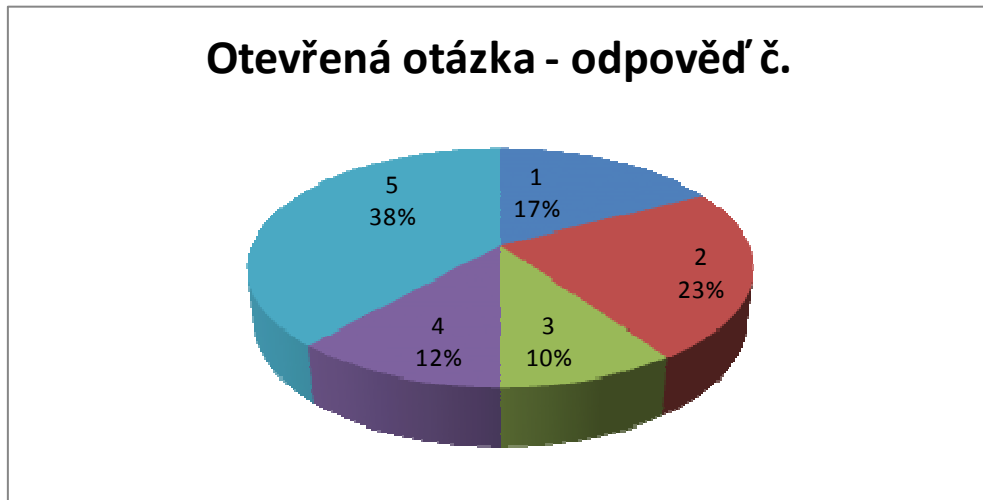
Graf 10: Diskriminace Romské populace

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

11. Na otázku zda „tvrzení - všichni Romové jsou stejní - je pravdivé“, odpověděli z celkových 52 dobrovolných odpovědí respondenti nejčastěji:
1. Ne, nejsou stejní, neboť i já mám mezi Romy dobré kamarády. Nejhorší jsou ti nově přistěhovalí Romové.
  2. Romové jsou všichni stejní, neboť žijí pospolu a proto se chovají všichni stejně.
  3. Pokud bude taková kriminalita, budu je dávat do jednoho pytle.
  4. Česká společnost a politická moc je nespravedlivá k bílým, není stejný přístup úředníků. Romové jsou upřednostňováni před námi bílými.
  5. Jiné, nepublikovatelné odpovědi.

Graf 11: Odpovědi na otevřenou otázku č. 11 v dotazníku

Zdroj: autor práce, 2013 (dotazníkové šetření)

Příloha G – Kazuistika č. 1

Příběh č. 1

Pan V. B. - 67 let. Ve Šluknově bydlí od roku 1976, přes 10 let bydlí v domě v ulici Mlýnská. Považuje se sám za Roma a již přes 20 let žije bez stálé družky (Rozhovor uskutečněn dne 9. 8. 2013).

„Samotář“

„Přes 30 let bydlím ve Šluknově. Jsem Rom a za to, že jsem Rom, jsem se nikdy nestyděl. Ve Šluknově mám spoustu přátel jak ze strany „bílých“ tak i Romů. Do Šluknova jsem se přistěhoval společně s rodiči a se svými dvěma bratry. Nejprve jsme bydleli v závodním bytě, neboť jsme všichni pracovali v místním závodu. Po té co nám krátce po sobě zemřeli rodiče, což bylo v roce 1986 a 1988. Krátce po smrti rodičů se můj nejstarší bratr odstěhoval se svou rodinou do Děčína a poté někam na Moravu. S nejstarším bratrem nejsem v žádném kontaktu. Po té co jsem zůstal sám se svým druhým bratrem ve Šluknově, kolem roku 1987 jsme přišli o práci i o bydlení. Protože jsem zůstal bez práce a neměl jsem žádnou stálou práci, musel jsem si půjčovat peníze. Za chvíli jsem měl tak velké dluhy a neměl jsem je z čeho splácet, začal jsem se dopouštět drobných krádeží, abych získal nějaké peníze. V roce 1992 byl můj druhý bratr zavřený do vazební věznice za závažný trestný čin, kde je do dnes. Je pravdou, že jsem byl také několikrát ve výkonu trestu, ale pouze několikrát na pár měsíců. Už 10 let jsem ale již nebyl ve vězení a snažím se tam znovu nedostat. Protože jsem dlouho neměl práci a zůstal jsem ve Šluknově sám a bez stálé družky, přišel jsem o bydlení a musel jsem přespávat u svých kamarádů a známých. Po té, co jsem byl dlouhodobě bez bydlení, získal jsem dočasně od Městského úřadu bydlení v ulici Mlýnská. Jedná se o dvoupatrový dům, kde v hlavní části byly 4 byty, a v zadní části domu byla přístavba, kde byly kůlny a hospodářské stavení. Asi tak v té době, kdy jsem se do domu přistěhoval, začal Městský úřad v zadní části stavět holobyty pro neplatíče. Pak do uvedených bytů nastěhovali asi 3 rodiny Romů, které neměly bydlení anebo neplatily za bydlení. Asi do roka tyto Romové holobyty úplně zdemolovali a co bylo možné sundat, to prodali. Takhle tam bydleli asi do loňského roku. V domě na ulici Mlýnská je pouze studená voda a záchod je společný na chodbě. Já bydlím teď v jedné místnosti, která je bez komína, takže nemůžu topit a pro vodu a na záchod musím chodit na chodbu. Do minulého roku byl dům Městského úřadu. Letos dům, kde bydlím, koupil někdo z Prahy a sepisoval s námi nové nájemní smlouvy. I přes to, že jsem Městskému úřadu platil za místnost 500 Kč měsíčně, nový majitel po mě požaduje za

jednu místnost 2.800,- Kč, ale já na to nemám peníze. Byl jsem se ptát na Městském úřadu, jestli mi zaplatí bydlení, ale oni mi řekli, že nemám nic podepisovat, protože je to přehnaná cena za jeden pokoj. Smlouvu do dneška nemám vyřízenou a nový majitel mi hrozí, že mě vystěhuje z bytu ven. Já nemám ale kam jít. Sice mi na Městském úřadu říkali, že se nemusím bát, že když dostanu výpověď z bytu, nějaké bydlení mi seženou, já se ale bojím, že nakonec budu muset jít mezi tu sebranku zlodějů a lumpů na sídliště a to bych opravdu asi nechtěl. Taky jsem byl asi rok a půl do letošního léta zaměstnaný u technických služeb, kde jsem prováděl veřejně prospěšné práce a měl jsem peníze na život. V létě mě ale propustili a já od té doby jsem zase bez práce. Někdy peníze mám ze sociálky a někdy dostanu i nějaké peníze navíc. Někdy nemám ani co jíst a tak chodím teď třeba do lesa na houby a prodávám je do vietnamské restaurace. Taky občas jdu na městskou skládku, kde mě nechávají vybírat z odpadků železo, které prodávám do sběrný. Budu muset jít znovu na Městský úřad, aby mi poradili.“

Poradil Vám někdo, jaké máte možnosti, když vás vystěhují z bytu?

„Říkali mi, že nemám nic podepisovat, a že když mě vyhodí, mám zajít na Městský úřad, že se to pokusí nějak vyřídit. Opravdu nevím, co budu dělat. Na sídliště se mi nechce.“

Nezkoušel jste žádat o pomoc u Oblastní charity Šluknov, kde by vám mohli poradit jak dál z vaší situace?

„Ne, tam jsem nebyl. Víím, že tam chodí malé romské děti, ale já jsem tam ještě nebyl. Nevím, jestli by mi nějak mohli pomoci.“

Cítíte se být v současné době někým diskriminován?

„No co mám na to říct, to víte, že občas nějaké ty nadávky do Cikánů na mě byly. Já si z toho však tolik nedělám. Většinou to bylo ze strany nějakých holých lebek, nebo úplných hlupáků. Osobně si myslím, že mezi starousedlíky jsem znám a že proti mně nic nemají. Já, protože jsem uklízel ulice, dost lidí ze Šluknova znám. Taky musím uznat, že je dost lidí jak „gadžů“ tak i „Cikánů“, kteří když viděli, že nemám na jídlo, mi něco dali. A to je pravda. Byl bych rád, kdyby se doba vrátila před tím, než přišli nové skupiny „cikánů“ co tady kradou a dělají bordel, protože teď hodně lidí nás strkají do jednoho pytle.“

Příloha H – Kazuistika č. 2

Příběh č. 2

„bratraci“

Osoba č. 1 M.K. věk 42 let, slovenská státní příslušnost, osoba s přechodným pobytem na území České republiky od roku 2001. Částečně zbaven svéprávnosti. V současné době bydlí u svého bratrance M.G. ve Šluknově. Trvalé bydliště má na území Slovenské republiky, v romské osadě Letanovský mlýn u Popradu. Střídavě pobývá u svého bratrance ve Šluknově a svého bratra na Slovensku. (Rozhovor uskutečněn dne 10. 8. 2013)

„U svého bratrance M.G. nyní bydlím asi 3 měsíce. Předtím jsem byl u bratra na Slovensku. Na Slovensku pobírám sociální podporu ve výši 230 Euro a asi dalších 80 Euro pobírám jako příspěvek na to, že jsem nemocný. Protože mi ale všechny peníze vždycky sebere bratr na Slovensku, protože je můj opatrovník, jsem raději tady u svého bratrance M.K., kde se ke mně chovají pěkně. Bydlím u bratrance zcela zadarmo. Je na mě hodný a dá mi i jídlo zadarmo. Já občas nějaké peníze vydělám sběrem odpadu. Není to ale moc. Dává mi i jeho starší věci na sebe. U nás na Slovensku se mi nelíbí, protože žiju v cikánské vesnici, kde nemáme elektřinu. Máme jen studnu před domem a bratr, u kterého bydlím a který je můj opatrovník má v domě ještě manželku a 4 děti. Tam máme všichni jen 2 pokoje. Tady u bratrance je elektřina, mají teplou vodu a vanu. Tady je dobře. Ani se mi na Slovensko nechce, ale musím tam jednou za 3 měsíce, protože mi přijdou peníze a musím se ukázat na úřadech.“

Otázka: Můžete mi sdělit, zda jste měl v době Vašeho pobytu na území problémy s úřady České republiky?

„Já jsem nikdy žádné potíže neměl, nikam nechodím, nebo když někam musím tak se mnou chodí tady můj bratranec. Na Slovensku zase se mnou chodí můj bratr. Mám sice občanku, ale bez bratra nic nevyřídím. Taky nějaké peníze vyřizoval můj bratranec, ale nevím, o co jde. Já peníze nepotřebuji. Postará se o mě můj bratranec. Doma na Slovensku mám hlad, protože se o mě můj bratr moc nestará. V létě třeba jím jen jablka, nebo kdo mi co dá. On je na mě zlý. Jsem radši tady v Čechách.“

Otázka: Můžete mi sdělit, zda jste měl někdy na území České republiky problémy s Policií ČR?

„Jó, měl jsem několikrát problémy, ale jen drobné a to převážně, že na mě někdo žaloval, že jsem mu odnesl nějaký sběr od domu. Ale nekradu! Sbíráám jen to, co najdu před domy, co tam mají lidi vyhozený. Protože jsem ale nemocný a mám zápis v občance, nikdy se mnou nic policajti nedělali. Vždy mi jen domluvili, abych to příště nedělal. Já ale musím nějak pomoci bratrancovi, když se tady o mě stará a práci žádnou dělat nemůžu, protože jsem nemocný.“

Otázka: Sdělíte mi prosím, k jaké skupině se ve společnosti řadíte? (Rom, Nerom)

„Jasně že jsem Cikán, to je snad na mě vidět, né? Jsem Cikán a s tím nic neudělám. Moji rodiče byli Cikáni a já jsem taky Cikán.“

Otázka: Myslíte si, že je ve Šluknově vůči Romům nějaká diskriminace?

„Ano diskriminace tu je, několikrát, když jsem někde něco vzal, tak mi nadávali, že jsem Cikán zlodějská. Není to ale nic proti tomu, co se mi stalo na Slovensku, když mě zbili tak až jsem skončil v nemocnici. Tady je to jinak dobrý. Taky se mi líbí, že sem chodí lidi a rozdávají nám jídlo, když máme hlad. Nevím kdo to je, ale vždy jen něco podepíšu a oni mi dají nějaké jídlo. Jsou to ale bílí. Říkají snad, že jsou z charity. Já ale nevím, odkud jsou.“

Otázka: Navštívil jste nějaké organizace, které ve Šluknově pomáhají Romům a chudým?

„Ne, nikdy jsem o nic nežádal. Já nic nepotřebuji. Tady se mám u bratrance dobře. Má doma teplo a teplou vodu. Najíst mi také dá, tak o nic jiného nežádám. Nějaké peníze si ještě vydělám na sběru a ty dávám bratrancovi. Ani nevím, kde bych měl o někoho žádat. Vždy se mnou na úřady chodí bratranec. Ale myslím, že jsem nikdy nic nepotřeboval.“

Otázka: Jaké máte vztahy ve Šluknově mezi Romy?

„Mne se tady líbí, já nic nepotřebuji. Cikáni jsou taky dobří, často máme venku ohničky, zpíváme a tancujeme. Je tam hodně Cikánů a jen někdy někdo řekne, ať neděláme bordel a ať už jsme zticha. My ale žádný bordel neděláme. Jen někdy. Někdy tam taky přijedou policajti, a tak jdeme potom domů. Jinak je to tady lepší než u nás na Slovensku.“

Příloha I – Kazuistika č. 3

Příběh č. 3

„bratraci 2“

Osoba č. 2 M.G. věk 38 let, Česká státní příslušnost, na území České republiky od roku 1992. V současné době bydlí ve Šluknově na sídlišti. Přítomen u rozhovoru s jeho bratrancem M. K. (Rozhovor uskutečněn dne 10. 8. 2013)

„Do Šluknova jsem se přistěhoval před 2 roky, někdy v červenci 2011, kde jsem dostal byt. Před tím jsem bydlel v Mostě, kde nám zbourali dům, ve kterém jsem bydlel asi 6 let. Do české republiky jsem přišel společně se svou matkou v roce 1992, která přijela za svými příbuznými do Mostu. Zde jsem měl možnost si zvolit národnost, protože můj otec byl Čech – Rom, a matka Slovenka – Romka a protože se dělila Česká a Slovenská republika a mi předtím bydleli na Slovensku ve špatných podmínkách – v cikánské osadě, a tady jsme měli práci a ubytování, zvolil jsem si Českou národnost. Proto jsem České národnosti. Do té doby co jsem bydlel společně s mou manželkou a 3 dětmi v Mostě jsem si občas našel nějakou brigádu. Tady ve Šluknově těžší sehnat práci. Asi půl roku jsem pracoval v Romské partě na vykopávkách pro pokládání kabelů, teď tady ale žádná práce není a já žiji společně s mou manželkou jen z dávek, které dostaneme. Je to těžký, ale nestěžujeme si. V Mostě jsme bydleli ve starém domě, který se již rozpadal a mezi špatnými sousedy. Pořád si na nás stěžovali. Pořád tam byly nějaké problémy, policajti tam pořád chodili pro nějaké Cikány, kteří kradli, no prostě strašné. Tady ve Šluknově máme pěkný byt v paneláku a všechny služby co potřebujeme. Co se týče mého bratrance M. K. – Slovák, on je zbaven částečně svéprávnosti. Má občanku, ale nesmí nikam sám. Já jsem byl asi před 3 měsíci za rodinou mé manželky na Slovensku v cikánské osadě, odkud také pocházím, a manželka tam má ještě rodinu, se podívat na její rodiče. Tam jsem potkal svého bratrance M. K.. On se u svého bratra má hodně špatně. Je jeho opatrovníkem a má ho jen na peníze. Když přijdou na poštu pro bratrance peníze, musí si je vyzvednout sám, ale jde s ním jeho bratr. Jakmile si je vyzvedne, hned mu je sebere a nedá mu žádné peníze. On je bratranec hloupější a proto si to nechá líbit. Tak naposledy, když jsem tam byl, jsem se s jeho bratrem domluvil, že si ho vezmu sem do Čech a on mi dal svolení, napsal mi papír, že ví, že je se mnou a já ho odvezl sem do Čech. Už tady byl asi 5x, vždy ho musím ale přivést jednou za 3 měsíce na Slovensko, aby si vyřídil dávky a důchod. Je mi ho líto, i když vím, že je tak hloupý. Manželka taky

nepracuje, protože se musí starat o děti, máme je ještě malé. 2 děti chodí do školy a nejmenšímu je teprve 5 let.

Otázka: Můžete mi sdělit, zda jste měl nějaké problémy s úřady České republiky?

„Já jsem nikdy žádné potíže neměl. Na Městském úřadu jsem byl několikrát. Byl jsem se ptát na práci, byl jsem se ptát jak se sociálními dávkami a zda na bratrance můžu žádat nějaké dávky. Dokonce bratranec dostal nějaké dávky v hmotné nouzi, tak jsem byl rád, že mi tam pomohli.“

Otázka: Využil jste nějakou pomoc poskytovanou státními, nebo neziskovými organizacemi zde ve Šluknově?

Tak to využíváme, protože naše děti chodí tady do Ambrely, kde si hrají, lidi je vodí ze školy na oběd a potom si je vyzvedáváme v Amarele. Moc hezky se k nim chovají, pracují s nimi, píšou s nimi úkoly a taky byly třeba na příměstském romském táboře, nebo třeba naše děti chodily na Tříkrálovou sbírku. Musím říct, že Ambrela je opravdu dobrá. Naše nejmenší taky někdy chodí do Ambrely a manželka si může jít za kamarádkami, nebo nakoupit. Nic za to nechťejí, dokonce nám asi dvakrát donesli potravinový balíček, protože jsem jim řekl, jak žije bratranec na Slovensku. Někdy jiné služby, to tedy nevím. Ale s Ambrelou jsme spokojeni. Jsou tam Romské děti a tak se o ně nebojíme. Lidi z Ambrely jsou také hodní. Někdy děti taky chodí za panem farářem na faru a povídají si. Jsem za to rád.

Otázka: Můžete mi sdělit, zda jste měl někdy na území České republiky problémy s Policií ČR?

„Tak to víte, někdy sem přijedou, když se třeba bavíme na sídlišti, nebo slavíme narozeniny. Já vím, někomu to může být nepříjemné, ale je to jen někdy. My jsme prostě takoví, rádi si zpíváme, scházíme se a někdy je i nějaký ten alkohol, tak se to rozjede. Jiné problémy naše rodina nemá. Já nekradu, vystačíme si z dávek. Je ale taky pravda, že jsou zde na sídlišti i „cikáni“ které nemáme rádi, protože dělají bordel, bijou své ženy, kradou a perou se. Ale všichni nejsme stejní... Co se týká bratrance, já vím, on je hloupý. On nepozná, že nesmí lézt nikomu do zahrady pro šrot. On prostě vidí železo a je mu to jedno, že to není jeho. Několikrát jsem ho vyzvedával na Policii, ale on je nemocný, on za to nemůže. Taky s ním proto nikdo nic nedělal. Já se mu to snažím vysvětlit, ale ono mu někdy přeskochí, tak se sebere a toulá se třeba 2 dny po okolí. To jednou, když jsme bydleli v Mostě, tak za námi přišel, ano přišel ze Slovenska

pěšky do Mostu. On už to zná. Jel třeba vlakem načerno do České Třebové, tam zůstal týden u Romů a zase šel, nebo jel vlakem, až došel až k nám do Mostu. On je prostě jinej.“

Otázka: Sdělíte mi prosím, k jaké skupině se ve společnosti řadíte? (Rom, Nerom)

„Já jsem Rom, s tím nic neudělám. Nijak se s tím ale nechlubím. Zatím nás hodně házejí do stejného pytle, ale mezi vámi bílými jsou taky dobří a lumpové. Akorát že dneska když něco ukradne „cikán“ tak se to hned ukazuje v televizi, ale tady taky ve Šluknově kradou i bílý, možná byste se divil. Já se ale do ničeho nezapojuju, chci mít klid. Máme hezké bydlení a to je to důležité.“

Otázka: Myslíte si, že je ve Šluknově vůči Romům nějaká diskriminace?

„Asi ano. Já tedy zatím nějaké větší problémy tady ve Šluknově neměl, ale musím říct, že když sem přijeli „holé lebky“, tak jsem se o své děti bál. A to, že si oni můžou říkat, co chtějí a přitom nejsme všichni stejní. Diskriminace asi bude pořád. My s tím nic neuděláme. Já jsem rád, že už nejme na Slovensku, nebo v Mostě. Tam jsme se měli zle. Taky se mi nelíbilo, že když přišli Romové tady do restaurace Beseda, tak je vyhodili a zbili.“

Otázka: Jaké máte vztahy ve Šluknově mezi Romy?

„Jak jsem říkal, nejsme všichni stejní. I mezi vámi bílími jsou špatní a dobří. Já mám stálé kamarády, mezi Romy se nebojím a vycházíme spolu. I někteří bílí jsou dobří. Možná už pochopili, že nevyhledávám problémy, děti chodí do školy. Vždyť tady bydlíme na sídlišti jak Romové, tak bílí. Musíme spolu nějak vycházet.“

Příloha J – Kazuistika č. 4

Příběh č. 4

„zasloužilá matka“

Paní V. B. – věk 34 let, ve Šluknově bydlí od narození, v současné době bez životního partnera, na mateřské dovolené, 5 dětí ve společné domácnosti, trvalý pobyt v budově na ul. Dr. E. Beneše (budova ve špatném technickém stavu). (Rozhovor uskutečněn dne 9. 8. 2013)

„Ve Šluknově bydlím pořád, ve Šluknově jsem se narodila. Moje máma měla 6 dětí, já jsem z nich nejmladší. Tady v baráku bydlím pořád, nikdy jsem nebydlela jinde. Bydlí tady s námi moje děti. Mám 3 kluky a 2 holčičky. Jsou ve věku 15, 14, 12, 6 a 1 rok. Ted' jsem bez muže, protože musel do vězení za krádeže a dostal 2 roky. Já už ho ale nechci, strašně nás bil a chlastal. Než přijde z vězení, najdu si jiného. Já jsem měla vždycky smůlu, našla jsem si pořád ochlastu, který na mě a mé děti byl hnusný. Ještě že tady mám svou rodinu, tátu, mámu a sourozence. S nejmladší holčičkou jsem na mateřské dovolené, tak se zatím máme dobře. Když nemám peníze, tak se o nás postará moje máma. Hlady neumřeme. Taky jsem ráda, že nejstarší je holka a může mi doma s dětmi pomoci.“

Otázka: Můžete sdělit, jaké školské zařízení navštěvují Vaše děti?

„Víte, my nemáme moc peněz, a taky ty starší děti mi musí hodně pomáhat doma, tak když to jde, jdou do školy. Nejstarší se tam nechce vůbec chodit, a tak často sem chodí třeba policie, že má jít do školy, u těch mladších se snažím, aby chodily do školy. Děti jsou ale taky hodně nemocné. Ten šestiletý nikam ještě nechodí, protože na to nemáme peníze, aby mohl chodit do školky. A proto půjde až do školy. Nemám ale ani na pomůcky. Budu muset na úřad, aby nám dali nějaké peníze na to, co potřebují do školy. Vždyť jsem sama.“

Otázka: Váš dům je v hrozném technickém stavu, žádala jste někdy o jiné bydlení pro sebe a děti?

„To víte, že jsem říkala, že potřebuji bydlení pro mě a mé děti. Oni mi všude ale řekli, že mám dluh na nájmu, tak nic nedostanu. Tak tady musím bydlet. Jak jsem ale mohla platit nájem, když chtěli 500 Kč a já jsem sama, kde bych na to vzala, mám přeci děti. Nikdo to nechtěl pochopit. Ted' je barák takový, protože tady bydlí lidi, kteří si

toho neváží. Opijí se a třeba sekerou rozsekají dveře, nebo okna. Co potom máme dělat, vždyť nám to nikdo ani neopraví.“

Otázka: Využila jste někdy nějakých služeb pro sociálně slabé (chudé), které poskytují organizace ve Šluknově?

„Jaké služby myslíte? Já o ničem nevím?“

Třeba služeb oblastní charity, nebo terénní pracovníci?

„Jó, služby charity, to je tam u školy? Jo tam jsme byli, když jsem potřebovala nějaké věci na děti. Mají tam moc hezké věci a dali mi to úplně zadarmo. Taky tam několikrát byly 2 z mých dětí v tom klubíku. Moc je to tam nebavilo, protože pak museli chodit do kostela s farářem. Jó, a taky nám sem někdo donesl několikrát tašku s nákupem, ani nevím, kdo to byl. Oni ale donesli jen nějakou mouku, chleba a zeleninu. Kdyby mi místo toho dali nějaké peníze, já bych si za to nakoupila sama.“

Otázka: Můžete mi sdělit, jaké vzdělání máte?

„Mám zvláštní školu tady ve Šluknově, víte, mě to ve škole moc nebavilo.“

Otázka: Můžete mi sdělit, zda se řadíte mezi Romy nebo Neromy?

„Nikdy jsem nikde nepsala, že jsem Romka, ale jsem. Za to přeci nemůžeme. Ani se za to nestydím. My Romové si umíme pomoci, ne jako je to ze strany „gadžů“. Když byly ty demonstrace ve Šluknově, tak jsem dětem říkala, ať zůstanou doma, protože jsem už zažila, když ti blbečkové holohlaví nám tady halekali.“

Otázka: Jaké máte vztahy ve Šluknově mezi Romy?

„Já si myslím, že vztahy mezi Romy máme dobrý, horší je to s bílými sousedy. Skoro nikdo se s námi nebaví, pořád nadávají našim dětem, a přitom nás znají už odmala. Minule tu byl soused nadávat, že mu děti v zahradě očesaly jablka, no co. Nic by mu to neudělalo, kdyby jim je dal sám, vždyť ví, že jsme chudí. Kde máme na všechno brát.“

Otázka: Myslíte si, že je tu dost organizací, které pomáhají chudým lidem?

„Ani nevím, já se v tom tolik nevyznám. Ale asi je málo, protože jinak bychom nebyli tak chudí mi Romové. Já je osobně neznám, ale je jich asi málo.“

Příloha K – Kazuistika č. 5

Příběh č. 5

„Nechceme, aby nás strkali do jednoho pytle“

Paní A.K. – věk 36 let, ve Šluknově bydlí od narození, v současné době na mateřské dovolené, 2 dětí ve společné domácnosti, trvalý pobyt v budově na ul. Budyšínská.
(Rozhovor uskutečněn dne 10. 8. 2013)

„Na současné adrese bydlím společně se svým manželem a našimi dětmi asi 8 let. Můj manžel již 3 roky pracuje u technických služeb na údržbě města a stará se o údržbu trávníků a stromů. Byt, ve kterém bydlíme, je městský. V domě jsou celkem 4 byty a v každém bytu bydlí jedna rodina. Celkem zde žije přibližně 16 lidí.“

Otázka: Můžete sdělit, jaké školské zařízení navštěvují Vaše děti?

„Naše starší dcera chodí do 3 třídy zdejší školy. Mladší je 2 roky a s ní jsem ještě doma. Starší dceři se ve škole moc líbí a do školy chodí ráda.“

Otázka: Letošní rok prodělal dům, ve kterém bydlíte rekonstrukci vnější fasády, Vaše byty jsou také opravené, kdo se podílel na opravách nemovitostí?

„Fasádu bylo potřeba už opravit, před tím byla ve špatném stanu, opadávala omítka a už jsme se báli, aby nějaký velký kus omítky nespadol na děti, které si u domu hrají. Náš byt jsme opravili svépomocí. Manžel je šikovný, tak požádal na úřadu ve Šluknově, jestli nám nedají materiál, že si opravíme byty. Oni s tím souhlasili a před 4 roky si 3 rodiny v domě opravily své byty. Kluci si pomáhali a měli to rychle a je to i hezké. Jsem zde s bydlením velmi spokojená. Kluci chtěli opravit víc bytů, aby dům byl celý opravený, ale v dalším bytu bydlela rodina, která nechtěla nic opravovat, a navíc dělali v domě nepořádek. Oni měli hodně dětí, které běhaly po silnici, házely na auta kameny a každou chvíli zde kvůli této rodině byla Městská policie. Naštěstí se asi před půl rokem celá rodina z domu odstěhovala za svou rodinou někam do Anglie a tak tady teď máme klid a pořádek.“

Otázka: Využila jste někdy nějakých služeb poskytovaných různými organizacemi ve Šluknově?

„Já se přiznám, že jsem zatím využila pomoci místní charity a to, že pracovnice chodí pro naši dcerku do školy, vodí jí na oběd a potom do jejich klubíku. Dcerce se tam líbí a já jsem ráda, že se sama nikde netoulá. Můj manžel, aby získal

práci u technických služeb, musel do 2 rekvalifikačních kurzů od pracovního úřadu. Jsem ráda, že si rekvalifikaci udělal, protože má práci a my peníze na nájem a jídlo.“

Otázka: Můžete mi sdělit, jaké vzdělání máte?

„Mám učiliště tady ve Šluknově, jsem vyučena jako servírka – číšnice, chvíli jsem i jako číšnice pracovala, ale teď máme malé dítě a já jsem s ním doma.“

Otázka: Můžete mi sdělit, zda se řadíte mezi Romy nebo Neromy?

„Já jsem s tím nikdy neměla problém prohlásit, že jsem Romka. Myslím si, že o tom to není. Já i můj manžel máme dost kamarádů a přátel bílých, kteří na nás nekoukají jako na Romy, ale spíše na nás koukají z pohledu, zda děláme ve Šluknově nějaké problémy. Je pravda, že někdy pocítujeme nějakou diskriminaci z pohledu, že jsme Romové, podle některých cikáni, já to ale neberu vážně, protože se většinou jednalo o lidi, kteří nejsou ze Šluknova anebo ze strany holých lebek. S místními ale vycházíme dobře a myslím si, že na nás nejsou stížnosti. Problémy v naší ulici panovaly v době, když zde bydlela ta problémová rodina, ale teď si na nic stěžovat nemůžeme. Máme v domě pořádek a klid.“

Otázka: Jaké máte vztahy ve Šluknově mezi Romy?

„Jak jsem říkala, máme kamarády mezi Romy i mezi bílými. Samozřejmě, záleží na lidech. Třeba to co se děje na šluknovském sídlišti je hrozné. To jsou ale ti Romové, kteří se sem přistěhovali z problémových míst a kde je už nechtěli. Já se za ně samozřejmě také stydím, protože někteří lidé nás strkají do jednoho pytle.“

Otázka: Myslíte si, že je ve Šluknově dostatek organizací, které pomáhají chudým lidem?

„Já si myslím, že je ve Šluknově dost organizací, kde mohou chudí očekávat pomoc. Já si myslím, že to, že chudí pouze očekávají od někoho něco, není to správné, aby se dostaly z bezvýchodné situace. Chápu, že když je někdo dlouho bez práce, je těžké se s tím sám vypořádat. Pokud vím, tak ve Šluknově je Ambrela, kam chodí i naše dcerka, dále nám pomohl i místní Městský úřad. Pro dlouhodobě nezaměstnané je u Úřadu práce možnost rekvalifikace.“

Příloha L – Rozhovor se starostkou obce Šluknov Mgr. Evou Džumanovou a vedoucí Odboru vnitřní správy Bc. Evou Baborákovou. (Rozhovor uskutečněn dne 10. 9. 2013).

Mohu se Vás zeptat, kde vidíte příčiny vzniku sociálně vyloučených lokalit ve Šluknově a vyostřené situace spojené s demonstracemi ve Šluknovském výběžku?

Mgr. Eva Džumanová:

„Problém sociálně vyloučených lokalit má ve Šluknově svou historii. Některé sociálně vyloučené lokality jsou ve Šluknově zaznamenány již delší dobu. Nově a snad nejvíce problematická sociálně vyloučená lokalita vznikla na sídlišti změnou vlastníka Šluknovského sídliště přibližně před třemi lety. Díky jeho podnikatelské aktivitě se značně změnilo složení obyvatel na sídlišti. Tím je myšleno, že nový majitel začal sestěhovávat na zdejší sídliště sociálně slabé rodiny z celé lokality Ústeckého kraje. Tito lidé se sem v žádném případě nestěhují s vidinou získání zaměstnání. Řeší pouze svou bytovou situaci. Uvedené počínání nového majitele vnímá samozřejmě místní majorita nelibě, neboť musí snášet důsledky soužití s lidmi, kteří velmi často nedodržují základní pravidla slušného chování a soužití. Na základě toho došlo k značnému odlivu slušných nájemníků ze sídliště do jiných lokalit Šluknova. Já osobně jsem několikrát tuto situaci řešila s panem majitelem, který problém tak, jak ho vidí většinová společnost, vůbec nevnímá. Je zcela jasné, že se chová ekonomicky a snaží se obsadit za každou cenu všechny byty na sídlišti. Pokud obsadí byty sociálně slabými, díky doplatku na bydlení a s tím spojenými dávkami za služby, nájem tímto způsobem získá.“

„Další příčinou vzniku sociálně vyloučených lokalit ve zdejší lokalitě je vysoká nezaměstnanost, která dosahuje 19 % – 20 %, a s tím i spojené chudoby některých lidí, kteří jsou po dlouhá léta závislí na sociálních dávkách.“

Bc. Eva Baboráková:

„Jiným problémem se může jevit i skutečnost, že po roce 1989 ve Šluknovském výběžku zaniklo mnoho velkých podniků, které dávaly místním lidem zaměstnání,

a s tím spojenou každodenní docházku do zaměstnání, a proto i romská komunita se musela přizpůsobit ustálenému koloběhu dne a pracovat v místních závodech, textilkách. Místní měli prostě povinnost pracovat. V současné společnosti je to zcela naopak, nikdo nenutí lidi chodit do práce, a na místo toho, že nemusí chodit od rána pracovat, žijí sociálně slabí převážně noční život.“ Většina z těchto lidí má pouze základní vzdělání a tak i ti, kteří by pracovat chtěli, setkáváme se s tím hlavně u věkové kategorie nad 50 let, ve Šluknově a okolí práci neseženou.

Můžete osvětlit, sociální politiku spojenou s vyplácením dávek na bydlení a služby? Není tedy zcela výhodné být ubytovatelem sociálně slabých? Nedochází ke zneužívání těchto sociálních dávek na bydlení tím, že je dávka na bydlení vyplácena v požadované výši jak ji stanoví ubytovatel?

Bc. Eva Baboráková:

„Nedá se říct, že lze zneužívat sociálních dávek. Vyplácení dávek na bydlení je zcela přesně ohraničené na základě lokality. Čistý nájem v naší oblasti může být nejvýše 43,80 Kč, což je pro naši oblast stanoveno na základě stanovené mapy nájemného (stanovení nájmu v místě obvyklém), kdy požadované nájemné nesmí být vyšší, než je stanoveno pro lokalitu. Je pravda, že město Šluknov má ve svých bytech nájemné ve výši 38 Kč za m² a na sídlišti je 43,80 Kč za m², což je nejvyšší možná hranice. Dále k uvedenému nájemnému si majitel sídliště účtuje jiné služby, které jsou však propláceny v plné výši.“

Jaké důvody dále mohly vést k tomu, že docházelo k migraci sociálně slabých z jiných okresů, krajů? Nedocházelo k tomu díky tomu, že některá města se snažila zpřísnit přístup k sociálním dávkám? (Litvínov – exekutoři a sociální dávky .....)

Mgr. Eva Džumanová:

„Osobně si myslím, že příčina je v něčem jiném. Domnívám se, že některá města se pomalu začala tzv. „zbavovat“ těchto problémových sociálně slabých občanů. Není to vždy ze strany města, ale především v případech, kdy si fyzická či právnická osoba zakoupí nějakou nemovitost se sociálně slabými a tuto si následně jejich

vystěhováním vyprázdní. Tím problém sociálně slabých přesune na někoho jiného a do jiné lokality. To znamená, že se „slušnou formou“ zbaví problémových sociálně slabých skupin lidí. Na zasedáních starostů často diskutujeme o těchto skutečnostech a stále častěji se shodujeme na tom, že se jedná o pouhé přesouvání tohoto problému, nikoli o efektivní řešení problematiky jako takové. Skutečností je to, že přibližně před třemi lety v našem městě začaly problémy se sociálně nepřizpůsobivými. Dle údajů z evidence obyvatel se do Šluknova skutečně přestěhovali občané z celého Ústeckého kraje. V současné době se migrace obyvatel týká převážně regionu Šluknovska. Osobně se domnívám, že vytěšňování sociálně slabých na periférii republiky, ne pouze v rámci Šluknovska, ale opravdu myslím v rámci celé republiky, je globálním problémem celé naší společnosti.“

Vzhledem k tomu, že jste spoluautorkou dokumentů, jako jsou „Otevřený dopis starostů Šluknovského výběžku premiérovi ČR“, „Desatero Šluknovského výběžku“, (dopis starostů Duchova a Šluknovska), zajímalo by mě, jaké reakce byly na uvedené dokumenty ze strany těch, kterým dopisy byly adresovány.

Mgr. Eva Džumanová:

„Je pravdou, že ve všech případech, kdy jsme jako starostové za Sdružení pro rozvoj Šluknovska (SPRŠ), někomu dokument či dopis směřovali, vždy jsme obdrželi odpovědi. Vždy se ale jednalo o odpovědi, kde konkrétní řešení problému chybělo. SPRŠ hlavně kritizuje zneužívání sociálních dávek na bydlení, které umožňuje majitelům ubytoven a bytů velmi slušný výdělek. Dále způsob vyplácení sociálních dávek a přetrvávající drobnou majetkovou trestnou činnost, která je páchána převážně sociálně nepřizpůsobivými a je slušnými občany vnímána jako velmi obtěžující. Problémy s výkupem odpadu ve sběrnách my, jako lokální politici asi neovlivníme, jde o opatření, kterým by se vážně měli zabývat vrcholoví politici. Z našeho pohledu je třeba legislativních změn. Navrhujeme, aby kovový odpad nebylo možné vykupovat od fyzických osob. Prosazení uvedených bodů se zdá být ovšem těžko dosažitelné. Vždy jsme byli písemně i při osobních jednáních upozorňováni na to, že zákon zakazuje majitelům sbírat vykupovat určité historické předměty, užitkové předměty atd., avšak v praxi tato opatření nefungují. Problém vidíme především v majitelích sběrných surovin, kteří vykupují šrot velmi často v kteroukoli denní i noční dobu a mnohdy musí vědět, že se jedná o materiál z trestné činnosti. Dalším bodem, který jsme jako SPRŠ

požadovali, bylo zřízení registru přestupků. Uvedený bod je stále v jednání a uvidíme, jak to dopadne. Osobně si myslím, že by opravdu mohlo jít o prospěšné opatření proti občanům, kteří opakovaně páchají drobnou majetkovou trestnou činností a dopouští se přestupků proti občanskému soužití. Jednotlivé přestupky by se jim sčítaly a po dosažení daného počtu (navrhujeme 3x a dost), by došlo k přísnějšímu potrestání.

Jsou lidé v regionu motivováni pracovat? Srovnání pracujících a lidí na sociálních dávkách.

Bc. Eva Baboráková:

„Vzhledem k tomu, že v našem regionu se mzda pohybuje kolem hranice minimální mzdy, v regionu je velká nezaměstnanost a zbytek dosahuje na sociální dávky, existují statisticky doložené průzkumy, kdy je řečeno, že lidem, kteří si vydělají cca do 10000,- Kč měsíčně, se nevyplatí pracovat, neboť jestliže zůstanou doma na sociálních dávkách, získají částky, za které se bez práce dá přežít docela slušně. Jinou skutečností je to, že ve společnosti se stále ještě projevuje tzv. obrácená diskriminace, kdy existuje spousta sociálních programů pro Romy, všichni se snaží nějak jim pomoci a zapojit je do normálního života. Chybí zde snaha druhé strany, většina sociálně slabých je zvyklá si chodit na Úřad práce pro dávky, ale nijak se nesnaží svou situaci řešit, očekává, že vše za ně vyřeší někdo jiný. Je pravdou, že ti co chodí „řvát“ na úřady dostávají dávky a spousta rodin, kdy oba partneři pracují za minimální mzdu, na dávky nemá nárok, mnohokrát ani nevědí, že by mohli žádat, nebo se stydí jít „žebrot“ na úřad. To je další velký problém naší práce – skrytá chudoba.

Můžete se vyjádřit k potřebám pro Šluknovsko:

Mgr. Eva Džumanová:

„**Problémy sociálního bydlení:** Prvořadým úkolem je řádným způsobem stanovit, co se za sociální bydlení považuje, tzn. kvalita soc. bydlení, metry, počet osob, nájem, atd. To znamená stejná startovací pozice pro každého.“

„Vytvoření mechanismů sociální podpory: Pokud má mít práce v sociální oblasti efekt, je třeba posílit sociální odbory o terénní pracovníky, kteří by včas podchytili

problémy v rodině, záškoláctví, zanedbávání dětí – aby děti třeba neměly hlad, nedocházelo k domácímu násilí apod. „

Bc. Eva Baboráková:

„Z důvodu, že u některých sociálně slabých rodin docházelo k tomu, že nedokázaly některé rodiny vycházet s vyplacenými sociálními dávkami na celý měsíc a již krátce po vyplacení dávek rodiny neměly na obživu, přistoupily Úřady práce k dělení dávek, tj. že vyplácí uvedeným rodinám týdenní výplatu sociálních dávek. Je to jedno z řešení, jak zabránit tomu, aby děti v rodinách netrpěly hladem, nedostatkem osobních potřeb apod.“

Můžete mi přiblížit programy, opatření, které se dotýkají Městského úřadu, potažmo Krajských úřadů?

Prevence kriminality:

„Ministerstvo Vnitra ČR na základě projektu zřídilo dvě místa asistentů prevence kriminality, které byly na základě výběrového řízení obsazeny romskými občany. Asistenti prevence kriminality spadají pod kompetence Městské policie. Musím říct, že na základě zpětných informací jsou asistenti kriminality přínosem pro Šluknov, neboť se pohybují v sociálně vyloučených lokalitách, celou situaci mapují, a jsou mezi lidmi vidět.“

Projekt „uč se a pracuj“:

„Dvouletý projekt určený pro celkem 26 lidí, kteří jsou ve věku nad 50 let, většinou se základním vzděláním, dlouhodobě nezaměstnaní na trhu práce. Uvedeným lidem byl zaplacen rekvalifikační kurz, museli chodit tři týdny do školy a na základě toho složili zkoušky před autorizovanou osobou a prvních 13 úspěšných účastníků projektu získalo zaměstnání u města Šluknov na pracovní pozici Údržba veřejné zeleně na 12 měsíců. V další fázi projektu bylo dalších 13 úspěšných účastníků projektu zaměstnáno Technickými službami Šluknov s.r.o. na stejnou pozici opět na 12 měsíců. Tento projekt umožnil účastníkům nejen získat znovu pracovní návyky, ale umožnil jim začlenit se do kolektivu, navázat sociální vazby a neposlední řadě si dokázat, že ještě nepatří do starého železa. Na osvědčení s mezinárodní platností byli všichni úspěšní účastníci patřičně hrdí.“

Projekt „terénní práce“:

„Projekt financovaný Úřadem vlády ČR. Jedná se o navýšení jednoho pracovníka u Městského úřadu. Jeho úkolem je terénní průzkum v sociálně vyloučených lokalitách, mapování rodin vyžadujících určitou práci a spolupráce se sociálním pracovníkem Městského úřadu.“

„Veřejně prospěšné práce“:

„Ve spolupráci s Úřadem práce ČR je ve Šluknově zaměstnáno celkem asi 50 lidí, kteří provádějí převážně úklidové práce nebo údržbu zeleně pro Město Šluknov nebo Technické služby města.“

Mgr. Eva Džumanová:

Spolupráce Městského úřadu s jinými organizacemi:

„Velmi kvituji spolupráci s Policií ČR. Velmi vítaným opatřením ze strany policie byla ta skutečnost, že ve Šluknovském výběžku zachovala stav policistů i přes plánované snižování jejich počtů. Dalším přínosem bylo zřízení nové jednotky ve Varnsdorfu s teritoriální působností po celém Šluknovském výběžku. Další skutečností je to, a to musím popravdě říct, že policie byla opravdu jediná organizace, která v prvotních chvílích vyhocené situace na Šluknovsku opravdu efektivně pomohla a splnila vše, co v dané chvíli slíbila. Dobrá spolupráce pokračuje i nadále.“

„Dalšími organizacemi, za které jsem ráda, že jsou na Šluknovsku, musím jmenovat třeba Oblastní charitu ve Šluknově, nízkoprahové zařízení, dále sdružení Klokánek, Tean Challenge, a další. Jsem velmi ráda, že uvedené organizace mezi sebou dle mého dobře spolupracují. Jejich spolupráce se sociální pracovníci Městského úřadu je na velmi dobré úrovni.“

Bc. Eva Baboráková:

„Další velmi přínosnou organizací je i Kostka z Krásné Lípy, která má při Městském úřadu svou poradnu, kde poskytuje jak sociální, tak i právní poradenství a poskytují rady ve spojení s finanční gramotností pro klienty.“

„Velmi přínosné pro plánování spolupráce je skutečnost, že se pravidelně po dvou měsících zde ve Šluknovském výběžku schází zástupci uvedených organizací, sociální pracovníci, výchovní poradci, zástupci škol, Policie ČR. Na jednáních dochází k výměně informací od všech zúčastněných a snaží se nalézt východiska, pomoci, stanovování plánů, úkolu apod. Velmi úzká je potom spolupráce mezi zástupci škol, sociálními pracovníky a nízkoprahovým zařízením, kdy na základě požadavků jednotlivých subjektů se snažíme dané věci ve spolupráci vyřešit.“

Mgr. Eva Džumanová:

„Musím se připojit a říct, že díky tomu, že se pravidelně scházíme se všemi organizacemi působícími ve Šluknovském výběžku, spolupráce mezi námi je opravdu dobrá a účelná.“

Jaké jsou možnosti Městského úřadu ve spojení s podporou bydlení pro sociálně slabé osoby:

Mgr. Eva Džumanová:

„Je pravdou, že bydlení pro sociálně slabé je velkým problémem nejen pro náš Městský úřad, ale i pro jiné úřady. Před lety z vlastních prostředků město vybuodovalo sociální bydlení pro několik rodin v Mlýnské ulici ve Šluknově. Po krátké době byly byty vyrabované, zařízení zničeno a zlikvidováno. Městské finanční prostředky v současné době neumožňují vybudovat další byty pro sociálně slabé. Mnohé sociálně slabé rodiny se ubytovávají na sídlišti, kde je dostatečné množství volných bytů, nebo u jiných soukromých vlastníků nemovitostí.“

Bc: Eva Baboráková:

„Velkým problémem je ta skutečnost, že o tyto osoby není nikde zájem, neboť se jedná převážně o dlouhodobé neplatiče, s nízkými sociálními návyky. Vzhledem k tomu jsou těžko umístitelní. Samozřejmě, že se snažíme vždy najít nějaké bydlení pro každého, kdo to v dané chvíli potřebuje. Snažíme se také hodně využívat spolupráce s azylovým domem v Rumburku. Další věcí je ta skutečnost, že se

současné zastupitelstvo vypořádává s rozhodnutími předchozích zastupitelů města, kdy v současné době ve Šluknově máme dva domy s pečovatelskou službou a zásadně nám chybí startovací byty pro mladé rodiny, nebo rozjezdové byty. V tomto já vidím velké nedostatky.“

Můžete sdělit, jaké vidíte východiska pro řešení situace sociálně vyloučených na Šluknovsku?

Mgr. Eva Džumanová:

„Současným trendem je přesouvání řešení této problematiky na radnice, potažmo na starosty. Není v možnostech radnic ani starostů, aby efektivně vyřešily nejméně dvě desetiletí neřešené problémy. Osobně vidím řešení především v určitých změnách legislativy – vyplácení sociálních dávek, především doplatku na bydlení, dále změnu zákona, který by řešil výkup kovového šrotu. Dále zavedení registru přestupků, který by efektivně postihoval chronické pachatele drobné, ale velmi obtěžující trestné činnosti. Dalším řešením, kterému přiřkládám velkou váhu, je nulová tolerance, tím je myšleno - pro všechny platí stejná pravidla i stejné povinnosti. Bez ohledu na věk, pohlaví, národnost. Na základě zpětné vazby od občanů mohu říci, že veřejnost vnímá tuto problematiku velmi citlivě.“

Příloha M – Rozhovor se sociální pracovnící Oblastní charity Šluknov

Rozhovor uskutečněný dne 24. 9. 2013 se sociální pracovnící Oblastní charity Šluknov Bc. Kamilou Staňkovou v Centru Ambrela.

Mohla byste sdělit, jakou činností se zabývá Oblastní charita Šluknov?

Bc. Kamila Staňková

„V současné době má Oblastní charita Šluknov hlavní aktivity v Centru Ambrela, které založila a provozuje přímo ve Šluknově a potřebným lidem poskytuje sociální služby v několika na sobě nezávislých programech. Mezi nejdůležitější programy pro potřebné můžeme řadit Centrum pro děti a mládež Ambrela a Předškolní klub Ambrela. Poskytované služby jsou Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (sociální služby), dále Předškolní klub (toto není sociální služba) a kromě toho je zcela samostatný program Domácí úkoly a také provoz sociálního šatníku a potravinová pomoc.“

Hovořila jste, že Oblastní charita Šluknov se zaměřuje na potřebné lidi. Můžete specifikovat uvedenou skupinu lidí?

Bc. Kamila Staňková

„Sociálních služeb Centra Ambrela může využít v podstatě kdokoliv z okruhu osob sociálně znevýhodněných. Naše programy jsou určeny pro osoby sociálně znevýhodněné – tzn. ohrožené sociální vyloučením. Oblastní charita poskytuje sociální služby jak pro předškolní děti v programu předškolní klub pro děti od 3 let do povinné školní docházky, nebo Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Ambrela, které je určeno pro děti již od 6 let. Pro školní děti je dále poskytnut program Domácí úkoly, který je spojen s možností doučování školní látky dle požadavků dětí, rodičů popřípadě dalších osob, především školy. Pro ostatní skupiny jako jsou sociálně slabé osoby pohybující se kolem hranice chudoby, nebo jinak sociálně vyloučené osoby mohou využít programů Ambrela pro rodinu nebo Charitní šatník. Navíc předškolní klub Ambrela a Centrum pro děti a mládež Ambrela je poskytován dětem zcela zdarma a školním dětem je jako motivační prvek nabízena úhrada obědů ve školní jídelně.“

Děti, kterým je poskytován oběd zdarma, jsou povinny přijít po obědě na doučování, na tento program je s jejich zákonnými zástupci sepsána samostatná smlouva.“

Mohla byste sdělit, zda jsou nějaká kritéria, která musí splnit předškolní a školní děti, aby mohly uvedené programy navštěvovat?

Bc. Kamila Staňková

„Vzhledem k tomu, že posláním Oblastní Charity Šluknov je pomáhat v souladu s křesťanskými zásadami rovnosti, snaží se Oblastní charita Šluknov pomáhat potřebným osobám, které se z jakéhokoliv důvodu ocitly v nouzi, nebo se cítí ohroženy, jsou sociálně vyloučeny, případně jsou ohroženy „možností“ sociálního vyloučení.“

Můžete sdělit, z jakých sociálních poměrů pocházejí děti a mládež navštěvující zařízení Ambrela? Kolik dětí přibližně navštěvuje aktivity Centra Ambrela?

Bc. Kamila Staňková

„Ve většině případů se jedná o děti ze sociálně slabých romských rodin. V současné době navštěvuje Centrum Ambrela v průměru mezi pětadvaceti až třiceti dětí. Jedná se o stav dětí, které docházejí v celku pravidelně. Potom je zde skupina několika dětí, které navštěvují aktivity občasně.“

Navštěvují dětské aktivity i děti z neromského prostředí?

Bc. Kamila Staňková

„Neromské děti uvedené aktivity zpravidla nenavštěvují. Dle některých názorů místních obyvatel se tomu děje z důvodu, že se neromské děti bojí ztráty kamarádů ve škole, neboť pokud by je ostatní děti viděly v uvedeném Centru Ambrela, nechtěly by s nimi kamarádit. Zvláštní je ta skutečnost, že ve školním procesu tyto děti uvedené předsudky necítí, a mezi sebou se kamarádí.“

Můžete sdělit, zda Vám do programů jsou klienti odkazováni, doporučováni z jiných státních organizací jako jsou např. školy, Městské úřady, odbory sociální péče, nebo orgány sociálně právní ochrany dětí?

Bc. Kamila Staňková

„Do našich programů zpravidla nejsou děti nikým doporučovány ani odkazovány. Převážně se o naší práci a o činnosti dozvídají v rámci jednání s Odborem vnitřní správy věcí a na základě prověřování situace terénní pracovníci, která díky přítomnosti poradkyně pro sociální začleňování na naší práci upozornují a poté je na nás odkazují. Spolupracujeme dále se Základní školou a Speciální školou, kdy v některých případech terénní pracovníci pracují jako prostředníci mezi rodiči dětí a potřebami pedagogů Základní školy.“

Nedá mi jinak, než optat se, zda účast dětí zapojených v programech není z důvodů poskytovaných obědů, svačín, doučování apod.?

Bc. Kamila Staňková

„Tak samozřejmě, tato skutečnost není zcela vyloučená, je však tuto cílovou skupinu nějakým způsobem motivovat, samotná skutečnost, že řada dětí pochází ze sociálně slabých rodin, zakládá domněnku, že poskytovaný bonus ve formě hrazení obědů ve školní jídelně by si nemohly vůbec dovolit. I ta skutečnost, že je s dětmi v Centru Ambrela pod dohledem pracovníků a dobrovolníků prováděno doučování a zpracovávání úkolů je jedním z cílů Centra Ambrela poskytovat sociální služby potřebným z důvodu jejich začlenění do společnosti a rozvoj jejich schopností a dovedností. Cílem konkrétního programu doučování je pomoci dětem lépe a pravidelně zvládat přípravu do školy apod.“

Zajímalo by mě, zda je na dětech navštěvující Centrum Ambrela, za dobu vaší činnosti vidět nějaké pokroky?

Bc. Kamila Staňková

„Samozřejmě ano, jak ve zlepšení prospěchu ve škole, tak i v sociálních návycích a dovednostech. Samotné zapojování dětí do společenských akcí jako byla například Tříkrálová sbírka, společné výlety nebo prázdniny ve Sloupu i přespávání v Centru Ambrela je také na každém dítěti znát. Děti jsou odtrženy od sociálního patologického prostředí a učí se novým návykům a dovednostem.“

Můžete sdělit, jaké jsou další plány Oblastní charity Šluknov v Centru Ambrela?

Bc. Kamila Staňková

„Jedním z prvořadých úkolů Centra Ambrela je rozjezd už zpracovaného projektu SAS – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Jedná se o sociální službu dle typologie sociálních služeb Zákona o sociálních službách 108/2006Sb. Dalším cílem je za podpory Ministerstva práce a sociálních věcí projekt Nízkoprah. Nízkoprahové zařízení má za úkol zvyšovat funkční gramotnost, hlavně finanční gramotnost. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež funguje již několik let, od ledna 2013 jako registrovaná sociální služba. Je určeno lidem od 6 do 26 let.“

Domníváte se, že Oblastní charita Šluknov je přínosem pro obec Šluknov?

Bc. Kamila Staňková

„Vzhledem k tomu, že se Oblastní charita Šluknov řídí heslem:

Spojujeme dva břehy - svět lidí se znevýhodněním a většinové společnosti.

Ovlivňujeme pohled veřejnosti na práva a postavení lidí s postižením.

Dáváme možnost zažít život ve všech jeho barvách.

Pracujeme na principu partnerství, s respektem k jedinečnosti člověka.

Domnívám se, že činnosti Oblastní charity Šluknov jsou pro město Šluknov přínosné, neboť se Oblastní charita Šluknov snaží pomoci každému člověku, který o pomoc požádá. Programy, které Oblastní charita poskytuje, jsou zaměřeny na všechny potřebné. Domnívám se, že pokud by došlo k většímu zapojení ostatních státních organizací do řešení bolestivých problémů společnosti, jako je zaměstnanost, sociální politika státu, sounáležitost, soudržnost, mohlo by se v budoucnu předejít možným nespokojenostem z obou zúčastněných stran.“

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Pavel Král

Obor: Pedagogika – 7501T001 Andragogika

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Sociálně vyloučené lokality ve městě (Šluknovsko), specifika vzdělávání minorit a možnosti působení státních orgánů i nestátních organizací na vzdělávání minoritních a sociálně vyloučených skupin.

Rok: 2012 - 2014

Počet stran textu bez příloh: 65

Celkový počet stran příloh: 40

Počet titulů českých použitých zdrojů: 16

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 19

Počet ostatních zdrojů: 10

Vedoucí práce: PhDr. Aleš Zoubek